

Vytautas Račickas

Zuika padūkėlis

Apysaka

Skaitmeninta iš knygos:
Vytautas Račickas. Zuika padūkėlis. Vilnius: V. Račickas, 2011.

ISBN 978-5-430-05928-6

Kūrinys suskaitmenintas vykdant ES struktūrinių fondų remiamą projektą „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“, 2012
<http://mkp.emokykla.lt/ebiblioteka/>

UGDYMO
PLĖTOTĖS
CENTRAS

TURINYS

UŽSISPYRĖLIS TUŠINUKAS	4
LAIMINGAS POSŪKIS	11
KODĖL?	17
NE PARLEZ PAS!	21
SLAPTOJI VIETELĖ	27
NAUJAS VADAS	33
MATIUKIENĖS ARBATA	38
ASIMILIACIJOS DĖSNIS	44
KAZIUKO MAMA	49
ATSPĖK, KĄ TURIU	52
JAPONIŠKAS MAGNETOFONAS	59
KERŠTAS	65
KAS GRESIA PRANCŪZŲ TAUTAI	70
PASLAPTINGAS DIALOGAS	79
KO ČIA JUOKTIS?	88
KĄ DARYTI?	93
MIGDOLŲ KVAPAS	99
HATHA JOGA	107
KAS TEN KANAPĖSE?	114
SUNKUS ĮSIPAREIGOJIMAS	119
ŠVEDIŠKOS KORTOS	126
ZUIKA KALBA PRANCŪZIŠKAI	133

DULKIŲ VALYMAS	139
NAKTINIAI ŽAIDIMAI	146
NORIU VYŠNIŲ KOMPOTO!	158
DISKOTEKOJE	163
MEILĖ IR MELAS	168
KAM REIKALINGA BAMBA	175
POUVOIR C'EST VOULOIR	180
STASIO VITKAUS PAMOKA ŠEŠTOJE „A“	
KLASĖJE	185
VISKAS AIŠKU	193
ROKENROLAS ANT LEDO	199
VISU GREIČIU PIRMYN!	206
PO KETURIŲ MĖNESIŲ	212
RAGANA NE ANT ŠLUOTOS	222
PASKUTINĖ MOKSLO METŲ DIENA	231

UŽSISPYRĖLIS TUŠINUKAS

19... metų rugsėjo pirmą dieną, dešimtą valandą keturiasdešimt minučių, kai visa šeštoji „A“ sėdėjo savo vietose ir žiūrėjo į auklėtoją Genovaitę Gruodytę, kuri spaudė prie krūtinės glėbį rasotų gėlių ir iš susijaudinimo kramtė lūpą, staiga atsidarė klasės durys ir įėjo mokyklos direktorius Stasys Vitkus, o kartu su juo – didžiausias Meškučių vidurinės padūkėlis Rimantas Zuika.

Pernai jis be pateisinamos priežasties praleido du šimtus devyniasdešimt devynias pamokas, visų dalykų, išskyrus fizinį lavinimą, turėjo dvejetus, todėl buvo paliktas kartoti kurso.

Išvydusi Rimantą Zuiką, šeštoji „A“, žinoma, pašiurpo. Net mokytoja Gruodytė padėjo ant stalo gėles ir, įsmeigusi savo skvarbų žvilgsnį į strazdanotą Zuikos nosį, kurį laiką stovėjo lyg žado netekusi. Kas nežino, kad šiais visuotinio pažangumo laikais rimtas dvejetukininkas tikra bėda klasei. Jį reikia nuolat šefuoti, lankyti namuose, aiškinti, kad mokslo žinių gyvenime ant pečių dar niekas nenešiojo, įtikinėti, jog sau, o ne mokytojui mokaisi, ir ką gali žinoti, galbūt netrukus ateis tokie laikai, kai

net visų tinginių mėgiama vairuotojo specialybė bus nepasiekama be aukštojo mokslo diplomo, nes, galimas daiktas, dvidešimt pirmojo amžiaus automobilis bus kartu ir lėktuvas, ir povandeninis laivas, ir, reikalui esant, savotiškas portatyvinis vieno kambario butas su absoliučiai visais patogumais – taigi tokiam aparatui valdyti gali prireikti ypatingų sugebėjimų ir būti labai protingam. Tokiam, kaip siuvėjas Svirskis.

– Atvedžiau jums naują draugą, – sausai krenkstelėjęs į kumštį, tarė direktorius. – Jūs jį, be abejo, gerai pažįstate. Tai mūsų mokyklos papuošalas Rimantas Zuika. Mokslas jam sekasi nekaip, bet naujuosius mokslo metus Zuika pasiryžęs pradėti be dvejetų. Ar tiesą sakau, Rimai?

Bet Zuika kuo ramiausiai liežuviu gliaudė saulėgrąžas, visas paskendęs mintyse apie motorinį dviratį, jau kelinta diena stovintį pašalėje, nes sudilo generatoriaus kontaktai, o „Jaunajame technike“ lyg tyčia revizija, ir Rimantas Zuika, būsimasis ralistas – Lietuvos, Pasaulio ir Visatos čempionas, priverstas vaikščioti pėsčias, be reikalo zulinti mokyklos suolą, gadinti mokytojams nervus ir...

– Na, tiek to, – šyptelėjo direktorius. – Šiandien visų nuotaika šventiška, negadinkime jos...

Ir direktorius Rimantui Zuikai liepė sėstis į trečiąją suolą, prie Vidmanto Šakalio, ramaus ir paklusnaus berniuko, kuris per vasaros atostogas surinko šimtą dvylika kilogramų vaistažolių ir užaugino penkiasdešimt vieną triušį. Be to, perskaitė devynias storas knygas: keturias apie indėnus, tris apie aukso ieškotojus ir dvi apie šnipus, kurie dirbo prieš užnugaryje ir kiekvieną minutę rizikavo savo gyvybe. (Beje, siuvėjas Svirskis sako, jog šnipų esti ne tik knygoje, bet ir mūsų gyvenime, tik jie ničnieku nerizikuoja.)

- Pasitrauk! - alkūnėmis užsikniaubdamas ant suolo, šiurkščiai tarė Zuika, ir Šakalys, žinoma, pasitraukė.

Mokytoja Gruodytė užsidėjo akinius ir lentos viduryje parašė „Le travail de classe“¹. Visi mokiniai buvo taip išsiilgę mokslo žinių, kad netrukus kibo prie darbo.

Išsitraukė sąsiuvinį ir Zuika. Išsiėmė iš kišenės geltoną šratinuką, prieš kelias dienas pirktą lygiai už šešiasdešimt kapeikų, prasimanytų, pardavus penkis tuščius butelius. Tačiau naujasis šratinukas tik drėskė popierių, bet nerašė. Zuika savo rašyklę

---

¹ Klasės darbas.

purtė, kratė, paskui išėmęs šerdelę pūtė į kiaurąjį jos galą, nuo pūtimo pasidarė raudonas kaip kalakutas, bet viskas veltui. Tuomet Rimantas atsigręžė į suolo draugą.

- Ė, paskolink parkerį!

- O kuo aš rašysiu?

- Pavyzdingi mokiniai privalo nešiotis atsarginį parkerį, supratai?

Ir Zuika be ceremonijų vienu mirksniu iš Vidmanto Šakalio rankos išlupo brangų automatinį plunksnakotį, ant kurio šono blizgėjo auksinis kremlius - Maskvos olimpiados emblema.

- Greičiau atiduok mano parkerį! - sucypė Šakalys.

- Ne parlez pas!² - mokytoja Gruodytė savo mažu kumšteliu pabeldė į stalą.

- Atiduok! - Vidas sugriebė Zuikai už rankos.

- Ė, tu! Per skystas su manim galynėtis...

- Nelabai ir tu tirštas... - Vidas nė nemanė pasiduoti, ir Zuika tuoj pajuto, kad jaunojo vaistažolininko rankelė kur kas kietesnė, negu jis manė.

Netrukus pradėjo kilnotis suolas.

---

² Nekalbėti! (Pranc.)

- Gal pakentėkit? - ramiai pasakė mokytoja. - Baigsis pamoka, tada ir išbandysit savo jėgas.

Zuika nemėgo, kai jam kas priešinasi, todėl per pertrauką pritykojęs laiptų aikštelėje pastūmė Vidą. Vidas pastūmė Zuiką. Tas griebė Vidą už švarkelio atlapų. Vidas išsprūdo. Tada Zuika paleido į darbą kumščius - prasidėjo tikros kautynės. Zuika puolė, Vidas gynėsi. Išsisukinėjo kaip kiškis, pikto vanago užpultas. O Zuika niršdamas kumščiais daužė sieną, iki kraujo prasikirsdamas sau krumplius.

Staiga Vidas Šakalys užmynė ant obuolio nuogruožos, paslydo ir sugriuvo. Zuika spyrė koja. Tačiau Šakalys spėjo išsisukti, sugavo savo priešininko koją, vikriai atsistojo ir daugybės žiūrovų bei žiūrovių akivaizdoje Rimantą Zuiką nubildino laiptais žemyn. Iš Zuikos kišenių pabiro veržlės, vinys, raktai, atsuktuvai, lemputės, į skritinėlius suvynioti įvairiaspalviai laidai. Viskas įvyko žaibiškai, tarsi kino filme.

- Va, jums! Va, jums! Va, jums! - nebežinodamas kaip atsikeršyti, iš pykčio net pamėlęs, Zuika visus apibadė špygomis ir išsinešdino į kiemą.

Po skambučio vėl susitikę viename suole, berniukai kurį laiką tylėdami vartė sąsiuvinius. Pagaliau Zuika sušnypštė:

- Susitiksim vienas prieš vieną - kaulų nesurinksi...

- Pasiimk savo turtą... - Vidas nusišypsojo ir ant suolo pažėrė iš Zuikos kišenių iškritusius daiktus.

- Ale nė karto ir nepataikei. Tik šokinėjai kaip kralikas, - vis dar bandė įgelti Zuika.

- Aš ir nesistengiau, nes iškart supratau, jog tau dar reikia daug treniruotis. Tavo reakcija silpna. Tikriausiai morkų nevalgai. O jeigu nori pasitreniruoti, ateik kada nors, namie turiu bokso pirštines...

- Meluoji! - Zuika net ausis pastatė.

- Tikrai! Man pusbrolis iš Vilniaus atvežė. Jis boksininkas. Sporto meistras. Pernai Maskvoj ar Kijeve su tokiu Popenčenka boksavosi. Ar žinai, kas yra Popenčenka?

Ir Vidas Šakalys, visai užmiršęs ir muštynes, ir viską, pradėjo pasakoti. Iš pradžių apie Popenčenką. Koks jis stiprus boksininkas ir kaip gana nesunkiai jį įveikė pusbrolis, paskui apie save: kaip iš suplyšusio futbolo kamuolio pasidarė kriaušę ir kiekvieną dieną treniruojasi, o po treniruotės dar padaro po penkiasdešimt atsispaudimų. Paskui upėje, po tiltu, kur turi įsirengęs specialią prausyklą, maudosi, nors vanduo kartais būna stačiai ledinis. Paskui, parbėgęs į namus, sukremta tris dideles morkas ir išgeria

penkias stiklines pieno. Pieną geria ir jo pusbrolis.
O Popenčenka po treniruočių koldūnus valgo...

Įėjo mokytojas. Prasidėjo pamoka.

Rimantas Zuika vėl išsiėmė savo šratinuką.
Brūkštelėjo ant sugertuko ir maloniai nustebo – tušinukas kuo puikiausiai rašė.

LAIMINGAS POSŪKIS

Ketvirtą valandą pagaliau atidarė „Jaunąją techniką“, ir Zuika, sėkmingai pardavęs keturis butelius, nusipirko generatoriaus kontaktėlius – tokią mažą geležytę, be kurios tačiau nevažiuoja ne tik motorinis, bet ir pati didžiausia mašina.

Dar už valandžiukės visos Meškučių varnos, išgąsdintos Zuikos motorinio dviračio plerpimo, kranksėdamos pakilo nuo medžių ieškoti ramesnės vietos popietiniam poilsiui. Tačiau nuo Zuikos ne taip paprasta pasislėpti. Jis žino visus Meškučių kelius ir šunkelius. Net rajono autoinspekcijos viršininkas Jonas Atkočiūnas nesugeba jo sugauti ir nubausti už nuolat pažeidžiamas kelių eismo taisykles. Kaip sugaus? Juk Zuika net keliose vietose per upelį ar griovį specialiai permetė lentas, ir lemiamu momentu jį tai gelbsti nuo griežtos Meškučių autoinspekcijos rankos – Zuika skriste perskrenda siaurą lieptelį, nurūksta pievomis ir dirvonais, o Jonas Atkočiūnas suka automobilį atgal, vėl išvažiuoja į plentą ir, radęs patogią vietą savo mašinai užmaskuoti, nutaiko greičio matuoklį į kelio posūkį ir kantriai laukia. Kai tik pasirodo didesniu

nei 60 km/val. greičiu važiuojanti transporto priemonė, Jonas Atkočiūnas mikliai išlenda iš po krūmų ir ją sustabdo dryžuota pareigūno lazdele. Pridėjęs prie kepurės snapelio ranką, kultūringai paprašo jam, milicijos kapitonui Jonui Atkočiūnui, pateikti dokumentus. Vairuotojas, žinoma, pradeda teisintis, bet Jonas Atkočiūnas nepermaldaujamas, jis net rublio neima, todėl Meškučių vairuotojai iš tolo bijo Jono Atkočiūno.

Tik vienas Rimantas Zuika šaltai ir abejingai pažeidinėja kelių eismo taisykles. Juk Meškučių autoinspektoriams ir be jo, Rimanto Zuikos, problemų per akis – per pirmąjį šių metų pusmetį Meškučiuose nelaimingų transporto atsitikimų įvyko tiek, kiek pernai per visus metus. Èch, duotų kas Rimantui Zuikai uniformą ir dryžuotą inspektoriaus lazdelę – jis vieniui vienas su savo motoriniu dviračiu išgaudytų visus kelių chuliganus ir įvestų Meškučiuose geležinę tvarką – ne tik šoferiai, bet ir kolūkių bei tarybinių ūkių mechanizatoriai liautųsi gėrę ir laiku nuimtų Meškučių žemėse gausiai derančius derlius.

Šitaip gražiai mąstydamas, Rimantas Zuika švilptelėjo per lieptą ir atsidūrė didelėje internato pievoje, kurioje jo naujasis suolo draugas Vidmantas

Šakalys jau kuris laikas atšipusiu dalgiu kapojo triušiams žolę ir kimšo ją maišan. Privažiavęs prie Vido, Zuika sustojo, priekiniu ratu kliudydamas išpampusį žolės maišą.

- Dėk ant bagažinės, nuvešiu.

- Parsinešiu.

- Jeigu nenori, tai kaip nori...

Zuika apsuko pievoje porą ratų, išbaidė internato karves ir vėl prisvilo.

- Ar daug kralikų turi?

- Penkiasdešimt du.

- Oho! Kur dėsi tiek?

- Rudenį parduosiu ir pirksiu mopedą.

- Šlamštas tie mopedai. Motorinis geriau.

Ir tarsi patvirtindamas savo žodžius, Zuika smarkiai užgazavo ir, staigiai atleidęs sankabos rankeną, truktelėjo į save vairą. Priekinis dviračio ratas pakilo į orą, ir kuri laiką Zuika važiavo ant vieno rato - visai kaip cirke.

- Ar moki šitaip?

- Ko čia nemokėt?

- Nori, dar kartą parodysiu?

Tačiau Zuikos motorinis staiga pradėjo čiaudėti ir pukšėti. Pagaliau - paf, paf, - visiškai užgeso.

Vidas Šakalys pasišvilpaudamas parsinešė žolę, pašėrė triušius, o Zuika vis dar stumdė pievoje dvi-
ratį.

- Be reikalo vargsti, vis tiek neužsives! - atėjęs pasiimti dalgio, pasakė Vidas. - Reikia patikrinti kibirkštį. Palaikyk žvakės laidą, o aš pasuksiu...

- Ne, tu palaikyk, aš pasuksiu.

- Bijai elektros? Na, gerai, suk!

Vidas suspaudė dviem pirštais laido antgalį ir sukando dantis. Elektros smūgis, regis, perėjo per visą kūną, tačiau laido iš rankų Vidas nepaleido. Zuikai tai buvo neįtikėtina.

- Kibirkštis yra... Tikriausiai karbiuratorius užsi-siurbė... Reikia išsukti žvakę.

Zuika išėmė iš kišenės raktą.

Uždegimo žvakė iš tikrųjų buvo šlapia, apskretusi nuodegomis. Nuvalęs elektrodus, Vidas su nuostaba švilptelėjo:

- Tarpas didelis!

- Tavo nosis didelė! - Zuikai buvo nesmagu pri-pažinti, jog Šakalys apie jo motorinį išmano daugiau negu jis pats.

- Sakau, kad didelis!

Šakalys kelis kartus raktu kaukštelėjo per žva-kės galvutę.

- Dabar turėtų užsivesti.

Iš tikrųjų motorinis užbirbė vos pastūmėtas. Apsukęs ratą, Zuika nulipo nuo dviračio. Jo veide švytėjo geraširdiška šypsena.

- Ar nori pavažiuot?

Vidas nedrąsiai apžergė dviratį.

- Išspausk sankabą! Dabar pamažu atleisk! Gazo! Gazo! Daugiau gazo duok! - mokė Zuika.

Vidui atrodė, kad jis lekia pašėlusiu greičiu. Ausyse švilpė vėjas, akyse mainėsi vaizdai, o iš keturių internato karvių pasidarė mažiausiai dvidešimt. Apsuko vieną ratą, antrą, trečią. Posūkis, vėl posūkis... Gazo! Gazo! Bet staiga kažkas užsikirto. Motoras pradėjo staugti, dviratis pašoko su dviguba jėga. Zuika iš toli kažką šaukė, mojavo rankomis, o Vidas taip išsigando, kad visai pasimetė. Posūkyje jį išnešė iš kelio, dviratis pradėjo slysti skersas. Dar akimirką ir...

Iš pradžių nudiegė alkūnę, paskui nusvilo prie karšto cilindro prisilietusi nuoga blauzda.

- Gazas užsikirto... - stenėjo Vidas, liūsdamas iš po dviračio. Kad kiek, galėjau karvę partrenkti...

- Tai kodėl sankabos neišjungei?

- Nespėjau.

- Ar labai užsigavai?

- Ne... - Vidas sulenkė skaudančią koją.
- Ar labai skauda?
- Kentėt galima.

Rimantas Zuika pakėlė nuo žemės dviratį.

Vidmantas Šakalys nusiskynė gysločio lapą ir pridėjo prie nudegintos vietos.

- Jeigu nori, galiu tau, Rimka, paskolinti tokią knygą. Ten viskas apie vidaus degimo variklius ir remontą...

Ir sulenkęs koją nušokavo per pievą, pasiramstydamas dalgiakočiu.

Zuika ilgai jį lydėjo žvilgsniu.

KODĖL?

Namo Rimantas Zuika parvažiavo vėlai. Motinos, žinoma, namuose nerado. Velnioniškai gurgė pilvas. Apžiūrėjo ant viryklės stovėjusius puodus. Viename radęs sultingą vištos koją, tuoj pat sučiulpė ją ligi paskutinio kaulelio. Tada pripuolė prie tuščiais vyno buteliais apkrauto stalo. Ir čia nesimatė nieko valgomo. Iš kiekvieno butelio išvarvinęs po keletą lašų, prisunkė vos ne pusę taurelės. Išgėrė. Pasiknaisiojęs peleninėje, rado nuorūką ir ją prisidegė. Tačiau nei nuo šlakelio vyno, nei nuo dūmo pilvas nenustojo urzgęs. Atidarė šaldytuvą. Tuščia. Ne, yra gabalėlis margarino. Valio! Galima išsikepti bulvių.

Rimantui Zuikai jau trylika ar keturiolika metų ir jis seniai moka gyventi va šitaip, savarankiškai. Tėvo jis seniai nebeturi. Nė neprisimena jo. Algirdas Zuika žuvo dar tais laikais, kai nebuvo sugalvoti saugos diržai, o motociklininkai važinėdavo be šalmų. Algirdui Zuikai, šauniam motociklininkui ir auksi- nių rankų žmogui, kelią užtvėrė netikėtai iššokusi mašina, ir jis rėžėsi į sunkvežimio bortą... Rimukui tada buvo vos keli mėnesiai.

Kol mama negėrė ir siuvo, viskas buvo beveik gerai. O dabar? Jų namai pavirto į tikrą restoraną. Mama priima kiekvieną, kas tik atsineša degtinės. Iš viso to šiokią tokią naudą, žinoma, turi ir Rimantas – jam lieka tušti buteliai.

Priskutęs bulvių berniukas jau pjausto plonomis riekutėmis. Gyvenimas jį išmokė, kaip su visai mažu gabalėliu margarino išsikepti sočią porciją bulvių. Iš pradžių į keptuvę reikia įpilti šiek tiek vandens, dar geriau – pieno. Po kurio laiko, kai bulvės sušunta, dėti margariną, pasūdyti. Išėina karališkas valgis. Kažin, kur mama? Gal pas Rutkauską? Sako, kad Rutkauskas baigęs kažkokią akademiją. Ir ne bet kur, o Maskvoj. Tikriausiai tai tiesa, nes jis nuolat vaikšto su skrybėle ir su kaklaraiščiu. Rutkauskas dirba universalinėje parduotuvėje, jis negeria, nerūko, todėl turi daug pinigų ir įvairiomis progomis, kad ir per Kovo 8-ąją, perka mamai brangias dovanas. Mama jas dažniausiai po to prageria. Ne kas kitas, o jis, Rutkauskas, Rimantui motorinį nupirko, žadėjo dar ir japonišką magnetofoną. Kasetinį. Stereo. Apskritai Rutkauskas Rimui patinka. Ne dėl to, kad prancūziškais kvėpalais kvėpinasi. Kad ir nesikvėpintų, kad ir skrybėlės nenešiotų, vis tiek jis būtų kitoks negu visi Meškučių vyrai. Rimantas

būtų nieko prieš, jeigu Rutkauskas apsigyventų jų namuose ir su mama už parankės eitų į kiną arba žirgų lenktynes, tik mama kažkodėl nenori. Gal todėl, kad Rutkauskas kartą pažadėjo ją būtinai išgydyti nuo alkoholizmo, nes mama dar jauna ir graži ir jai dar reikia gyventi mažiausiai penkiasdešimt metų. Gėriau ir gersiu, sako Zuikos mama, ir prašau manęs neauklėti, aš ne mažas vaikas, aš turiu teisę pati sau pasirinkti gyvenimo būdą! Ne, ne! Rutkauskas pritaikys visiškai naują mokslinį metodą ir, pamatysite – atpratins Rimanto mamą nuo žalingų įpročių!

Pilnu šaukštu, tiesiai iš keptuvės kabindamas karštas bulves, šeštos „A“ klasės mokinys Rimantas Zuika mąstė apie daug kartų mąstytus dalykus ir uždavinėjo sau tokius klausimus, į kuriuos turbūt neatsakytų nė pats mokyklos direktorius Stasys Vitkus. Kodėl viskas taip, o ne kitaip? Kodėl? Gal ir jis, Rimantas Zuika, kiekvieną rytą norėtų apsivilkti švariais marškiniais, gal ir jis norėtų lankyti muzikos mokyklą, dainuoti chore, kolekcionuoti pašto ženklus, o vasarą išvažiuoti į Girulius ar kokią kitą pionierių stovyklą, kur penkis kartus per dieną duoda valgyti ir vežioja į turiningas ekskursijas po Tarybų Lietuvą? Ir Zuika, paskubomis kimšda-

mas sau į burną ne itin skanų valgį, įsivaizduoja save sėdintį už mandarinais apkrauto stalo, paskui minkštu autobusu nemokamai važiuojantį į Kauno zoologijos sodą, kuriame, sako, yra beždžionių ir kitų žvėrių. Prieš Zuikos akis iškyla kino filmuose, atvirukuose ir ant degtukų dėžučių matyti didelių miestų vaizdai, paminklai, obeliskai. Tačiau vos tik Zuika šaukštu pradeda gramdyti keptuvės dugną, jo vaizduotės siūlas nutrūksta, Zuika jau galvoja, ką veiks rytoj po pamokų, ką pirks už parduotus butelius; ach, kad tik nesučiuptų kapitonas Atkočiūnas, kad nepradurtų padangos ir kad koks nors vaikėzas – žalias ir nepatyręs vairuotojas, savo sunkvežimiu nesuknežintų Rimanto Zuikos ir jo motorinio, kad Rutkauskas greičiau nupirktų seniai žadėtą magnetofoną...

Be abejo, viskas bus taip, kaip Zuika galvoja, nes gražūs norai gyvenime paprastai visada išsipildo.

Po to jis šiaip taip nusiauna batus ir su visais drabužiais krinta lovon.

Sušildytas karštų bulvių, Rimantas Zuika tuoj pat užmiega.

NE PARLEZ PAS!

Jeigu Rimantas Zuika būtų ministras, tai prancūzų kalbos pamokas pakeistų fiziniu lavinimu arba visuomenei naudingais darbais. Niekam nereikalinga ta paukščių kalba. Štai siuvėjas Svirskis nemoka nė vieno prancūziško žodžio, o jam, ačiū Dievui, jau aštuoniasdešimt keleri metai. Ir jo rankų pasiūti kailiniai visai nesiskiria nuo fabrikinių, o gal ir geresni. Kitas dalykas, jeigu Zuika manytų kada nors apsigyventi Paryžiuje, bet Zuikai ir čia, Meškučiuose, gera. Zuika niekada nevažiuotų į Prancūziją. Prancūzai, sako, valgo varles ir turi daug žmonių. Tiesa, Prancūzijoje mokslo metai prasideda visu mėnesiu vėliau, t. y. spalio 1 dieną. Be to, prancūziukai į mokyklą eina gal tik keturias dienas per savaitę. Prancūzijoje šilta, auga vynuogės, bet ir Meškučiuose užtenka saulės ir šilumos, vasarą Zuika buvo taip įdegęs, kad nosis nusilupo kaip bulvė. O, jeigu Zuika būtų ministras...

- Zuika, perskaityk savo namų darbą!

Mokytoja Gruodytė savo lakuotais nagais pabeldė į stalą, o nerangiai atsistojęs Zuika pabandė šį bei tą įskaityti savo tepaluotame sąsiuvinyje, tačiau žodžiai

ne ten, kur reikia, trūkinėjo į skiemenis, skiemenys savo ruožtu byrėjo į keistus garsus, kurių ne tik mokytoja, bet ir tikrų tikriausias prancūzas nebūtų supratęs.

- Ar perrašei naujus žodžius?

Zuika pažvelgė į Vidą Šakalį ir kaire ranka prisitraukė draugo sąsiuvinį.

- Ar perrašei, Rimantai?

- Perrr...

- Tai skaityk!

Rimantas įsismeigė į sąsiuvinį. Iš visų pusių jam šnibždėjo, sufleravo, baksnojo, bet Zuika, vos pradėjęs tarti jam visai svetimą prancūzišką žodį, tuoj pat užsikirsdavo, ir nė iš vietos.

- Zuika, kodėl neparuošei namų darbų?

- Aš ruošiau...

- Kodėl nepasiruošei pamokai?

- Laiko neturėjau, - pagaliau prisipažino Zuika.

- Tai ką gi tu veikei?

- Dviratį remontavau!

Ir Zuika su pasididžiuavimu iškėlė tepaluotas rankas, kad mokytoja patikėtų, jog Zuika iš tikrųjų buvo labai užsiėmęs ir nesišlaistė gatvėmis kaip kiti vietos nerandantys vaikigaliai.

- Vadinasi, dviratis tau svarbiau nei prancūzų kalba?

Zuika norėjo patvirtinti mokytojos klausimą, bet Gruodytė jį aplenkė.

- Mal! Très mal!³ Reikia pradėt mokytis nuo pirmųjų mokslo metų dienų. Nėr ko laukt. Sėskis ir sarmatykis!

Ir mokytoja Gruodytė Zuikai parašė pirmąjį dvejetą.

Kai šis nepageidautinas pažymys buvo įrašytas į Zuikos pažymių knygelę, Rimantas tačiau nusišypsavo ir linksmai bei pakankamai garsiai pasakė:

- Prancūzišką ketvertą gavau!

Meškučių vidurinės mokiniai prancūzų kalbos mokytoją Genovaitę Gruodytę pravardžiuoja Papūga, nes mokytoja raudonai dažo lūpas ir vilki ryškių spalvų drabužius. O plaukus visuomet susuka į didelį aukštą kuodą.

- Ar žinai, kas tame jos kuode? - kartą per pamoką sukuždėjo Rimantas Zuika.

Vidas Šakalys gūžtelėjo pečiais.

- Niekas tu nežinai. O aš žinau. Galvoji, kad kuodas taip be niekur nieko ir laikosi? Papūga į plaukus įsideda stiklainį.

- Kokį stiklainį?

---

³ - Blogai! Labai blogai!

- Nuo bulgariškų agurkų.
- O kodėl ne nuo prancūziškų?
- Todėl, kad mūsų parduotuvėje prancūziškų nebūna, tik bulgariški...

- Ne parlez pas!⁴ - mokytoja Gruodytė vėl pabeldė į stalą, ir Zuika su Vidu kuri laiką sėdėjo tylėdami. Klasė iš vadovėlio skaitė vaizdelį apie Prancūzijos alpes.

Zuika neiškentęs vėl atsigrėžė į Šakalį.

- Ar žinai, kodėl Papūga neištekejusi?

- Aišku, kodėl! Ji neturi laiko, nes laikosi režimo, supranti? Keliasi lygiai septintą, daro mankštą, paskui prausiasi šaltu vandeniu, paskui eina į mokyklą, paskui...

- Šuru buru, tara bara! Esi pirmūnas, o ničnieko nežinai!

Ir Zuika prisikišęs prie Šakalio ausies, pradėjo jam kažką kuždėti.

- Eik tu... - Vidas, žinoma, nepatikėjo nei vienu Zuikos žodžiu, bet tučtuoju įbedė akis į mokytojos Gruodytės krūtinę.

Mokytoja buvo apsirengusi geltonos spalvos nertiniu, todėl Vidui nuo to geltonio tik akys apraibo.

---

⁴ - Nekalbėkite! (Pranc..)

Jis žiūrėjo net prisimerkęs, tačiau matė vien švelniais pūkeliais apsivėlusį drabužį ir nieko tokio, kas galėtų patvirtinti Zuikos tauškalus. Aišku – Zuika niekus tauzija. Gruodytės krūtinė kaip ir visų moterų. Na, būna žmonės invalidai be rankų, be kojų, bet kad Gruodytė be...

- Eik tu! Taip nebūna! - staiga pasipiktino Vidmantas Šakalys.

- Būna! Gruodytė, žinok sirgo tokia negera liga, todėl reikėjo operuoti... Šitą operaciją jai darė Paryžiuje... Ko ji vasarą į Prancūziją buvo išvažiavusi? Galvoji, į Eifelio bokštą paspoksoti? O gal prancūziško šampano pagerti? Paryžiaus daktarai ją, galima sakyti, iš mirties nagų išplėšė. Iš pažiūros dabar Gruodytė kaip ir visos, bet iš tikrųjų... Užtat ji ir į pirtį niekad neina...

- Tai gal nesiprausius gyvena?

- Ji namie, kubile prausiasi...

Vidmantas Šakalys buvo tikras, kad visa tai tik Zuikos prasimanymas. Gruodytė jam parašė dvejetą, todėl Zuika pyksta ir apkalbinėja.

- Nori, kad pasakyčiau, kas po Papūgos megzti-
niu?

Ir prisikišęs prie draugo ausies, Rimantas Zuika išskiemeno:

- Plast-ma-sé...

- Ne parlez pas! Berniukai, apie ką taip įdomiai kalbatės? Gal papasakokit garsiai, kad visi girdėtų? Zuika susigūžė ir prisitraukė vadovėlį.

- Na, mes laukiam! Rimantai, tu gi visada labai drąsus. Pasidalink savo išpūdžiais su visais!

Rimantas suraukė kaktą ir kurį laiką giliai mąstė. Paskui staiga atsistojo.

- Tamsta mokytoja, aš nežinau, ką reiškia „Mont Blanc“...

- Mont Blanc? Mokiniai, kas gali paaiškinti? Taip, Monblanas yra Alpėse, tai aukščiausias Europos kalnų masyvas, išsidėstęs Prancūzijos, Italijos ir Šveicarijos pasienyje. Na, o koks didžiausias Monblano aukštis? Niekas nežino? Keturi tūkstančiai aštuoni šimtai septyni metrai. Pažodžiui Monblanas reiškia baltą kalną. Sėsk, Rimantai! Pardon! Ateik prie lentos ir papasakok, apie ką skaitei!

Zuika išsirangė iš suolo ir išėjo prieš klasę. Trys eilės suolų vėl puolė padrikai sufleruoti svetimus, Rimantui Zuikai visiškai nesuprantamus, žodžius, o mokytoja Gruodytė kaip visada pradėjo belsti į stalą:

- Ne parlez pas!

SLAPTOJI VIETELĖ

Vieną sekmadienio popietę Zuika išviliojo Vidą Šakalį iš namų, žadėdamas parodyti tai, ko jis gyvenime tikrai nėra matęs. Žinoma, jeigu Vidas mokės liežuvį už dantų laikyti.

- Jeigu šeškaus lizdą, tai šimtą kartų jį mačiau... - ranka numojo Šakalys.

- Aš gi tau sakau: pamatysi, ko nematęs... - kikeno Zuika.

- Tai gal vokišką minosvaidį? - nekantraudamas spėliojo Šakalys. - Žinau, Telksnys jį daržinėj, po šieniu, slepia.

- Na, spėk dar kartą! Įspėsi - motorinį atiduodu, kaip mane gyvą matai!

- Ką gi, - atsidūsėjo Vidmantas, - man labai gaila, bet tau teks atsisveikinti su savo dviračiu - aptikai Širvelienės bravorą?

- Šeškau tu, šeškau... - palingavo galva Zuika.

- Na, tai sakyk!

- Čia negaliu, dar išgirs kas. Važiuojam!

Vidas atsisėdo ant kietos dviračio bagažinės, ir netrukus jiedu sustojo prie miesto pirties.

- Ką tu sugalvojai?

Zuika apsidairė, ar niekas negirdi.

- Ar žinai, ką dabar Papūga veikia?

- Šiandien sekmadienis. Tikriausiai ji taiso mūsų kontrolinius darbus...

- Mal! Tres mal! Tu neturi omino mąstymo. Papūga pirtyje. O aš žinau vieną slaptą vietelę, iš kur viskas matosi...

- Kas matosi?

- Šeškus!

- Koks šeškus?

- Tss... Tuoj pamatysi.

- O galbūt ten Papūgos nėra? - pagaliau viską supratęs, nedrąsiai suabejojo Vidas.

- Gal nėra, gal kubile prausiasi... - mėgdžiojo Zuika. - Mano žvalgyba, žinok, neklusta. Aš Papūgą antra savaitė seku...

Dviratį berniukai paslėpė už anglių krūvos, patys išlindo pro skylę vielinėje tvoroje ir atsidūrė prie katilinės durų. Norint patekti į tą stebuklingą vietą, iš kurios, pasak Zuikos, viskas kaip ant delno, reikėjo nepastebėtam prasmukti į katilinę. Tai padaryti nebuvo itin sudėtinga, nes pečkuryš retai kada sėdėdavo savo darbo vietoje. Pakraudavo į krosnį anglių ir išdūlindavo alaus. Šįkart jo irgi nebuvo.

Netrukus berniukai stovėjo prie šlapios lentinės sienos ir sulaikę kvėpavimą klausėsi, kaip už plokštos pertvaros teška vanduo ir linksmai skardena moterų balsai.

Zuika kumštelėjo Šakaliui į pašonę:

- Tai ar matei kada nors?

- Ką? - sumirksėjo Šakalys.

- Širvelienės bravorą...

- Aha, mačiau. Ir ne kartą.

- Ir kaip atrodo? - sukikeno Zuika.

- Nieko įdomaus ten nėra, - nuoširdžiai aiškino Šakalys, - dvi rėčkelės, viena statinė, toj statinėj tokie vamzdeliai suraityti... Statinėj visą laiką garuoja, o per išsikišusį galiuką laša... Štai ir visas bravoras.

- Ė, tai tu ne pirštu penėtas. O aš maniau... Velnias, niekaip nerandu. Va čia, tarp šitų lentų, buvo plyšys...

- Gal užkalė kas?

- Tsss... Nerėkauk!

Tas plyšys sienos tarpulentėje buvo gerokai virš berniukų galvų, todėl Šakalys atsitūpė, o Zuika atsistojo ant savo draugo pečių.

- Ką matai? - netvėrė smalsumu Vidas.

- Nieko, kažkas lyg ir juda, o aplinkui balti debesys plaukioja...

- Ką dar matai?
- Nieko...
- Pasimainom vietom, mano akys geresnės...
- Staiga už berniukų nugarų pasigirdo žingsniai.
- Atrodo, kažkas ateina? – sukuždėjo Vidas.
- Tikriausiai pečkuryš...

Nespėjo draugužiai ir nusičiaudyti, kai prieš juos išdygo ne kas kitas, o prancūzų kalbos mokytoja Genovaitė Gruodytė.

- Mon Dieu!⁵ Leiskit paklausti, gerbiamieji, ką jūs čia veikiat?

- Mes?
- Taip. Jūs!
- Mes nieko... - skėstelėjo rankomis Zuika.
- Šeškaus ieškom... - netyčia išsprūdo Šakaliui.
- Šeškaus? Kokio dar šeškaus?
- Tokio rusvai juodo.

Šios, galima sakyti, genialios minties Zuika įsikibo lyg skęstantis šiaudo.

- Suprantat, tamsta mokytoja, tas šeškus įlindo į Šakalio triušidę... Būtų visus kralikus išpjovęs, bet mes jį išvijom... Tada šeškus bėgt, mes - vytis! O

---

⁵ - Viešpatie (Pranc.)

tas, uodegą pabrukęs, tiesiai pirtin. Tik šmurkšt į katilinę, ir nė kvapo...

- Šit kaip? Šmurkšt, ir nė kvapo?

- Aha.

- O jeigu aš dabar šmurkšt, ir nuvedu jus į miliciją, a? O Atkočiūnas brūkšt jus už grotų...

Zuika pašoko lyg įgeltas ir jau buvo besprunkęs kaip tas šeškus, tačiau mokytoja suskubo sugriebti bėglį už rankos.

Prasidėjo neįprastos grumtynės, kurias Rimantui Zuikai buvo lemta pralaimėti. Genovaitė Gruodytė, tarsį kokį užkeikimą ištarusi kelis dar negirdėtus prancūziškus žodžius, drąsiai perėjo į puolimą ir mikliai užlaužė už nugaros abi Zuikos rankas, lyg būtų visai ne mokytoja, o tikra leitenantė iš vaikų kambario – su antpečiais ir blizgančiomis žvaigždutėmis juose. O didysis šeškų medžiotojas Rimantas Zuika prarado pusiausvyrą ir veidu bejėgiškai įsibėdė į geltonuoju nertiniu standžiai aptemptą jauną mokytojos krūtinę.

- Nepabėgsi, šeškeli... – giliai kvėpuodama, kalbėjo mokytoja, – nė nesvajok... Gruodytė ne tokius vyrus moka suvystyti...

Rimantas Zuika, šitaip netikėtai į mokytojos krūtinės tarpukalnį įspraudęs savo strazdanotą nosį,

visas net nutirpo. Mat jam į nosį tokia kibirkštis skėlė, tokia... Sakytum, vienu metu bent šimtas žvaikių plykstelėjo. O po Gruodytės nertiniu tarsi nematomas vidaus degimo variklis užsivedė – bu bu bu bu... Ir kad bumpsi, kad kunkuliuoja! Ir taip skaudžiai Zuikos ausį degina, taip skaudžiai. Ir svaiginte svaigina. Sakytum, Zuika būtų alpinistas ir stovėtų aukščiausioje Europoje Monblano viršūnėje, pasakiškame septynių tūkstančių aštuonių šimtų keturių metrų aukštyje, kur smarkiai išretėjęs oras ir labai trūksta deguonies. Ak, bet iš tikrųjų jis viso labo tik tvankiame Meškučių priepirtyje! Užtat dabar galima lažintis kad ir iš šimto sprigtų, jog po dešiniąja Zuikos ausimi visai ne plastmasė, o gyva Genovaitės Gruodytės širdis dunksi – ne dunksi, o rodos, kuo aiškiausiai skiemenuoja: ne parlez pas, ne parlez pas, ne parlez pas!

NAUJAS VADAS

Būrio tarybos pirmininkė Zina Purkinaitė užrakinio duris, kad niekas nepabėgtų, ir iškilmingai paskelbė, jog pradedamas klasės susirinkimas, nes reikia skubiai sudaryti perspektyvinį darbų planą visiems mokslo metams. Be didesnių ginčų daugelis pasiliko pernykščius įsipareigojimus. Silva Čeporiūtė šefuos spaliukus, Stasiukas Pelakauskas bus atsakingas už pažangumą bei makulatūros ir metalo laužo rinkimą, Povilas Simanavičius – už duonos ir elektros energijos taupymą, Vidmantas Šakalys, žinoma, ir toliau vadovaus operacijai „Pionierių ferma“. Kai visi alei vieno pasiskirstė darbus, Zina Purkinaitė užgiedojo:

- Draugai, mūsų būryje seniai išblėšęs vienas labai svarbus pionieriškos veiklos baras. Būtina atgaivinti timūriečių veiklą!

- Gaivina tik skenduolius...

- Simanavičiaus, nesišaipek! Berniukai, iš tikrųjų, kaip būtų gražu! Jūs visi, tikriausiai pažįstat senutę Matiukienę? Tiesa, rudenį, sutvarkiusi daržus ji paprastai išvažiuoja į Vilnių pas sūnų, bet kai ji Meškučiuose, mūsų pareiga ja pasirūpinti.

- Matiukienė? Tai kad ji ragana! - šūktelėjo Kostas Volkovas, kartais dar vadinamas Amerikonu, nes visada turi pinigų. Iš tikrųjų, Volkovo kišenėse nuolat monetos skamba.

- Ji ne ragana, o vaistažolininkė! Ir žolėmis moka išgydyti ne tik slogą, bet ir vėžį! Matiukienė pažišta daugiau nei tūkstantį vaistingųjų augalų, žino, kuris kokią ligą gydo! - paaiškino Povilas Simanavičius.

- Tūkstantį vaistingųjų augalų? Tiek jų iš viso nėra!

- Yra! Jeigu norit žinot tiksliai, tai jų yra vienas tūkstantis du šimtai dvidešimt keli...

- Jeigu Matiukienė būtų tokia protinga, Meškučiuose nesėdėtų.

- Ir Tolstojus kaime gyveno!

- Ar tas barzdočius?

Įsikirščiavusius berniukus turėjo nuraminti pati būrio tarybos pirmininkė:

- Kostai! Povilai! Apie rašytoją Levą Tolstojų kalbėsime per rusų literatūros pamoką, o dabar grįžtame prie mūsų temos. Tai ar šefuosim Matiukienę?

- Aš jums lietuviškai sakau, Matiukienė - ragana. Pernai ji mane apkaltino, jog aš jos vyšnias išskyniau. Nukvakus senė! Tų vyšnių - vos keli medeliai. Atskrido trys varnėnai ir nulesė... - lyg tas varnėnas mojuodamas rankomis aiškino Kostas Volkovas.

- Na, štai! - Zina Purkinaitė suplojo rankomis. - Na, štai puikiausias pavyzdys, kuo galima senutei padėti. Berniukai padarys keletą malūnėlių ir pavasarį iškels į Matiukienės vyšnias, kad varnėnai nesilankytų, mergaitės padės prie daržo darbų. Paravės, palaistys. Žodžiu, į timūriečius įrašau tave, Kostai, tave, Povilai, taip pat Šakalį ir... Reikia dar vieno berniuko. Gal yra savanorių?

Neryžtingai pakilo Zuikos ranka.

- Rimas nori! - sušuko Šakalys.

- Zuika? - susimąstė Zina Purkinaitė. - O kokią veiklos sritį tu norėtum pasirinkti?

- Aš norėčiau Meškučių aludėjų alkoholikams butelius atidarinti...

- Na, žinai, Zuika! - pasipiktino būrio tarybos pirmininkė.

- O ką? Timūriečiui privalu visiems padėti. O tiems chroniukams, žinot, kaip rankos dreba? Atidaryti butelį jiems tikras vargas...

- Gerai, palikim juos ramybėje, tuos tavo alkoholikus, - atsidūsėjo Zina Purkinaitė.

- Palikim, palikim... - bambėjo Zuika. - O jeigu man jų gaila? O jeigu aš juos myliu?

- Na, žinai, Zuika! - Purkinaitė net išraudo.

- O kas čia blogo? Jie irgi žmonės.

- Jie degradavę elementai, Rimantai Zuika! O tu, beje - ne pionierius!

- Na tai kas?

- O tas, kad negalėsi dalyvauti timūriečių veikloje.

- Timūriečiu gali būti kiekvienas mokinys. O jeigu bus geras timūrietis, galėsim priimti į pionierius, - stojo ginti savo draugo Vidmantas Šakalys.

- Aš nenoriu būti pionieriumi, - atsiliepė Zuika.

- Kodėl? - kvyktelejo Zina Purkinaitė.

- Vaikščiosiu, matai, kaip kalakutas raudoną ryžą prisirišęs...

Uolioji būrio tarybos pirmininkė ir vėl išraudo.

- Na, žinai... Tai tau kaklaraištis - ryžas? Nešioti pionierišką kaklaraištį didelė garbė! Labai gaila, Zuika, jeigu šito nesupranti! Tikiuosi, tu, Rimantai, žinai, kad pionieriškas kaklaraištis aplaistytas daugelio didvyrių krauju, iš kurių mes turime imti pavyzdį...

- Aš neimsiu, - abejingai burbtelėjo Zuika.

Tačiau Zina Purkinaitė su įkvėpimu kalbėjo toliau:

- Jų vardai mus įpareigoja... Mes turime lygiuotis į Nadią Rybakovaite, Pavliką Morozovą...

- Į šūdžių šitą?

- Zuika, užsičiaupk!

- Gerai jau, gerai...
- O dabar, - kiek aprimusi, tarė Zina Purkinaitė, - reikia išrinkti timūriečių vadą. Siūlykit!
- Timūriečių būrio vadu siūlau Rimantą Zuiką, - atraportavo Vidas Šakalys ir prikando apatinę lūpą.
- Aš protestuoju, - tarė Zina Purkinaitė.
- Aš balsuoju už! - kilstelėjo ranką Volkovas.
- Ir aš! - pritarė Simanavičius.

Netrukus visa klasė vieningai (išskyrus, žinoma, Purkinaitę) pakėlė rankas už Rimantą Zuiką. Net lig šiolei atkakliai tylėjusi šeštokų auklėtoja Genovaitė Gruodytė išėjo prieš klasę ir, iš jaudulio pešiodama savo geltoną nertinį, išreiškė tvirtą įsitikinimą, jog Rimantas Zuika neapvils draugų pasitikėjimo ir bus labai geras timūriečių vadas.

MATIUKIENĖS ARBATA

Kaip ir dera vadui, Zuika važiavo pirmas. Gerokai atsilikę nuo Zuikos motorinio, savo dviračių pedalus mynė Vidas, Kostas ir Povilas.

Matiukienės kieme berniukus pasitiko pulkelis žąsų ir kudlotas šuo. Atsigulęs ant priebučio laiptelių, jis akylai žvelgė į ratuotus atvykėlius. Prie daržo tvoros sustatę dviračius, timūriečiai apsidairė.

- Eik pirmas, tu - vadas! - Kostas pastūmėjo Zuiką.

- Einam kartu!

- Vadas visada pirmas eina.

Valandėlę berniukai trypčiojo kieme, ginčijosi, kuris vis dėlto eis pirmas, kuris pasibels į duris, ką sakyti įėjus į vidų.

- Ė, jūs, bailiai! - staiga Zuika ryžtingai žengė į priekį.

Kudlius pakėlęs galvą kelis kartus įsakmiai sulėjo. Tuo pat metu sugirgždėjo prieangio durys ir išlindo pati Matiukienė. Ji tikrai buvo panaši į raganą: didelė kumpa nosis, ilgi laukan išlindę priekiniai dantys, raukšlių išvogotas veidas ir kelinta diena

nešukuoti plaukai. Vilkėjo ji platų vyriško sukirpimo švarką ir storos medžiagos sijoną.

- Ką pasakysit? - ne visai svetingai sududeno senė.

- Mes timūriečiai, - nedrąsiai ištarė Vidas.

- Kokie tamariečiai?

- Ne tamariečiai, o timūriečiai.

- Kas? Samariečiai?

- Timūriečiai! - rėkte išrėkė Vidas Šakalys.

- Nemeluokit, visus pažįstu. Tu - Zuikiokas, tu - Šakalio, o šitas ar tik ne Simanavičiukas?

- Simanavičiukas, kas gi daugiau. O jis - Kostas Volkovas, geriausias mūsų klasės sportininkas.

- Tai gal krepšininkas?

- Ne, orientacininkas.

- Argi yra toks sportas?

- Yra. Bet Kostas dar ir šachmatais žaidžia!

- Ė, tai niekis. Palikim šachmatus kaukazietiškomis galvoms. Lietuvai reikia krepšininkų. Tokių kaip Sabonis.

- O jūs, močiut, sportu domitės?

- Ne tik domiuosi, bet ir pati sportuoju.

Timūriečiams net nosys ištįso.

- Na, tai užeikit vidun, jeigu jau apsilankėt! O tai, sušalsit ir pavirsit į šaltarūriečius...

Šeimininkė pasikrenkšdama nusikvatojo, o šuo pakilo ir tingiai nubinzeno į savo būdą.

Matiukienės gryčia irgi buvo sujaukta, netvarkinga. Vidury kambario stovėjo platus stalas. Po viena jo koja buvo pakišta plyta. Kampe riogsojo senovinė kraitinė skrynčia – kuparas. Palei sieną prie lango – ilgas platus suolas, iki pusės nukrautas pageltusių laikraščių kupetomis. Ant sienų ir palubėje kyburiavo daugybė įvairaus dydžio maišiukų, kuriuose tikriausiai buvo kažkokios sėklos, žolės, šaknelės, žiedai, džiovintos uogos. Kambaryje tvyrojo sumišus pievų, miškų ir pelkių kvapas.

– Prisėskit! – Matiukienė savo kaulėtu pirštu dūrė į suolą.

– Kad mes ne ilgam...

– Sėskit, kad sakau! Stovintys svečiai – ne svečiai. Arbatos gersit?

– Arbatos?

– Gersit, nes kito ko neturiu.

Iš aprūkusios duonkepės krosnies senė ištraukė suklipusį arbatinį, kuris savo forma buvo labai panašus į pačią šių namų šeimininkę. Paskui padėjo ant stalo keturis molinius puodukus.

– Gerkit, berniokai, nesisarmatykit! Tokios arbatos niekur negausit. Palaukit, tuoj cukraus atnešiu.

Kostas Volkovas kumštelėjo Vidui į pašoną ir sukuždėjo:

- Negerk! Arbata užnuodyta! Matiukienė ją iš durnaropių verda. Man siuvėjas Svirskis pasakojo. Sakė, išgėriau stiklinę ir apsisuko galva. Kaip nuo šnapso. Jeigu būtų išgėręs dvi, būtų varžteliai atsikusę, o jeigu dar ir trečią, tai - tiū tiū...

Pagaliau šeiminkė atnešė cukrų.

- Ko laukiate? Arbatą reikia gerti kol karšta.

Berniukai paragavo.

- Na, kaip?

- Skanu.

Arbata iš tikrųjų buvo neįprasto skonio. Kvepėjo ir žemuogėmis, ir avietėmis, ir dar tūkstančiu kitokių kvapų.

- Mes pas jus, močiut, su tokiu reikalu, - vėl prabilo Šakalys. - Gal jums kartais reikalinga mūsų pagalba? Gal kokių vyriškų darbų turit? Mes galim jums padėt...

- A, tai jūs labai smarkūs vyrai esat? Ne, nieko man nereikia, jokių pagalbų. Dargi ne tokia sena esu. Be to, apie mano darbus jūs tiek teišmanot, kiek kiaulė apie debesį. Teisybė, jeigu labai jau norit, tai mano televizorių į remontą nutarabanykit. Jau kelinta savaitė nieko neberodo. Nė krepšinio pasi-

žiūrėt nebegaliu. Na, tai išgerkit dar tos arbatos, viduriai išsivalys. Ir skrandis geriau virškins. Dabar sviete labai kava madinga. Bet mano arbata ohoho! Jeigu kasdien gertumėt tokią arbatą, nesirgtumėt jokiom ligom, visada gerą apetitą turėtumėt, o jau atmintį tai saliamonišką, – kilnodama arbatinį, kalbėjo Matiukienė.

– O iš ko ją verdat? – susidomėjo Kostas Volkovas.

– O, čia didelis darbas! Pavasarių reikia priskinti jaunų, dar gležnų aviečių lapų. Supjaustyti juos smulkiai, sudėti į drobinį maišelį ir mušti pagaliu, kol pradės sunka varvėti. Tada padėti į ramią, nekarštą vietą ir palaukti dvi tris paras. Kai gerai ta žolė įrūgs ir pradės nelabai maloniai kvėpėti, reikia staigiai džiovinti saulėje, vartant ir trupinant, kad neliktų suplėkusių gabalų.

– Iš tikrųjų labai daug darbo, – prasižiojo Zuika, – be to, reikia maišo, pagalio...

– Skani arbata išeina ir iš džiovintos jonažolės, raudonėlio ar erškėčio uogų, – pridūrė Matiukienė.

Prisikliukinę arbatos, berniukai pakilo.

– Palaukit, tai kaip jūs ten dabar vadinatės? Tabariečiai?

– Timūriečiai.

Matiukienė pakraipė galvą.

- Vadinasi, dėl televizoriaus sutarta?
  - Su... O jūs kokių sportu užsiiminėjate?
- Matiukienė vėl kuo garsiausiai nusikvatojo.
- O rytas pasimankštinti argi ne sportas?

ASIMILIACIJOS DĒSNIS

Vidas turėjo draugą. Jo vardas labai paprastas – Kazys. O pavardė juokinga – Maigys. Nuo žodžio „maigyti“. Jeigu taip, Lietuvoje tikriausiai turėtų būti ir daugiau veiksmožodinių pavardžių. Kad ir tokių: Valgys („valgyti“), Darys („daryti“), Rašys („rašyti“), Skaitys („skaityti“).

Taigi Vidas turėjo draugą. Jūs tikriausiai pagalvojote, jog Kazį Maigį mašina suvažinėjo arba jis iškrito iš obels ir užsimušė? Ne. Kazys yra. Gyvena. Ir vis tebekonstruoja trumpųjų bangų siųstuvą. Tik dabar Kaziui prisidėjo dar ir kitokių rūpesčių.

Tiesą sakant, nereikia manyti, jog Kazio ir Vido neberiša jokios draugystės gijos. Tikri draugai neišskiriami. Kazys kaip ir anksčiau Vidui užima eilę valgykloje, per istorijos pamokas pasufleruoja datas ir faraonų vardus, išmokė armonika groti liaudišką valsą ir padovanojo į muilinės dėžutę įmontuotą detektorinį radijo imtuvą. O kuo atsilygina Vidas? Galima sakyti, niekuo. Bet argi tikra, vyriška draugystė paiso kažkokių atlyginimų? Tiesa, sykį Vidas buvo užsibrėžęs išmokyti Kazį rašybos, bet iš viso to išėjo didelis šnipštas.

Vidas padiktavo keletą sakinių, o Kazys juos ilgai rašė į sąsiuvinį, iki braškėjimo spausdamas parkerį. Po to Vidas patikrino klaidas. Žodžiuose „miškas“, „tikras“ ir „kinas“ Kazys buvo parašęs y, o žodžiuose „kūnas“, „liūnas“ ir „dūmas“ – u. Ilgųjų ir trumpųjų balsių rašyba yra Kazio Maigio „Achilo kulnas“, kitaip sakant, silpnoji vieta.

- Na, gerai, – tarė Vidas. – Pasakyk – „miškas“!
- Myškas, – pakartojo Kazys.
- Tai kokią „i“ tu girdi?
- Ilgą.
- O dabar pasakyk „kinas“!
- Kynas...
- Ne „kynas“, o „kinas“...
- Taigi aš ir sakau – „kynas“...

Visą pusdienį Vidas mankštino savo draugo liežuvį, bet veltui. Kazys ir šiandien rašo „vyskas“, „būvo“, „myškas“...

Bet tai nesvarbu.

Vakar Kazys pavėlavo į pamoką lygiai trisdešimt minučių. Atėjo, kai lietuvių kalbos mokytoja Janina Norkūnienė, dėl jos švelnaus balso pravardžiuojama Lakštute, lentoje aiškino asimiliacijos dėsni.

- Sprogsta... Girdime „k“, bet rašome „g“. Skardusis „g“, atsidūręs prieš duslų „s“, virsta dusliuoju...

Štai tuo metu ir įėjo Kazys Maigys. Mokytoja pažiūrėjo į savo laikroduką, padėjo kreidą, į kempinės kampelį nusivalė kreiduosius pirštų galiukus.

- Labas rytas... - nudūręs akis, išstenojo mokinius.

- Labas, labas! - atsiliepė Lakštutė.

- Galima sėst? - ir vėl ne visai vykusiai ištarė Kazys.

- Taip jau iš karto ir sėst? O gal aš su tavim dar pasikalbėti noriu? Kodėl, Maigy, vėluoji? Kas atsitiko?

- Nieko, - išstenojo Kazys, tačiau Vidas galėjo lažintis kad ir iš šimto sprigtų - atsitiko! Bet kas? Juk Kazys rytais nesilepina lovoje, o eidamas į mokyklą neskaičiuoja varnų. Jeigu būtų pavėlavęs Zuika arba Amerikonas, tuomet kita daina, o dabar...

- Kazy, aš rimtai klausiu, - kibo mokytoja.

- Ar pavėluoti negalima?

- Aš manau, kad tu dar neišmokai lietuvių kalbos taip, kad galėtum vaikščioti tik į pamokos pabaigą. Juk dar tik mokslo metų pradžia. Kas bus toliau?

- Toliau bus mokslo metų vidurys! - staiga atsiliepė Zuika.

Lakštutė sąmoningai nesureagavo į išsišokėlio repliką, o Kazys atkakliai tylėjo, ir Vidas galvą guldė, jog atsitiko kažkas labai svarbaus, ko galbūt negalima pasakyti prieš visą klasę. Vidas net vaizdavosi, jog Kazys melioracijos griovyje, ar sename žvyro karjere rado plytos didumo aukso grynuolį, nunešė į miliciją ir ten jam prisakė radinį laikyti paslapyje, kol auksas nebus iki galo ištirtas laboratorijoje. Arba, galimas dalykas, upėje koks nors pyplys skendo. Štai Kazys pro šalį eidamas jį ir ištraukė, o ištraukęs darė dirbtinį kvėpavimą. Jeigu dabar apie tai išsižiosi, visi tik nusikvatos. Be to, didžiutis savo žygdarbiais negarbinga.

Vidas klydo. Kazys nei lobį rado, nei skęstantįjį gelbėjo, nei pats į kokią balą įkritęs buvo.

Tą ankstyvą rytmetį, kai visi vaikai saldžiai miegojo ir sapnavo, kad laidoja blogus mokytojus, atsitiko kitas, išties nepaprastas ir gana paslaptingas dalykas. O kadangi jis buvo paslaptingas, tai Kazys Maigys ir stovėjo prie klasės durų be balso, lyg beviltiškai sugedęs radijo imtuvas, pasiryžęs iškęsti bet kokias patyčias, bet nepasakyti nei pusės žodžio.

– Sėsk! – supyko mokytoja.

Kazys klestelėjo suolan, o Vidas bakstelėjo draugui į nugarą.

- Kas atsitiko?

- Pramiegojau, - suniurzgė Kazys ir, nežinia apie ką galvodamas, nuo lentos nusirašė pamokos temą: Asimilecijos desnys.

KAZIUKO MAMA

O iš tikrųjų Kazys visai nemiegojo. Visą naktį var-tėsi kaip kotletas keptuvėje, mintyse skaičiavo iki šimto, bet miegas vis tiek neėmė. Kad ir kaip sten-gėsi galvoti apie ką nors kita, vis galvojo apie mamą. Jo mama suimta skausmo parkrito ant grindų. Tai buvo tikras siaubo filmas. Kazys nežinojo ko grieb-tis. O mama gulėjo ant žemės ir vaitojo.

Anksčiau, sako, viskas buvo kitaip. Štai siuvėjas Svirskis pasakojo, kad jo tėvas pats savo vaikus pri-iminėjo. Ir jokių ligoninių! Visos mamos tik namie gimdydavo. O kas dabar? Kazys tartum vėl išgirsta siuvėjo Svirskio balsą. Kas iš mūsų moterų liko? Nei prie pečiaus, nei prie svečiaus! Pagimdys vieną vai-kelį, na, geriausiu atveju du, ir viskas, ir dejuoja. O, anksčiau tai gimdydavo! Dešimt, penkiolika vaikų šeimoj augdavo! Ir visiem visko užtekdavo – ir to val-gio, ir apsirengimo. Ką čia kalbėt, anksčiau kitokios moterys buvo – sveikesnės, stipresnės... Pamenu, tokia Juodelienė – penkis sūnus pagimdė. Ir visus žiemą, ir visus rogėse pakeliui pas pribuvėją. Ale kokie vyrai tie sūnūs buvo! Kaip ažuolai...

Staiga Svirskio balsą permuša gyvas mamos šauksmas:

- Kaziuk... Greičiau bėk pas Sabalį, tegu jis iškviečia greitąją... Kad tik nenumirčiau... Paskubėk!

Kazys dar niekada taip greitai nebėgo. Net per lengvosios atletikos varžybas, kai kažkokias PDG normas laikė.

Iki kirpėjo Sabalio namų ne taip toli. Štai vaisitinė, knygynas, o ten, už kampo, trečias ar ketvirtas namas... Gal dar nemiega? Kad tik nereikėtų belsti.

Ką Sabalys kalbėjo į telefono ragelį, Kazys nė nepprisimena. Atsipeikėjo jis prie pat namų, išgirdęs greitosios pagalbos sireną. Atkaukė ji tarsi į gaisrą. Iš mašinos iššoko keli vyrai su neštuvais, barzdotas daktaras, seselė. O Kaziukas kaip įsispraudė į kampą prie durų, taip ir nepasijudino. Jam buvo klaidingai baisu, kad mamą išveža be sąmonės, kad...

O jeigu mama numirs? Dabar ne tie laikai, kai rogėse gimdydavo, dabar moterys tokios silpnos. Ne, negali būti! Mama gyvens. Kuo jis nusikalto mamai? Ištarė mintyse šiuos žodžius ir nusigando. O juk tikrai nusikalto. Daug kartų. Dar vakar nuslėpė nuo mamos keturiasdešimt dvi kapeikas, kai makaronus pirkto, nulaužė siuvimo mašinos adatą, išlydė seną sidabrinį šaukštelį, kad blizgę pasidarytų... O

kiek kartų pamelavo, kad neužduota namų darbų, kad... Ir staiga Kaziukas apsipylė ašaromis. Kaltas. Kaltas kaip ciucė.

Rytą, kai visi vaikai klegėjo į mokyklą, Kazys Maigys skubėjo į ligoninę. Tuomet jis dar nežinojo, jog viskas pasibaigė laimingai – kad jo motina Kristina Maigytė šeštą valandą ryto pagimdė trijų kilogramų aštuonių šimtų gramų svorio ir penkiasdešimt dviejų centimetrų ūgio vyriškos lyties kūdikį, kad jis visiškai nepanašus į jį, Kazi, ir tai suprantama, nes tas penkiasdešimt dviejų centimetrų pilietis yra kito tėvo sūnus, nes kažkada seniai Kazio mama (tuomet dar ir mama nebuvo) su ašaromis akyse ir nežinia su kuo širdyje slapta tvirtai sau pažadėjo: netekėsiu! Niekada! Vaikus auginsiu, bet netekėsiu. Galbūt dėl to Kazio mamą šiandien kartais pavadina vieniša motina, tik Kazys nesupranta, kodėl, nes jo mama turi daug draugų ir draugių, be to, ji – socialistinio lenktyniavimo nugalėtoja, darbo pirmūnė, jos ir nuotrauką laikraštyje spausdino, ir ordiną davė, kai buvo kažkokie neeiliniai, jubiliejiniai karo ar tarybų valdžios metai. Ne, niekas neturi tokios geros mamos, kaip jis, Kazys Maigys, kuriam gyvenime jeigu kas ir nesiseka, tai nebent ilgujų ir trumpųjų balsių rašyba!

ATSPĖK, KĄ TURIU

Iš mokyklos Vidas kėblino gerokai nukabinęs nosį.

Bjauri šiandien buvo diena. Tiesą sakant, dėl visko, kas atsitiko valgykloje, kaltas pats Vidas. Rytoj jis būtinai atsiprašys Rūta.

Per ilgąją pertrauką Vidas nusipirko stiklinę pieno ir bandelę. Atsisėdo už stalo. Vos spėjo pražūti bandelę, Rūta su savo draugužėmis prisistatė.

- Ar galima šalia tamstos prisėsti?

- Galima, jeigu kitur nėra vietos...

- Taigi, kad nėra.

Tuo metu kažkas stumtelėjo stalą, ir Vidas netyčia apsiliejo. Tai pamačiusi, Rūta su mergiūkštėmis prunkštelėjo.

- Ko čia dabar? - ne visai mandagiai paklausė Vidas.

- Tu apsiliejai... - tarė Rūta.

- Kur? - Vidas įniko apžiūrinėti save, bet nei ant švarko, nei kur kitur nieko nepastebėjo.

- Žemiau...

Vidas palenkė galvą ir staiga visas išraudo, nors rausti čia nebuvo ko.

- Nusivalyk! - Rūta ištraukė iš rankovės savo nosinę ir ištiesė Vidui.

- Ačiū, aš turiu savo.

Čiupt už vienos kišenės, kyšt ranką į kitą, o nosinės nėra.

- Nerandi? - vėl šyptelėjo Rūta. - Gal pametei? Ne, nepametė. Pamiršo.

Dabar Vidas supranta, kad nereikėjo nei pykti, nei nosies riesti. Tvarkingi vyrai visada privalo nešiotis nosinę. Kad nereikėtų rankove šluostytis. Vyras be nosinės kaip muškietininkas be špagos. Tačiau tąsyk Vidas pasijuto nei šiaip, nei taip. Jis neatsiprašęs pakilo nuo stalo ir paliko Rūtą su ištiestomis rankomis, kurių vienoje buvo meduolis, o kitoje - mėtomis kvepianti Rūtos nosinaitė.

Tiesą sakant, Rūta Rakauskaitė Vidui jokia draugė. Kokia dar gali būti draugystė su mergaitėmis? Nors kai kurie aštuntokai draugauja. Net į pasimatymus bėgioja. Ir ką jie tuose pasimatymuose veikia? Nejaugi vaikšto, už rankų susikibę? O gal žvaigždes danguje skaičiuoja? Bet greičiausiai sėdi kur nors ant suoliuko ir dūsauja. Arba eina į kiną.

Žinoma, iš šalies žiūrint, galima pamanyti, jog ir Vidas su Rūta... Ne, ne! Apsiriktumėte, jeigu taip pagalvotumėte. Vidmantas Šakalys ir Rūta

Rakauskaitė yra geriausi mokyklos deklamatoriai, todėl dažnai kartu pasirodo scenoje ar kur kitur. Rūta deklamuoja Salomėjos Nėries eilėraščius, o Vidas – ištrauką iš Petro Cvirkos apsakymo „Brolybės sėkla“. „Tyliais vasaros vakarais, kai šilti prieblandos šešėliai nusileidžia į Nemuno slėnį, išgirsti pievoje kalant kuolą...“ Ir taip toliau, ir taip toliau. Nesąmonė kažkokia. Šita ištrauka Vidui va, kaip atsibodusi. O Rūta Rakauskaitė – neatsibosta. Su ja Vidas Šakalys bet kokioje scenoje jaučiasi drąsiai, kaip tikras artistas. Atsistoja, išpučia krūtinę, iškelia galvą – štai šitaip!

Staiga jam už nugaros nuskardėjo juokas, ir Vidas susigriebė, jog tikriausiai ne visai vietoje pradėjo vaidinti. Griebė nuo žemės portfelį ir jau buvo beei-
nų lyg niekur nieko.

– Ei, artiste! Ką repetuoji?

Vidas atsigrėžė. Maigiukas!

– Ką repetuoju? Šekspyro „Hamletą“.

– Kas tas Šekspyras? Rašytojas?

– Nežinai, kas Šekspyras? Tai didžiausias dramaturgas pasaulyje. Jis gyveno prieš keturis šimtus metų ir parašė keturis šimtus va tokio storumo knygų, bet „Romeo ir Džuljeta“ – pati storiausia... Ar skaitei?

- A, Romeo ir Džuljeta! Neskaičiau, bet girdėjau, kad tokie kvaileliai gyveno...
- Kodėl kvaileliai?
- Žinoma, ir net ne kvaileliai, o tikri kvailiai. Jeigu būtų turėję bent krislelį proto savo smegeninėse, būtų nenusižudę... Didžiausia nesąmonė, kad jie tai padarė be jokio tikslo.
- Kaip be jokio tikslo? - pasipiktino Šakalys. - Jie gi iš meilės...
- Būtent. Argi meilė gali būti tikslas?
- O kas?
- Principas. Tie-sa! - išskiemeno Maigiukas. - Ar žinai, kas buvo Džordanas Brunas?
- Tas, kurį ant laužo iškepė?
- Taigi. Jį patį iškepė, bet jo tiesa liko gyva.
- Oi! Kalbi kaip profesorius. O pats ar galėtum šitaip numirt?
- Nežinau, - Maigiukas pirštu pasitaisė slenkančius akinius, - tokia mirtimi miršta tik dideli žmonės. O aš... Aš neturiu už ką.
- Kada nors gal turėsi. Džordanas Brunas, kai jam buvo trylika, irgi nieko neturėjo.
- Tai tu nori, kad mane ant laužo sudegintų?
- Ne, ką tu!? Aš noriu, kad tu būtum garsus mokslininkas ir sukurtum ką nors nepaprasta. Bet svar-

biausia, – Vidas Šakalys staiga prisiminė vieno rašytojo žodžius, – bet svarbiausia, kad tu visur ir visada būtum žmogus! Tikras žmogus.

– Dabar tokių žmonių nėra.

– Kokių?

– Tikrų. Kaip Džordanas Brunas. Arba Galilėjus. Dabar niekas gi nemoka teisybės sakyti. Visi meluoja kaip velniai. Ir ministrai, ir mokytojai...

Ir Gruodytė meluoja?

Nežinau, Gruodytė gal ir nemeluoja. Nors... Prisimeni, per vieną pamoką ji, skaldydama prancūziškus anekdotus, kvatojo, o į savąjį sąsiuvinį kažkokius rutuliukus paisė. Kai Volkovas paklausė, ko ji tokia linksma, Gruodytė prisipažino, jog direktorius ją pavaišinęs indiška kava, kurios iš Madraso parsivežė. O iš tikrųjų taigi Gruodytė buvo konjako prisimaukusi. Prancūziško.

– Ką tu kalbi?

– Ką girdi. Aš gi tada pirmam suole sėdėjau. Prieš pat Gruodytės nosį. O tu ką, tu manai, kad mokytojai – šventi angelėliai?

– Aš manau, kad mes užsiplepėjom. Kaip turgaus bobutės. Man seniai reikia namie būti. Triušiai nešerti.

- Aha. Man irgi. Gavau įdomią schemą. Jeigu pavyks, pasidarysiu šviesos muziką...

Kazys Maigys yra visiška Vido Šakalio priešingybė. Jo galva prikimšta keisčiausių pavardžių, formulių, pavadinimų iš fizikos, elektrotechnikos ir net astronomijos. Gal jis iš tikrųjų bus garsus mokslininkas? Gal fizikas, o gal astronomas? Kaziui visas pasaulis sudarytas iš puslaidininkių, tranzistorių, varžtų ir detektorių. Ardydamas kokį seną radijo imtuvą, Maigys užmiršta viską, o į painų labirintą panaši schema jam atstoja skambiausią eilėrašį. Nepatikėsit, bet už kelis metrus varinės vielės jis gali visą porciją ledų atiduoti. Tikrai taip.

Už vaistinės jų keliai išsiskiria. Vidui į kairę, Kaziui į dešinę. Tačiau Kazys staiga sustoja ir kažko delsia. Pagaliau nedrąsiai išstena:

- O tu atspėk, ką aš turiu?

Vidas Šakalys akis išsprogina.

- Ką tu turi? Aš ir nespėlojęs žinau, kad tu, Kazimierai Maigy, turi net keturis lietuvių kalbos dvejetus ir mažiausiai septynias pastabas už tai, kad į fizinio lavinimo pamokas ateini be sportbačių!

- Ne, tu atspėk, ką namie turiu?

- Tai gal raketą pasidarei?

- Ne.

- Nusipirkai Rubiko kubelį?
- Non!⁶
- Tai gal radai kokį lobį?
- Matau, kad neįspėsi, nors ir šimtą rublių duočiau. Aš turiu brolių...

Didysis fizikas kelis kartus apsuka aplink savo galvą portfeli ir, palikęs draugą visiškai apstulbusį, pasišokinėdamas nubėga gatve.

---

⁶ - Ne! (Pranc.)

JAPONIŠKAS MAGNETOFONAS

Lentynoje suradęs „Trečios klasės šoferio vadovėlių“, Vidas įsidėjo jį į portfelį. Vis tiek tėtis niekada neskaito. O Zuikai bent truputėlis teorijos bus tik į naudą. Be to, jeigu jau pažadėjai, būk mielas, tesėk žodį.

Atėjęs į mokyklą, rado Rimantą Zuiką jau sėdintį suole. Jis iš tolo visas švytėjo, lyg žinodamas, jog Vidas pagaliau atnešė knygą. Tačiau geros Rimanto nuotaikos priežastis buvo portatyvinis magnetofonas, paslėptas išsipūtusioje Zuikos kuprinėje. Kai Vidas atsisėdo į suolą, Zuika ištraukė brangią Rutkausko dovaną ir įjungė. Pasigirdo tranki muzika. Bet Zuika greit išjungė aparatą ir vėl įkišo jį kuprinėn.

Vidmantas Šakalys iš nuostabos net išsižiojo.

- Iš kur gavai?

- Daug žinosi - greit pasensi, šimto metų negyvensi...

- Kiek kainuoja? Šitoksai magnetofonas tikriausiai labai brangus?

- Du šimtai dolerių.

- Du šimtai dolerių? Ką, iš Amerikos atsiuntė?

- Ne iš Amerikos, o iš Kanados, - Zuika melavo, net ausys krutėjo.

- Jūs turit Kanadoj giminių? - Vidui Šakaliui tai buvo stulbinanti naujiena.

- O kaipgi? - toliau fantazavo Zuika. - Rio de Žaneire gyvena mano... mano dėdė!

- Rio de Žaneiras yra Brazilijoje...

- Na, tai, vadinasi, kitam mieste. Kaip gi jis vadinasi, tas miestas? Pamiršau pavadinimą...

- Gal Torontas?

- Tiksliai, Torontas!

- Šūdas ne sviestas, Torontas ne miestas... - numojo ranka Šakalys.

- O tu ten buvai?

- Nebuvau ir nebūsiu. Bet aš pajuokavau. Torontas iš tiesų didelis ir gražus. Ir žmonės ten kalba tik prancūziškai. Na, o tas tavo dėdė tikriausiai labai turtingas?

- Aha, jis aukso kasyklose dirba. Nuo ryto iki vakaro.

- Aukso kasyklose?

- Aukso. Bet jis pats nekasa. Vaikšto pilvą atstatęs ir komanduoja. Pats žinai, Kanadoj - kapitalizmas. Ten visur turtuoliai komanduoja. Ministrai taip pat.

O mano dėdė kaip tik ir yra ministras... Aukso kasyklų vyriausiasis ministras!

- O koks jo vardas?

- Vardas? Palauk, koks gi jo vardas? Aha, prisiminiau - Jurgis.

- Vadinas, prancūziškai Žoržas.

- Aha, atrodo, būtent Žoržu jį ir vadina.

- O kodėl jis anksčiau tau nieko neatsiųsdavo? - toliau kamantinėjo Šakalys.

- Matai, dėdulė Žoržas visai neseniai praturtėjo. Jis tik pernai tose kasyklose dirbti pradėjo. Be to, iš pradžių buvo visai ministras ir pats vos galą su galu tesudurdavo...

Toks atsakymas Vidą visiškai patenkino ir jis paprašė, kad Zuika dar kartą įjungtų magnetofoną. Tačiau Zuika pasakė nenorįs, kad visi sužinotų, ir pažadėjo Vidui pagroti per pertrauką, kai niekas nematys.

Per pamoką Zuika, žinoma, netvėrė kailyje ir pakuždomis Vidui pasakojo, jog šitas jo magnetofonas yra japoniškas, kad japonai gamina geriausius magnetofonus pasaulyje - jie visiškai negenda, o baterijų užtenka penkiolikai metų. Ir jeigu Zuika tam dėdei Žoržui parašytų laišką ir paprašytų, sakykim, japoniško motociklo, dėdė Žoržas tikrai jį atsiųstų

ir dar oranžinį šalną pridėtų. Bet Zuika nerašys jokio laiško, tegul tie kapitalistai negalvoja, kad tik jie vieni visko turi ir kad Meškučiuose kaip kokioj Kinijoj visi vien dviračiais važinėja.

Nuskambėjus ilgai lauktam skambučiui, drauguziai lėkte išlėkė į kiemą ir, pasislėpę už šiltnamio, įsijungė stebuklingąjį magnetofoną.

Bežiūrint į šį gražiai blizgantį daikčiuką, kuris buvo ne didesnis kaip plyta, o gal net ir mažesnis, Vidui Šakaliui stačiai širdį susopo. Jis, tiesa, irgi turi keletą dėdžių, kurie švenčių progomis atvažiuoja į svečius, bet nė vienas iš jų negyvena nei Kanadoje, nei Australijoje, nei Argentinoje, ar kitoje kapitalo šalyje, kur daug bankų ir parduotuvių, kur turtuoliai važinėja baltais limuziniais be stogo, geria apelsinų sultis, šoka tango ir skaičiuoja pinigus. Ką gali žinoti, gal ir Vidmantas Šakalys turi giminių kurioje nors dolerio šalyje, tegul tai būtų devintas ar dešimtas vanduo nuo kisieliaus – juk žmonių, nešiojančių juokingą Šakalio pavardę, tikriausiai yra ir daugiau, nes Vidas Šakalys iš dangaus nenukrito. Iki jo turėjo būti kitas Šakalys, taip, beje, ir yra – tas kitas Šakalys yra jo tėtis Aleksas. Prieš tėtį buvo tėčio tėtis, kitaip sakant Vido senelis, kuris kažkada irgi turėjo tėtį, senelį, prosenelį, proprosenelį ir taip toliau. Na,

o tie seneliai ir proseneliai, aiškūs dalykas, turėjo brolių bei pusbrolių, kurie irgi augino vaikus, tokius pačius Šakalius kaip Vidas. Šitaip per daugel metų Šakalių giminės medis vis šakojosi, Šakalių darėsi vis daugiau ir daugiau, ir išsisklaidė jie po visą pasaulį kaip drugeliai po pievą. Ir tikriausiai bent vienas Šakaliukas, istorijos vėtrų palaužtas, bus atsidūręs kur nors giliame Amerikos žemyno kanjone, kur aukso grynuolius nors rieškutėm semk – kaip akmenukus Andraikėnų žvyro karjere... Bet jeigu ir yra toks Šakalys, tai jo vardas, žinoma, ne Vidmantas, ne Vytautas ir ne Kęstutis, o tikriausiai Džimis, Edis ar Fredis, ir tas nelaimingas Šakaliukas galbūt net nežino, kad yra toks egzotiškas ir gražus kraštas – Lietuva – su nesuskaičiuojama daugybe baltų debesų danguje, kad yra Meškučiai, o tuose Meškučiuose gyvena šeštos klasės mokinys Vidmantas Šakalys... Kad jis augina triušius, renka vaistažoles, kad jam labai reikia japoniško magnetofono, lygiai kaip Rimanto Zuikos, kuris gal net ir nevertas tokios dovanos, nes niekada neruošia pamokų ir nedirba jokio visuomenei naudingo darbo...

Kai išsisklaidė žydri svajonių dūmai, Vidas staiga suprato, jog doram mokiniui šitaip galvoti nedera. Pavydas – blogas jausmas, prisiminė kažkurio moky-

tojo žodžius. Turi Rimantas Zuika magnetofoną ir lai turi. O Rimantas, pagavęs smalsų Vido žvilgsnį, pradėjo vėl pasakoti:

- Šitas aparaičius ne tik groja, bet ir įrašo. Va, reikia tik paspausti mygtuką, - Zuika parodė raudoną klavišėlį. - Kasetė sukasi lygiai keturiasdešimt minučių, o gal ir keturiasdešimt penkias. Neblogai, ką? O kai išsisuka, magnetofonas pats automatiškai išsijungia. Firma?

- Firma.

- Norėtum tokio?

Vido akys sužibėjo.

- Galiu paskolinti vienai savaitėlei. Kitam kam neduočiau, bet tu su technika moki. Nors yra geležinė taisyklė: fotoaparato, magnetofono ir žmonos - neskolink!

- Va, ir ne taip! - šoko ginčytis Vidas. - Fotoaparato, akordeono ir žmonos!

- Koks skirtumas, magnetofonas ar akordeonas - vis tiek muzikos instrumentas! Va, žiūrėk, kai paspaudi šitą, groja. Čia - stopas. Šičia - mygtukas atsukti atgal. O šitas - pirmyn. Raudonas mygtukas - įrašas...

KERŠTAS

Labiau už viską Zuika nekenčia Pelakauskų Stasiuko. Įmanytų – suplėšytų. Kaip seną laikraštį. Mat iš Pelakauskiuko nė už ką negausi nusirašyti. Visi tai žino ir niekas niekada neprašo. Pelakauskiukas – mažiausias klasėje. Užtat mokosi vien penketais. Ir kaip jam galva neįkaista? Kas pirmasis išsprendė uždavinį? Stasiukas! Kas be vienintelės klaidos parašė diktantą? Stasiukas! Kas dailiausią inkilą sumeistravo? Stasiukas! Ir dar. Pelakauskiuką pravardžiuoja Teisingumo ministru. Mat jis visai nemoka meluoti. Stanislovo Pelakausko žodis ne tik klasėje, bet ir visoje mokykloje visuomet šventas. Galbūt dėl to Pelakauskiuką šįmet paskyrė tikrinti namų darbus. Nuo tos dienos Stasys tapo mirtinu Zuikos priešu.

O vieną šiltą saulėtą dieną štai kas atsitiko. Valytoja Marijona įkrito į pamazgų duobę. Atėjo su pilnu kibiru, atidarė duobės dangtį, supylė pamazgas ir užtrenkusi dangtį, kaip visada primygo jį koja, nes išklypęs dangtis geruoju neužsitrenkdavo. Taigi Marijona treptelėjo koja ir tą pačią akimirką sunkus dangtis smuko dvokiančion duobėn, o kartu su juo ir

Marijona. Tai buvo Zuikos kerštas už visas Marijono išdavystes ir kitokius blogus darbus. Mat nebūdavo tos dienos, kad valytoja Rimanto nepaskųstų direktoriui. Zuika išdaužė langą! Zuika nulaužė medelį! Zuika prišiukšlino! Zuika norėjo pabėgti iš pamokos! Zuika tampė už kasų mergaitę! Zuika į mokyklą atsinešė valkataujantį katiną! Zuika stovėjo ant galvos! Zuika atiminėjo kapeikas! Zuika... Ak, argi įmanoma išvardinti visas Zuikos išdaigas ir negerus pokštus?

Atsidūrusi duobėje ir iki pažastų įklimpusi į tirštą pajuodusį vandenį, Marijona pradėjo šauktis pagalbos. Buvo pertrauka, todėl subėgo visa mokykla. Vaikams tai sukėlė daug juoko, o Marijona vos nenumirė. Atskubėjo ūkvedys ir šiaip ne taip moteriškę ištraukė.

Siaubas, kokia baisi buvo Marijona! Nuo jos trenkė tokia smarvė, kad visi vaikai užsispaudė nosis ir išlakstė kaip žvirbliai.

Ilgai meškeriojęs ūkvedys pagaliau ištraukė ir dangtį.

- Čia vaikų darbas, - pasakė ūkvedys, patyrusia šeimininko akimi apžiūrėjęs dangčio lentas. - Ot, velniokai, jie išsuko lankstų varžtus. Panašumo esti, kad čia patyrusio chuligano darbas.

- Zuikioko, kieno gi daugiau! Sušaudyt tokį gyvatę ir kulipką išimt! Kaip jį šventa žemė nešioja! - plūdosi Marijona, nuo veido ir drabužių graibydama visokiausias bjaurastis.

- Ir sugalvok tu man šitaip, - šypsojosi ūkvedys, - tai padūkėlis...

O Zuika žiūrėjo pro mažytį tualetu langelį ir iš pasitenkinimo trynė delnus. Aha, žinosi, sena varna, kaip kranksėti!

Iš tiesų - Zuika ilgai suko galvą, kaip Marijoną pamokyti. Ištyręs jog valytoja, išpylusi sąšlavas, kiekvienusyk strykteli ant dangčio ir ilgai trepsi, kad tas užsidarytų, Zuika sugalvojo tai, ką tik jis vienas sugalvoti galėjo. Vieną tylią popietę jis iš dangčio lankstų išsuko beveik visus medvarščius. Zuika buvo įsitikinęs, kad jo niekas nemato. Bet pro bibliotekos langą lyg tyčia jį stebėjo Pelakauskiukas...

Per ilgąją pertrauką direktorius koridoriuje išrikiavo visus savo auklėtinius ir ilgai pamokslavo apie mokinių elgesį mokykloje ir už jos ribų, kad vaikai visiškai negerbia suaugusiųjų ir kad apskritai dedasi nežinia kas. Galų gale Stasys Vitkus tarė:

- Šiandien įvykis su valytoja, vaikai, galėjo baigtis didele nelaime, tragiškai. Tai, žinoma, ne nelaimingas atsitikimas. Tai - diversija! Apgalvotas nusikal-

timas! Nevykęs ir labai piktas pokštas! Ir jūs visi turit man padėti išsiaiškinti šio įvykio kaltininką.

Direktorius susidėjo už nugaros rankas ir kaip visada, norėdamas pranešti ką nors reikšminga, kelis kartus sausai sukosėjo.

- Aš beveik šimtu procentų įsitikinęs, jog tai padarė šeštos „A“ klasės mokinys Rimantas Zuika. Tačiau neturėdamas įrodymų bei liudininkų, kaltinti negaliu. Kaip sakoma - nepagautas ne vagis...

Staiga iš rikiuotės išėjo Pelakauskiukas.

- Tamsta direktoriau, aš mačiau...

- Ką tu matei?

- Zuika išsuko medvarščius. Aš mačiau. Pionieriaus garbės žodis!

Visa rikiuotė sujudėjo, sušurmuliavo.

- Tylos! Ramiai! - direktorius iškėlė ranką. - Pasakyk, Pelakauskai, kada tai buvo?

- Vakar, apie ketvirtą valandą... Aš sėdėjau bibliotekoje, prie lango, ir mačiau...

Ir Teisingumo ministras su visomis smulkmenomis papasakojo Zuikos operaciją kaip gerai išmoktą pamoką.

Zuika eilinį kartą įkliuvo. Per kitą pertrauką jis pakišo Pelakauskiukui po kaklu kumštį ir sušnypštė:

- Aš tau dar patrumpinsiu liežuvį...

- Aš netyčia... - išstenėjo Stasiukas.

- O aš tai padarysiu tyčia!

Kitą dieną direktoriaus įsakymu buvo valoma pamazgų duobė. Pačiu primityviausiu būdu - išsišpyręs į didelius guminius batus, kurių aulų viršus buvo gerokai aukščiau pakinklių, Zuika su kibiru samstė dvokiančias srutas, ūkvedys jas pylė į vežėčiose kliuksinčią metalinę rėčką ir vežė ant mokyklos sklypo. Iš pradžių Zuikai buvo šlykštu ir svaigo galva, bet paskui priprato. Taškydamasis ir slidinėdamas jis kilnojo bjaurųjį kibirą, spjaudėsi, griežė dantimis ir visą laiką galvojo, kaip atsilyginti tam niekšeliui Pelakauskiukui.

Kai išvežė didesnę pusę, ūkvedys geraširdiškai pasiūlė:

- Užtenka. Bėk namo! Aš vienas pabaigsiu.

Tačiau Zuika pasiliko ir iki paskutinės saujelės išgramdė pamazgų duobę. Kaip kareivis košės katiuką.

Po to jis, tiesa, tris dienas nėjo į mokyklą - kol visiškai išsivėdino drabužiai.

KAS GRESIA PRANCŪZŲ TAUTAI

Vidas sėdėjo fotelyje parietęs kojas ir skaitė laikraštį. Vido tėtis, kilnojamos mechanizuotos kolonos dispečeris Aleksas Šakalys, sėdėjo už rašomojo stalo apsikrovęs knygomis, vadovėliais bei sąsiuviniais ir visiškai rimtai suraukęs kaktą sprendė matematikos uždavinius.

- Kaip sekas? - paklausė Vidas, vis dar tebesklaidydamas laikraštį.

- Vieną uždavinuką jau, atrodo, įveikiau. Liko dar du. O tu, kaip matau, laikraštį skaitai?

- Aha...

- Na, ir ką rašo?

- Nieko gero... - Vidas giliai atsiduso. - Pasaulyje tikrai nieko gero. Tu tik paklausyk! „Prancūzijos demografai sunerimę: pastaruosius dvidešimt metų mažėja gimimų skaičius. Tai gali turėti dramatiškų padarinių šalies ateičiai. Jeigu artimiausiu metu padėtis nepagerės, prancūzų tautai gresia išnykimas...“

- Prancūzai linksmi žmonės. Būtų, žinoma, labai gaila, jeigu jie išnyktų kaip tie dinozaurai...

- Aš nebaigiau. „Demografinių problemų tyrimo instituto prie Suvienytųjų Nacijų Organizacijos mokslininkai mano, kad nebus demografinio sprogdimo, kuriuo gąsdino sociologai. Jų nuomone, gyventojų skaičius Žemėje nuo aštuntojo dešimtmečio pabaigos nebe didėja, o mažėja. Priežastys: raštingumo didėjimas, vaikų gimstamumo kontrolė, vėlyvų vedybų tendencija, didėjanti moterų emancipacija daugelyje šalių ir kt.“

- Va va... Tas visuotinis raštingumas nieko gero neduoda...

- Palauk, aš nebaigiau! „Paskutiniaisiais apskaičiavimais, 2000-aisiais metais mūsų planetoje bus 5,8 milijardo žmonių. Anksčiau buvo manoma, kad minėtais metais Žemėje gyvens 20 milijardų žmonių.“

- Iš tikrųjų, nekokios naujienos. Tiems prancūzams laikas susimąstyti. Paryžius be prancūzų būtų visai ne Paryžius... Ir apskritai, kas gi tuomet mums madas diktuočiau? Kas kino komedijas apie aukštą blondiną kurtų?

- O dabar paskaitysiu apie Albaniją. Albanijoje šeimos, turinčios po 2-4 žmones, sudaro daugiau kaip pusę visų Albanijos šeimų. Tėti, siūlau padaryti nedidelę pedagoginę pertraukėlę. Ar gali pasakyti, kur yra Albanija?

- Tikrini mano geografijos žinias? Leisk pagaltuoti... Albanijoje auga po du ir daugiau vaikų, vadinasi, logiškai mąstant, jie nėra labai raštingi, vadinasi, tikriausiai Albanija kažkur netoli Kinijos arba Mongolijos?

- Silpnai, mano mielas. Mokytojas Katinas už tokią atsakymą tau suraitytų dvejetą. Albanijos liaudies respublika yra Balkanų pusiasalio pietvakariuose. Šiaurėje ir Rytuose ribojasi su Jugoslavija, pietryčiuose – su Graikija. Vakaruose yra Adrijos jūra. Sostinė – Tirana.

- Sėsk, sūnau, penki su pliusu!

- O dabar, tėti, pažiūrėsim, kaip tu susipažinęs su geografiniais terminais. Pasakyk, kas yra demografija?

- Geografija... Demonstracija... Deklaracija... Demokratija... Demagogija... Demografija... Grafija... Mafija... – Aleksas Šakalys užlenkė bene aštuonis pirštus. – Ne, demografijos dar nesimokėm...

- Blogai, kad nesimokėt. Reikėtų žinot iš bendro išsilavinimo. Demografija yra mokslas apie Žemės gyventojus, šeimas, jų vystymąsi ir irimą.

- Aha! Kitaip sakant, apie vedybas, skyrybas ir nykstančius prancūzus. Pasistengsiu neužmiršti.

- Na, jeigu tu vėl pradėjai apie prancūzus, tai Prancūzijoje skyrybos visai nemadingos. Ten skiriasi tik kas dešimta šeima.

- O Lietuvoj?

- O Lietuvoj kas trečia.

- Iš kur taip viską žinai?

- Iš laikraščių.

- Gerai, kad turi laiko laikraščiams skaityti...

- Tarytum tu, tėti, neturi?

- Aišku, kad ne. Nuo ryto iki vakaro - darbas, o vakare - pamokos, namų darbai.

- Tėti, o kodėl tu nesimokei, kai buvai toks kaip aš?

- Kai aš buvau tavo metų, žinok, buvo sunkūs laikai. Reikėjo apie duoną galvoti, o ne apie mokslus. Dabar prievarta vadovėlį į rankas bruka, dabar visuotinis mokymas, privalomas vidurinis, o mano laikais niekas nežiūrėjo, kiek klasių esi baigęs. Juodam darbui dirbti išsilavinimo nereikia.

- O Japonijoje net eiliniai darbininkai baigę aukštuosius mokslus. O firmų vadovai, visokie menedžeriai ir bosai - net po kelis aukštuosius! Ten, žinok, net gatvių šlavėjai privalo specialius kursus baigti. Japonijoje be mokslo žinių, be išsilavinimo - dingęs žuvęs!

- O tu žinai, kodėl japonai tokie protingi!
- Nieko jie ne protingi, tik labai darbštūs.
- Ne, sūnau, japonai – protingi! Užtat kad daug žuvies valgo. Jie gi tik visai neseniai mėsą kramtyti pradėjo. O nuo amžių amžinųjų – vis žuvį ir žuvį. Pamatysi, kai tik japonai mėsos valgys daugiau nei žuvies – viskas! Japonai bus nebe japonai. Mėsa, žinok, neigiamai veikia smegenų ląsteles ir atima iš žmogaus organizmo visą energiją.

- Prancūzai net varlių mėsą valgo, betgi nepasakysi, kad yra bepročiai...

- Prancūzams šis atvejis netinka. Prancūzai daug vyno geria.

- Lietuviai irgi geria...

- Taigi. Tik visa bėda, kad prancūzai geria, o lietuviai nusigeria. Ir, galima sakyti, visai žuvies nevalgo, nors gyvena prie jūros. Tiesą sakant, kad ir valgytų, protingesni nepasidarytų.

- Kodėl?

- Ne ta žuvis.

- Nori pasakyti, kad Japonijos jūroj kitokios žuvys gyvena?

- O kaipgi, – toliau aiškino tėvas. – Juk mąstymą stimuliuoja fosforas. Japoniškose žuvyse to fosforo

su kaupu, o lietuviškose ir su žiburiu nerasi. Beje, mano laikais dar buvo...

- Tai kodėl net vidurinės nebaigėi?

- Buvau bebaigęs darbo jaunimo vakarinę... Bet greit apsivedžiau, paskui atsiradai tu... Prasidėjo kiti rūpesčiai. Velnias, niekaip negaliu apskaičiuoti stačiakampio gretasienio tūrio... Tuos tris matavimus reikia sudauginti ar sudėti?

- Nesakysiu, tėti. Nepedagogiška. Galvok pats!

- Suprantama, pasakinėti negalima, bet...

- Reikia mažiau mėsos valgyt.

- Taigi... Na, o kas naujo tavo mokykloj?

- Nieko naujo. Tiesa, Maigys turi brolių.

- Kokį brolių?

- Penkiasdešimt dviejų centimetrų.

- Įdomu, - burbtelėjo Vido Šakalio tėtis, visiškai pasiklydęs uždavinio sąlygoje.

- Tėt?

- Ką dar pasakysi?

- Aš irgi norėčiau turėti brolių... Japonai neseniai nustatė, jog vienas vaikas šeimoje neigiamai veikia tėvus, o tėvai - vaiką. Aš laikraštį skaičiau...

- Ką dar skaitei?

- Kad kiekvienas lietuvių šeimos vaikas turi turėti brolių...

- Tu jau visai nusišnekėjai. Kokį brolių?
- Penkiasdešimt dviejų centimetrų.
- Oho! Bijau, kad šito uždavinio aš vienas niekaip neišspręsiu.

- Tėti, aš rimtai.

- Rimtai? Bet sūnau... Jau lyg ir vėlu... Tu tik pagalvok, kaip visa tai atrodo iš šalies? Tau keturiolika, o tavo broliukas vystyklusose klykia...

- Na, ir kas?

- Ogi tas, kad vaikus gimdyti - jaunų tėvų darbas.

- Man viskas aišku. Tu paprasčiausiai išsisukinėji. O kai judu su mama važiuojate į svečius, tu man sakai, jog aš esu vyras, ir nori su manim pasikalbėti vyriškai - šįkart tavęs sykiu pasiimti negalime, nes mes grįšime vėlai, o tu ne mažiukas, gali pabūti namie vienas. O man vienam neįdomu, supranti? Ir apskritai, tėvai, auginantys vieną vaiką, yra didžiausi egoistai, štai kaip! Ir į jokus svečius jūs daugiau nevažiuosit, aišku?

- Aišku. Aš būtinai pasikalbėsiu su mama. Pats žinai, kad vyrai negimdo...

- Kada pasikalbėsi?

- Na, gal ryt, poryt...

- O kodėl ne šiandien?

- Gerai, pasistengsiu šiandien.

Meškučių KMK dispečeris Aleksas Šakalys dėjosi skaitas uždavinio sąlygą, o iš tikrųjų mąstė, kaip išsiskirti iš keblios padėties, į kurią jį pastatė jo paties sūnus, kuriam, tiesą sakant, dar ir pienas nuo lūpų nenudžiūvo... Ir sugalvok tu man šitaip! Prancūzijoje mažėja gyventojų skaičius, Albanijoje viskas gerai, Japonijoje dar geriau, o jam, matai, reikia broliuko, jis laikraštį skaitė... Tarytum tas broliukas būtų šokoladinis saldainis. Nuėjai į parduotuvę ir nupirkai. Nieko sau norai!

- O gal nereikia, ką? - abejingai tarė tėtis. - Tu tik pagalvok, kūdikis užgultų ne tik mamos, bet tikriausiai ir tavo pečius. Jį reiktų supti, čiūčiuoti, migdyti, pasakas sekti...

- Tėti, jeigu tu manęs neklausysi, aš tau niekada nepadėsiu ruošti namų darbų, aišku?

- Na, ką gi... Jeigu taip nori, aš pakalbėsiu su mama.

- Tu privalai mamą įtikinti.

- Žinoma, aš įtikinsiu... - tėtis prisitraukė sąsiuvinį ir, pusbalsiu murmedamas uždavinio sąlygą, įniko graužti pieštuko galą.

Vidas Šakalys sulankstė laikraštį ir, atsistojęs tėvui už nugaros kaip tikras mokytojas prie savo mokinio, pažvelgė į skaičiais primargintą juodrašį.

- Na, tiek to... Pasakysiu. Bet tai bus paskutinis kartas! Stačiakampio gretasienio tūris apskaičiuojamas sudauginant visus tris jo matavimus...

PASLAPTINGAS DIALOGAS

Po vakarienės Aleksas Šakalys nežiūrėjo ketvirtosios ar penktosios prancūzų nuotykinio filmo serijos. Jis kažkodėl net neįjungė televizoriaus, o atsinešė siūlo, adatą ir, vėl atsisėdęs už virtuvinio stalo, įniko siūti iš marškinių rankogalio ištrūkusių sagą.

- O kur Vidmantas? - paklausė mama, garsiai dėliodama lėkštes ir įrankius.

- Tikriausiai triušidėj. Kai tik artinasi lemiamas momentas, jis prie triušienės budi kaip tikras veterinaras.

- A, vėl šeimos padidėjimas?

- Tikriausiai...

- O čia kas? - mama tik dabar pastebėjo Zuikos magnetofoną, kurį Vidmantas per tą skubėjimą buvo palikęs ant stalo.

- Argi nematai? Japoniškas magnetofonas.

- Japoniškas?

- Taigi. Jį Zuikai dėdė iš Kanados atsiuntė. O Zuika davė Vidmantui pasidžiaugti. Jie gi dabar dideli draugai.

- Iš Kanados? Atsiuntė? Kad tik nebūtų kokia vagystė? Su tom muzikom dabar, žinai, kas darosi! Vaikai iš proto kraustos!

Aleksas Šakalys paspaudė jungiklį, ir japoniškas magnetofonas pradėjo klykt net pasišokinėdamas.

Aldona Šakalienė nemėgo roko, todėl po minutės kitos pripuolė prie magnetofono ir nieko nesuprasdamą pradėjo spaudyti visus mygtukus iš eilės, kol aparatas pagaliau nutilo. Nutilti nutilo, bet juosta kasetėje pamažu sukosi toliau. O tai reiškė, jog mažytis nematomas mikrofonas, įmontuotas pačiame magnetofono kamputyje, gauda kiekvieną garsą. Gaudo ir užrašinėja.

- Girdėjai, Maigytė pagimdė? - pasakė Vido tėvelis, kąsdamas siūlą.

- Kalbėjo moterys, kur čia negirdėsi. Sunku jai bus vienai su dviem vaikais.

- Profsajunga padės. Maigytė darbo spartuolė. Pirmūnė. Kas, kad be vyro gyvena.

- Žinoma, jai - kas. O vaikui? Ar normalu, kai berniukas be tėvo auga?

- Žinoma, kad nenormalu, ką čia kalbėti. Žinai, Aldona, gal ir mums reikėtų pagalvoti, kol nevėlu?

- Apie ką?

- Sakau, vienas vaikas - ne vaikas.

- Galvok, jeigu tau galvojasi...
- Tai kad čia ne man vienam galvoti.
- Sapnuoji, tėveli, nemiegodamas...
- Aš suprantu... Gimdymas - malonumas menkas, bet... Bet moters gi toks pašaukimas, taip sakant...
- Moters pašaukimas. O vyro?
- Čia jau nieko nepakeisi. Čia jau taip nuo Adomo ir Ievos... Moterys gimdo, o...
- O vyrai galvoja?
- Taigi. Galvoja, o kai sugalvoja, imasi darbo...
- Tėvai, kas su tavim atsitiko? Niekada apie tai nekalbėdavai.
- Kalbėti nekalbėdavau, bet galvoti galvodavau.
- Tai ir galvok!
- O tu žinai, kas yra demografija? Tai mokslas apie šeimas ir jų vystymąsi... O tu žinai, kad Prancūzijoje mažėja gyventojų skaičius ir, galimas dalykas, prancūzų nacija greit bus įrašyta į Raudonąją knygą?
- Na, ir kuo aš galiu padėti tai nelaimingai prancūzų nacijai?
- Asmeniniu pavyzdžiu!
- Pradėjai eit į tą vakarinę ir visai pakvaišai. Kokiū asmeniniu pavyzdžiu?
- Galvok!

Saga buvo jau seniai įsiūta, lėkštės ir kiti rakan-dai suplauti ir sušluostyti, bet jiedu linksmai ginči-josi toliau.

- Klausyk, Aleksai! Jūs ten ką, mokslo žinių semiatės ar, atsiprašant, gyventojų prieaugio proble-mas gvildenat? O gal žadat į Prancūziją ekskur-siją daryti?

- O kodėl gi ne? Jeigu reikės, mielai ištiesim, kaip sakoma, pagalbos ranką... Prancūzai tokie galan-tiški žmonės...

- Prancūzės!

- Nesvarbu, brangioji, mes juk pasisakom už nacijų lygiateisiškumą. Juokas juokais, bet, pavyz-džiui, Albanijoje daugiau kaip pusė šeimų turi 2-3 vaikus!

- Nėra ko stebėtis. Ten gi Azija!

- Albanija, brangute, yra Balkanų pusiasalio pie-tvakariuose... Visai nesiorientuoji geografijoje!

- Atstok su tom savo demografijom!

- Neatstosiu, nes tu neatsakei į mano klausimą.

- Kokį klausimą? Čia ne spaudos konferencija.

- Aldona, tu dar jauna moteris, galėtum pagim-dyti nors ir dvynukus...

- O penketuko nenori?

- O kodėl gi ne? Lenkijoje, Gdanske, viena moteris kaip tik penketuką pagimdė.

- Tai Gdanske, o čia - Meškučiai...

- Aldona, aš kalbu visiškai rimtai, gana juokauti. Tu tik pagalvok - dar metai, kiti, ir mes liksim vieni. Šiandien Vidmantas vaikas, rytoj - kareivis...

- Na, gerai. O kaip tau atrodo, kodėl mes turim tik vieną vaiką?

- Kaip kodėl? Nenorėjom, neplanavom, nesistengėm...

- Nesistengėm? O aš tau pasakysiu, jeigu jau rimtai apie tai pradėjom, kad mudu daugiau niekada vaikų neturėsime!

- Kaip... Nesuprantu. Kodėl?

- Todėl, kad Vidmantas pirmas ir paskutinis.

- Aldona, tu juokauji!

- Ne, aš nejuokauju.

- Tai kodėl iki šiol tylėjai?

- O kas iš to?

- Kaip kas? Yra daktarai, yra sanatorijos! Moterys po dvidešimt metų gydos ir... ir viskas susitvarko!

Aldona Šakalienė nusisuko į langą, nenorėdama parodyti savo susijaudinimo.

- Buvau, visur buvau... Ir Kaune, ir Druskininkuose. Pas geriausiai daktarus. Jokios vilties. Daugiau vaikų mes neturėsime...

Staiga tėvai buvo priversti baigti savo pokalbį, nes prieškambarėje pasigirdo Vido žingsniai. Pravėręs virtuvės duris, jis kyštelėjo savo švytintį veidą.

- Naujieną pasakysiu. Juodė apsitriušavo!

- Kas čia nuostabaus? - abejingai ištarė tėtis.

- Ogi tas, kad Juodei aš žadėjau čikšt padaryti...

Pats žinai kas daroma su triušiene, kai ji nustoja vest vaikus.

- Žinau, jai daroma čikšt, o paskui nudiriamas kailiukas ir ištempiamas ant dvišakio, kad geriau džiuūtų.

- Taigi. Juodė nevedė vaikų jau antri metai. Bet va - ėmė ir iškrėtė malonų pokštą. Šaunuolė!

- Gal sirgo? - tėtis tingiai pakilo nuo taburetės, išslinko iš virtuvės ir įjungė televizorių.

Vidas čiupo nuo stalo magnetofoną ir vėl nuskuodė į triušidę. Jis netvėrė džiaugsmu, nes buvo tikras, kad Juodė kaip ir paskutinį kartą atvedė bent dešimt juodai baltų triušiuokų. Kai tik triušiuokai paūgės, vieną porą - pačią gražiausią - padovanos Zuikai. Kitus parduos arba augins mėsai, o kailiukus

atiduos išdirbti, kad siuvėjas Svirskis jam pasiūtų šiltą žieminę kepurę.

Tačiau Vidmanto Šakalio džiaugsmas kaipmat išgaravo, kai jis įjungė magnetofoną ir išgirdo tėčio ir mamos pokalbį. Še, kad nori! Magnetofonas užrašinėja pats? Bet ne tai svarbu. Vido ausyse lyg kraupūs nelaimės varpai skambėjo žodžiai: „Buvau, visur buvau... Ir Kaune, ir Druskininkuose. Pas geriausius daktarus. Daugiau vaikų mes neturėsime.“

Taip, Vidas buvo girdėjęs apie tokius dalykus. Prieš keletą metų visi Meškučiai tik ir tekalbėjo apie Valinskų skyrybas. Ir mažiems buvo aišku, ir dideliems: Adomas Valinskas skiriasi dėl to, kad gražioji Valinskienė dėl kažkokios jaunystėje patirtos ligos ar dėl ko negali turėti kūdikio. Valinskas laukė net penkiolika metų. Pagaliau išsiskyrė ir vedė kitą moterį, kuri už pirmąją Valinsko žmoną šimtą kartų negražesnė. Užtat greit pagimdė sūnų. O dabar laukiasi antro...

Tačiau tai, ką Vidas išgirdo iš magnetofono juostos, lietė ne ką kitą, o mamą, tėtį, pagaliau ir jį patį. Nejaugi visa tai tiesa? Nejaugi iš tikrųjų jokios vilties? O gal vis dėlto yra kokių stebuklingų vaistų? Jeigu ne Meškučiuose, tai gal kur kitur? Maskvoj ar Paryžiuoj? Žinoma, yra, tik jų nepasieksi. Viskas

žuvē. Vidas Šakalys niekada neturės brolio. Geriau būtų neijungęs magnetofono. Geriau būtų negirdėjęs šitų lemtingų žodžių. O gal vis dėlto tai netiesa? Gal mama paprasčiausiai išsisukinėja? Kažkokiam romane Vidas skaitė, jog moterys labai klastingos. Ne, mama nemeluos. Mama niekada nemeluoja. Be to, maštė Vidas, priešingu atveju per tuos trylika ar keturiolika metų gandas, ko gero, iš tikrųjų būtų atnešęs ką nors. Jeigu ne broliuką, tai bent jau sesytę... Ak, kaip liūdna pasidarė Vidui Šakaliui! Rodos, griebtų tą magnetofoną ir trenktų žemėn. Bet argi magnetofonas kaltas? Ne, jokių būdu. Juk jeigu ne šis garsą įrašantis prietaisas, Vidas Šakalys tikriausiai niekada būtų nesužinojęs to, ką sužinojo. Ką dabar bepadarysi, atsuko juostą ir ištrynė netyčia atsiradusį įrašą.

Ištrynė ir pliaukštelėjo delnu sau į kaktą. Zuikos dėdė! Kanadoje tikriausiai visos vaistinės kimšte prikimštos deficitinių vaistų! Tie kapitalistai visko turi. Siuvėjas Svirkis sykį pasakojo, jog Kanadoj paprasčiausi triušiai užauga dideli dideli – kaip mūsų avinai. O daržo braškės kaip antaniniai obuoliai, o obuoliai – kaip moliūgai. Bet svarbiausia, kad kanadiečiai niekada nebūna liūdni ir nusiminę, net per laidotuves, todėl neserga jokiomis ligomis, todėl

labai ilgai gyvena. Bet galbūt visa tai Svirskis išsigalvojo, ką gali žinoti? Juk jis nei Kanados, nei Amerikos niekada nematė ir toliau Kauno niekur nebuvo nuvažiavęs. O jeigu parašyti laišką? Išsiaiškinti, kas, kaip, kodėl? Tik ar tas Zuikos dėdė, tas Jurgis arba Džordžas dar neužmiršo lietuvių kalbos? O gal rašyti prancūziškai? Juk Kanadoj parlė varlė!

Basliu užrėmęs triušidės duris, Vidas Šakalys išėjo į kiemą ir vakaruose pamatė didelę raudoną saulę, kuri galbūt leidosi kaip tik ant išsvajotosios Kanados. Berniukas sustingo, įtempė savo klausą ir tikrai išgirdo, kaip ten, už kelių tūkstančių mylių, ūžia ir putoja garsusis Niagaros krioklys...

KO ČIA JUOKTIS?

Ir vėl Rimantas Zuika nusikalto. Botanikos mokytoja Salomėja Konstancija Kuzmaitė jį išvarė iš klasės.

Pamokos pradžia nežadėjo nieko blogo. Mokytoja liepė atsiversti vadovėlius, susirasti reikiamą paragrafą ir skaityti naują skyrių - „Žiedinių augalų apsisvaisinimas“. Iš mokytojos žvilgsnio ir tono turėjai suprasti, jog ši tema nepaprastai svarbi, kad jeigu jos neišmoksi, tai pavasarį Meškučiuose neišdygs žolė, nesužaliuos medžiai, nepražys įvairiaspalvės pievų ir laukų gėlės. Arba išvis pavasaris neateis.

Klasė pradėjo skaityti. Mergaitės kaip visada dirbo susikaupusios, sunkiau įsimenamus žodžius mokytojos nurodymu išsirašydamos į savo sąsiuvinius. Berniukai, vos perskaitę keletą pastraipų, staiga ėmė šnibždėti, kikenti, tarpusavyje aiškintis, ką reiškia žodžiai „piestelė“, „purka“, „dulkiadaigis“, „citoplazma“, lyginti juos su kitais žodžiais, kurių nerasi jokiame mokykliniame žodyne. Mokytoja Kuzmaitė triukšmadarius akylai stebėjo pro akių viršų ir kažką žymėjosi į sąsiuvinį. O po dešimties ar penkiolikos minučių tarė:

- O dabar įtvirtinsime tai, ką išmokome. Kaip žiedadulkės patenka ant piestelės purkos? Atsakys Volkovas.

Kostas atsistojo. Kadangi mokytoja Kuzmaitė gerokai neprimatė, mokiniai tuo visada pasinaudavo. Taigi ir Volkovas tik dėjosi atsakinėjantis iš atminties, o iš tikrųjų skaitė iš knygos.

- Kad užmegztų vaisius, augalas turi apsidulkinti, žiedadulkės turi patekti ant žiedo piestelės purkos. Įvairių augalų žiedadulkės primena mažus rutulius kauburiuotu paviršiumi. Tokios formos žiedadulkėms lengviau išsilaikyti ant piestelės purkos. Į purkos paviršių išsiskiria lipnus saldus skystis, kuris taip pat sulaiko žiedadulkes. Šitaip žiedadulkės patenka ant piestelės purkos...

- Gerai. O dabar paskaitykite, kur yra sėklapradžiai? Kiek jų turi įvairūs augalai? Simanavičius.

- Kai į purkos paviršių išsiskiria lipnus saldus skystis, šiame skystyje žiedadulkė sudygsta, išleidama ilgą ir labai ploną dulkiadaigį. Augdamas dulkiadaigis prasiskverbia į mezginę, kurios viduje yra vienas ar keli sėklapradžiai... Įvairių augalų sėklapradžių skaičius piestelėje būna skirtingas. Pavyzdžiui, kviečių, miežių, rugių ir daugelio kitų

augalų mezginėje yra tik vienas sėklapradis, medvilnės – keliasdešimt, o aguonos – tūkstančiai.

– Sėsk, Simanavičiau! Pasakykite, kokia ląstelė vadinama kiaušialąste? Kur ji yra? Šakalys!

Vidas irgi greit surado reikiamą pastraipą ir atsištojęs perskaitė:

– Apatinėje prasiskverbusio į mezginę dulkiadaičio dalyje išryškėja mažytės ląstelės. Tai spermiai. Sėklapradžiai vystosi ant vidinių ląstelės sienelių ir, kaip visos augalų dalys, yra sudaryti iš ląstelių. Sėklapradžio vidaus audinyje pastebima keletas stambių ląstelių. Viena jų yra arčiau angos, kuri vadinama kiaušialąste arba mikropiliu.

– Užtenka. Sėsk! Pasakykite, kaip apsisvaisina žiediniai augalai. Kas vystosi iš apvaisintos kiaušialąstės? Atsakys Rimantas Zuika!

Kaip visada, Zuika ilgai rangėsi suole, kol atsištojo. Šakalys jam tuoj pakišo knygą ir parodė, kur skaityti.

– Kai dulkiadaigis pro angelę patenka į sėklapradžio vidų, vienas spermijų susilieja su kiaušialąstės citoplazma ir branduoliu...

– Na, ir kas toliau? – mokytoja pasitaisė akinius ir pakilo nuo stalo.

– Viskas. Įvyksta apsisvaisinimas.

- Tai kas įvyksta žiede po apsisivisinimo?
- Išsivysto gemalas.
- Koks gemalas?

Zuika staiga pasimetė. Pradėjo dairytis čia į vadovėlį, čia į lubas, čia į krizenančius draugus. Tačiau Vidas laiku pasufleravo, ir Zuika suskubo atsakyti:

- Daugialąstis...

Bet mokytoja, nusprendusi, jog pamokos pradžioje daugiausiai triukšmavo būtent Zuika, nė nemanė palikti jį ramybėje.

- Na, ir kaip tau atrodo, po kurio laiko tas gemalas išsivysto ar kas ten su juo pasidaro?

Zuika vėl susimąstė.

Šakalys pradėjo skubiai sklaidyti vadovėlio puslapius, tačiau aiškaus atsakymo neužtiko. Tuo metu Volkovas-Amerikonas kažką šnipštelėjo, o Zuika nieko nepagalvojęs leptelėjo:

- Po devynių mėnesių...

Visa klasė pašėlo kvatoti. Net stropioji Zina Purkinaitė prisidengė vadovėliu veidą, nesulaikydama juoko. Iš pradžių Zuika nesusigaudė, kas atsitiko. O kai susivokė, ką pasakęs, klasėje buvo tylu kaip karste. Tada Zuika visiškai rimtai pasipiktino:

- Ko čia juoktis? Aš kalbu ne apie kažkokius sumautus augalus, jeigu norit žinoti, o apie gyvus

žmones! Ką, tai gal žmogus gimsta ne po devynių mėnesių? Triušės triušiuojasi po vieno mėnesio, avys ėriuojasi po penkių mėnesių, kumelės kumeliukus veda po dvylikos mėnesių, o žmogus... Jeigu norit žinoti, tai, pavyzdžiui, japonai gimus kūdikiui tuos devynis mėnesius pripliusuoja... O mes, lietuviai, išbraukiam juos iš žmogaus gyvenimo. Tai ką, vadinasi, jeigu aš neregėjau dienos šviesos, tai negyvenau? Kiti žmonės per visą gyvenimą tos šviesos nemato...

Šitos Zuikos filosofijos Salomėjai Konstancijai Kuzmaitei jau buvo pernelyg daug. Ji visa pradėjo virpėti, paskui staiga trenkė žurnalą į stalą ir parodė duris:

- Lauk iš klasės!

Zuika susibruko į kišenės tepaluotas rankas ir iškinkavo burbėdamas:

- Būta čia dyvo? Šiandien visi darželinukai žino, kad vaikai atsiranda lygiai po devynių mėnesių...

KĄ DARYTI?

Mokytoja Salomėja Konstancija Kuzmaitė stengėsi kalbėti ramiai, tačiau savo susijaudinimo nuslėpti jai nepavyko.

- Žinote, pedagoginį darbą aš dirbu jau trisdešimt su viršum metų, mano praktikoje visko buvo, bet tokio mokinio kaip Zuika, atsiprašau, neturėjau. Tai ne mokiny, o stačiai chuliganas. Taip, draugas direktoriau, aš į jus kreipiuosi kaip į mokyklos vadovą. Meškučių vidurinę mokyklą, kuri praeity garsėjo abiturientais medalininkais, lanko potencialus nusikaltėlis! Šiandien jis, įsivaizduokite, vidury pamokos pradėjo aiškinti, kaip atsiranda vaikai! O rytoj mes išgirsime, kad Zuika sėdi teisiamųjų suole...

Užuoat suraukęs kaktą ir pajudinęs ūsus, direktorius Stasys Vitkus tik ramiai šyptelėjo.

- Man rodos, kad jūs, tamsta mokytoja, gerokai perdedate. Gal iš tikrųjų tas Zuika ir nėra toks blogas mokiny. Tiksliau pasakius, ne mokiny, o vaikas, nes mokymasis jam visai nerūpi. Bet jis tikriausiai nė nežino, kodėl reikia mokytis. Juk visiems dvejetukininkams pamokos tėra prievolė, lažas.

Antra vertus, praktiškai Zuika yra našlaitis. Tėvo juk neturi, o motina... Juo niekas nesirūpina. Apskritai, manyčiau, vaikų mokymas ir auklėjimas yra globalinė mūsų visuomenės problema. Ko norėti, mes, lietuviai, juk esame žemdirbiai. O štai japonai... Japonai žiūri į ateitį.

- Japonai? - šis žodis mokytoją Kuzmaiteį vėl nugąsdino.

- Taip. Kiekviena japonų šeima deda visas pastangas, kad jų vaikai įgytų aukštąjį išsilavinimą. Aukštą-jį! O mes?

- Taip, taip! Reikia! Būtinai reikia imtis kažkokių priemonių! Nedelsiant! Po to gali būti vėlu. Juk yra specialūs internatai, pagaliau vaikų namai. Mes, draugas direktoriau, kol kas negalim lygintis su Japonija. O gal ir jūs norit išsimaudyti pamazgų duobėj? Galima, žinoma, stebėtis Japonija, bet nevalia nematyti, kas pas mus dedasi.

- Be abejo, atsikratyti vaiko - lengviausias kelias...

- Mes pernelyg švelnūs tiems alkoholikų vaikams!

- Jūs, mokytoja, turite suprasti - vaikas juk nekaltas... Beje, ar jūs man galite išsamiau papasakoti, kas per incidentas įvyko per jūsų pamoką?

- Tai ne incidentas! Tai košmaras! Mes kartojome temą „Žiedinių augalų apsivaisinimas“, tai tas Zuika, įsivaizduokite, užuot skaitęs nurodytą paragrafą, trukdė visai klasei visokiausiomis vulgariybėmis. Žinote, ši tema labai svarbi, ją vaikams įsisąmoninti nėra lengva. O nesuvokus šios temos... Juk per ją, tik per ją prasideda gamtos ir gyvybės apskritai paslapčių pažinimas! Ir kai aš paprašiau Zuiką papasakoti, kaip apsivaisina žiediniai augalai, jis, žinote, sąmoningai pradėjo išvedinėti paraleles tarp floros ir faunos. Galiausiai jis pareiškė, jog spermiumui susiliejus su kiaušialąstės citoplazma ir branduoliu, po devynių mėnesių išsivysto gemalas! Košmaras!

- Tai... Aš pagalvosiu, ką su tuo padūkėliu daryti.

- Ką čia dar galvoti? Yra vaikų kambarys, yra organai - tegu jie ir tvarkosi!

Kai mokytoja pagaliau išėjo, direktoriui Stasiui Vitkui net akyse šviesiau pasidarė. Ak, tu purkele piestele! Kiekgi tau iki pensijos? Šie ir dar vieneri metai. Ar beištversi?

Direktorius pakėlė ragelį, ketindamas skambinti į švietimo skyrių dėl sporto inventoriaus, tačiau vėl atsivėrė durys, ir įėjo Genovaitė Gruodytė.

„Vizitas po vizito. Gal ir šita gražuolė pradės skųstis Zuikos elgesiu?“

Gruodytė atsisėdo priešais direktorių.

„Nejaugi jai taip patinka šitas nertinis? Tokių net kaime tikriausiai nenešioja. O jau tas kuodas – tikra papūga...“

– Su reikalu? – Stasys Vitkus skubiai padėjo telefono ragelį.

„Su reikalu? Su reikalu? Tikras biurokratas! Nei jis pajuokaus, nei... Nusiskustų tuos savo ūselius... Irgi mat Čiapajevas! Ir kam tokius jaunos sodina į direktoriaus kėdę?“

– Aš dėl pamokų tvarkaraščio...

Stasys Vitkus išūliai išispoksojo į nukaitusius Genovaitės Gruodytės skruostus.

„Įdomu, kiek metų šitai prancūzaitei? Dvidešimt penkeri su puse. Ne daugiau. Reikės pažiūrėti į darbo knygelę. Būtų visai nieko, tik jau labai išsi-dažiusi.“

– Klausau jūsų.

„Nejaugi jis iš tikrųjų toks kuolas? Suprantama, direktorius darbe. Kažin, kiek jam metų? Trisdešimt. O gal ir tiek neturi. Įdomu, ką jis vakarais veikia? Nejaugi prie televizoriaus sėdi? Ne, tikriausiai knygas skaito. Suchomlinskį, Pestalocių, Makarenką... Metodines žinias gilinas. Prieš miegą išaina pasi-vaikšioti...“

- Aš, direktoriau, norėčiau... Ar negalima mano pamoką šeštoje „A“ iš šeštadienio perkelti į ketvirtadienį?

Stasys Vitkus oriai pažvelgė į pamokų tvarkaraštį, kuris kaip tik buvo pakištas po stalo stiklu.

- Iš ketvirtadienio į šeštadienį?

- Atvirkščiai - iš šeštadienio į ketvirtadienį.

„Nori laisvo šeštadienio, purkele piestele? Ak, tu šelma! Neišdegs! O gal direktoriui malonu tave, madmuazele Genovaite, mokykloje kiekvieną dieną regėti? Jokių laisvadienių! Jokių šeštadienių! Pedagoginis darbas reikalauja visiško atsidavimo!“

- Na, jeigu neišeina, tai tiek to...

- Neišeina, - Stasys Vitkus padėjo ant stalo savo svarų delną.

„Išeis, išeis... Genovaitė Gruodytė tave, mesjė, persekios kaip šešėlis, varstys kabineto duris kiekvieną dieną. Kol išeis... O gal lietuvių kalba per grubi kalbėti apie širdies reikalus? Madmuazelė Gruodytė išmokys prancūziškai!“

- Tai aš tiek ir norėjau...

„Gal papasakoti apie nuotykį pirtyje? Mokyklos vadovui derėtų žinoti, kaip jo auklėtiniai praleidžia laisvalaikį. Tiek to. Gal kitąsyk. Gal rytoj...“

- Suprantu. Šeštadienį jūs norite turėti laisvą dieną. Galbūt artimiausiu laiku rasime išeitį. Nors koreguoti pamokų tvarkaraštį ne taip paprasta. Pamokų tvarkaraštis kaip tas kortų namelis – ištrauksi vieną kortą, ir viskas griūva...

„Ištrauksiu, gerbiamas direktoriau, tikrai ištrauksiu tą kortą, ir tegu griūva nors visas pasaulis...“ – džiugiai mąstė Genovaitė Gruodytė, kaukšėdama jaukiu mokyklos koridoriu.

O direktoriaus kabinete pasilikusiam Meškučių vidurinės pedagogių ganytojui Stasiui Vitkui staiga apsvaigo galva.

Nuo prancūziškų kvėpalų.

MIGDOLŲ KVAPAS

Nuolatinė Zuikos ir Vidmanto Šakalio susitikimų vieta tapo nedidelis žalios pievos lopinėlis prie upės vingio, kur nuo neatmenamų laikų plačiai išsikerojęs žaliuoja senas žilvitis. Čia Vidas beveik kasdien pjauna savo triušiams žolę.

Nors jau įpusėjo rugsėjis, bet dienos vis dar buvo šiltos, vasariškos, ir du draugai čia užmiršdavo visus savo rūpesčius. Palindę po plačiomis, beveik žemę siekiančiomis žilvičio šakomis, jie galėdavo į valias išsikalbėti, gerai žinodami, jog šičia jų tikrai niekas negirdi.

- Žinai, ką aš tau pasakysiu? - kartą tarė Zuika, ant minkštos žolytės ištiesęs savo ilgas kojas.

- Ką? - Šakalys sėdėjo ant žolės prikimšto maišo ir drožė naują dalgiakočio rankeną.

- Ogi tą, kad Gruodytė gražiausia iš visų mūsų mokyklos mokytojų!

- Sakai, Gruodytė gražiausia... O Girniūtė?

- Fui!

- O Stefutė Puškonytė, naujoji matematikė, irgi negraži?

- Brrr...

- Tikrai? O Steikūnaitė?
- Tai kad aš jos dar nė karto su suknele nemačiau. Vis su kelnėm ir su kelnėm...
- Užtat, kad fizinį dėsto. O Zita? Zita Karaliūtė? Ta, kur du kartus mūsų geografą pavadavo?
- Oi, nekalbėk apie ją!
- Tai gal sakysi, kad ir Dačinskaitė negraži?
- Mokytoja Dačinskaitė šiaip sau, per vidurį. Nei graži, nei negraži. Apskritai tos juodos brunetės man nepatinka. O tau?
- Aš nežinau, - nuoširdžiai prisipažino Šakalys. - O tau kokios patinka? Gal blondinės?
- Šatenės. Tik šatenės. Tokios kaip Gruodytė...
- Oi, vyruti... - giliai atsiduso Šakalys. - Aš tau tik tiek pasakysiu: šatenės piktos. Kaip Malinaucko bitės.
- O brunetės ir už raganas bjauresnės! - tikino Zuika. - Kiek žinau, brunečių vyrai visą gyvenimą būna po padu...
- Et, geriau su moterimis visai neprasidėti!
- Tu teisus, bet... - Zuika vėl susimąstė. - Širdžiai juk neįsakysi... Žinai, jeigu man būt šešiolika arba septyniolika, pereičiau į vakarinę ir apsivesčiau!
- Ar su Gruodyte?
- O su kuo gi daugiau?

Vidas nusikvatojo.

- Gruodytė ne tavo nosiai. Tu gi nemoki prancūziškai...

- Aš išmoksiu!

Zuika pasakė tai taip tvirtai, jog Vidmantas Šakalys beveik patikėjo. Iš Rimanto Zuikos juk visko galima tikėtis.

- Aš nusipirksiu patį didžiausią prancūzų kalbos žodyną ir visus prancūziškus žodžius išmoksiu atmintinai!

- Tu pakvaišai. Tau protas susimaišė.

- Tau pačiam susimaišė. Prisiek, kad niekam nesakysi!

- Tu apie ką?

- Prisiek, kad saugosi paslaptį!

- Prisiekiu, - Šakalys pridėjo prie širdies dešinę ranką.

- Kuo prisieki?

Vidas pažvelgė į žalią žilvičio viršūnę ir išvydo balzganą lyg apmūsijusi moneta mėnulį.

- Prisiekiu šituo va Mėnesiu...

Rimantas Zuika atmetė už galvos rankas ir, žiūrėdamas į aukštai danguje plaukiojančius debesėlius, svajingai pasakė:

- Aš ją įsimylėjau...

- Mokytoją Gruodytę? Negali būti! - Vidas iš nuostabos net išsižiojo.

- Garbės žodis! Kaip mane gyvą matai. Tas dalykas atsitiko praėjusį sekmadienį, pirtyje...

„Čia tai bent, - pagalvojo Vidas. - Kas dabar bus? Juk mokytoja Gruodytė už Zuiką vos ne dvigubai vyresnė.“

- O Papūga ar žino, kad tu?..

- Nevadink jos Papūga, aišku?

- Gerai, nevadinsiu. Bet aš klausiu, ar Gruodytė žino, kad tu?..

- Nežino. Ir niekada nesužinos.

- Tai tu jos nevesi?

- Būčiau paskutinis kvailys, jeigu taip padaryčiau.

- Kodėl?

- Vedybos tik užmuša meilę.

- O iš kur tu žinai, kad Gruodytę įsimylėjai?

- Kaip čia tau paaiškinti? Bet tu vis tiek nesuprasi, žalias dar esi...

- Labai jau, matai, tu raudonas! - išsižeidė Šakalys.

- Gerai, pasakysiu, - Rimantas Zuika vėl pradėjo akimis gaudyti baltus debesų kamuolėlius. - Supranti, nuo to karto kad ir kur būčiau, visur jaučiu Gruodytės nertinio kvapą... Ar namie, ar lauke,

man vis kažkokiais migdolais kvepia. Tai nuo jos nertinio, aš žinau. Kartais net galva pradeda sukstis. Ir dešinysis žandas kažko ištino, tarytum didesnis pasidarė. Va, pačiupinėk...

- Tikrai! - nusigando Vidas, pamaigęs Zuikos skruostą. - Velniava, nereikėjo mums tada grūstis į tą pirtį. Nesiseka tau, Rimka...

- Atvirkščiai, sekas! Nejaugi tu nežinai, kad meilės jausmas yra gražiausias iš visų žmogaus jausmų? Visą gyvenimą reikia kažką mylėti. Be meilės gyvenimas tuščias ir beprasmis. Spėk, kieno tai žodžiai?

- Gal direktoriaus?

- Salomėjos Nėries, kvaily!

Vidmantas Šakalys giliai atsiduso. Jis galbūt pirmą kartą savo širdyje pajuto didelį gailestį Rimantui Zuikai. O kartu ir pavydą. Kodėl būtent Zuika išimylėjo mokytoją Gruodytę? Juk ji Zuikai nė karto nėra net nusišypsojusi. Ir tikriausiai niekada nenusišypsos. Dvejetukininkų mokytojai nemėgsta.

Taip, Zuika negeras, nepažangus ir koks tiktai nori, bet šią akimirką, Vidas tai jaučia, Rimantas Zuika negalėtų ir musės nuskriausti. Štai jis guli žolėje, ištiesęs savo ilgas kojas, kramto smilgos galą ir galvoja. Apie ką? Galbūt apie tą tolimą dieną, kai jis sugrįš į Meškučius, Krasnojarske ar Kazach-

stane atpylęs dvejus metus karinės tarnybos, kaip, blizgantis ir uniformuotas, pereis mokyklos koridoriu, ir visi vaikai stebėsis, koku milžinu išaugo Rimantas Zuika. Valytoja Marijona jau gal bus numirusi, direktorius Stasys Vitkus užsiauginęs barzdą, o mokytoja Gruodytė „ežiuku“ apsikirpusi plaukus. Žiūrėkit, čia gi mūsų Zuika, pasakys mokytoja Gruodytė. Ak, koks gražus vyras! Zuika kaukštelės batu, atiduos pagarbą ir pasakys ką nors prancūziškai. Je vous aime ar panašiai. Kad mokytojai Gruodytei iš karto suspaustų širdį, kad jai pasidarytų graudu ir liūdna, kaip dabar liūdna Rimantui Zuikai, gulinčiam po plačia žilvičio šaka.

- Žinai, Rimka, - tarė Vidmantas Šakalys. - Aš irgi turiu paslaptį...

- Tikrai?

- Tikrai. Man reikia kanadietišku vaistų.

- Argi čia paslaptis?

- Ne, čia tik paslapties pradžia.

- Tai kokias ligas žadi gydyti? Gal tavo kralikai susirgo?

- Prisiek, kad niekam neišduosi!

- Gerai, jau gerai - prisiekiu...

- Tai suvalgyk šitą... - Šakalys nuskynė pienės lapą.

Zuika sušniaukštė už pipirą kartesnę žolę ir iškišo pažaliavusį liežuvį.

- Tai va, klausyk...

Kol Vidmantas pasakojo, ką netyčia buvo užrašęs stebuklingasis japoniškas magnetofonas, Zuika kantriai tylėjo, bet kai Šakalys pradėjo paistyti apie Kanadoje gyvenantį Zuikos dėdę ir kad jam reikėtų parašyti laišką, Zuika staiga nukirto:

- Iš tų pelų nebus grūdų. Vaistų Kanadoje, žinoma, yra. Dėdė, be abejo, nupirktų ir išsiųstų, bet nukeliaus jie ne toliau kaip iki pašto muitinės, nes Kanados prezidentas yra paskelbęs Tarybų Sąjungai blokadą, supranti?

- Kokią blokadą?

- Ekonominę. Už tai, kad virš Kanados oro erdvės skraido rusų palydovai...

- Tai ką daryti?

- Nežinau. Tikriausiai tau teks ir toliau vienam kukuoti ant šio margo svieto...

- O siuvėjas Svirskis sako, kad padėtis be išei-ties nebūna.

- Aš irgi taip sakau. Yra. Yra tik viena išeitis – reikia pasikalbėti su Matiukiene. Garantuoju, kad ji žino kokią nors stebuklingą žolelę, kuri galbūt gydo geriau už geriausius užsienietiškus vaistus!

- Iš tikrųjų! - Vidui net akyse prašviesėjo. - Ak, raganėle mieliausioji, leisk pabučiuoti tavo raukšlėtą kaktą!

- Bučiuoti nebūtina, - atsiduso Zuika, - bet televizorių į remontą nuvežti, kaip žadėjom, reikia...

HATHA JOGA

Vidmantui Šakaliui dar kartą pasisekė – pašalėje rado niekam nereikalingą suplyšusį vaikišką vežimėlį. Jis be vargo nuėmė lopšį, prie vežimėlio važiuoklės pririšo medinę dėžę, ir išėjo kuo puikiau sia transporto priemonė televizoriams vežioti.

– Iš kokio sąvartyno atgabent šitą aparatą? – visiškai rimtai paklausė barzdotas meistras, mažumėlę pasiknebinėjęs Matiukienės televizoriaus viduriuose. – Neškitės namo arba į muziejų atiduokit! Tokių senienų mes neremontuojam!

– Betgi jis vos prieš kelias dienas sugedo! – akiplėšiškai pamelavo Zuika.

– Neseik pasakų, gerbiamasis! Šiame, atsiprašant, televizoriuje jau nebe pirmi metai pelės gūžtas suka. O vorai voratinklius mezga. Gali pasakyti tėvukui, kad nupirkti naują televizorių kainuos mažiau nei šitą gandalizdį suremontuoti.

Vėl patupdė į vežimėlį televizorių, Vidas su Zuika sumąstė. Vežti atgal? Tokiu atveju stebuklingų žolelių iš Matiukienės nė nesitikėk. O jeigu ir duotų bambėdama, tai nebent kokios nors vidurius liuosinančios arbatėlės...

Atrodė, jog vėlei viskas nueis pavėjui, tačiau traukdamas suklypusį, skausmingai girgždantį vežimėlį, kuriame mama kažkada vežiojo jį patį, Vidas visai netyčia prisiminė Kazį Maigį. Mat pagalvojo, kad ir jis šiuo metu tikriausiai stumdo panašią transporto priemonę. O juk Kazys Maigys – didžiausias visokių siūstuvų, imtuvų, lygintuvų ir gesintuvų konstruktorius. Kas to nežino. Suremontuoti televizorių jam tas pats, kas tris kartus nuspjauti. Ak, Kazimierai! Karaliau švenčiausias! Pasigailėk savo vargšo klasioko Vidmantuko Šakaliausio! Ištiesk jam savo talentingą ranką ir atverk dosnią širdį – ir tau bus šimteriopai atlyginta!

– Klausyk, Rimka! O Maigys ar nesuremontuotų?

– Sakai, Maigys? – sukluso Zuika.

– Aha. Televizorius jis dar pirmoje klasėje remontuoti išmoko.

– Gerai sakai. Važiuojam!

Kaziukas iš tikrųjų po kiemą stumdė mėlyną vežimėlį, kuriame knerksėjo vos kelių savaičių kūdikis.

– Tai čia ir yra tas tavo brolis? – paklausė Zuika, iš tolo pažvelgęs į tumulą vystyklų bei apklotų ir pamatęs viso labo tik nosį.

- Ė, stop! Arčiau - nė žingsnio! Bacilom užkrėsi. Einant prie kūdikio, reikia marle užsidengti burną ir apsilvilti baltą chalata. Ką, nežinojai?

- O kodėl tu pats be chalato?

- Aš savas. Mane pažįsta.

- Pažįsta? - sukikeno Zuika.

- O kaipgi.

- Bacilos ar vaikelis?

- Vaikelis. Jis jau, žinokit, juoktis moka.

- O koks jo vardas? - paklausė Vidas.

- Romas.

Gražus vardas. Paprastas ir trumpas. Vidui irgi nepatinka visokie ten Raigardai, Džeraldai ir Arčibaldai. Jeigu Vidas kada nors turės brolių, tai jis bus Jonas. Tikriausiai Jonas.

- O jūs čia ką vežiojatės? - Kazys parodė į televizorių.

- Čia Matiukienės... Buvom nutempę į taisyklą. Pasakė, jog reikėtų išmesti į šiukšlyną. Kazeli, dabar tik tu vienas gali mums padėti. Aš tau gerą porą šinšilų duosiu. Juodom ausim. O pavasarį išmokysiu švilpynę išsukti...

Ir Vidas Šakalys nė nepajuto, kaip mintyse pradėjo belstis visai neseniai kažkaip netyčia sugalvotą

malda: „O Kazimierai! Karaliau švenčiausias! Pasi-
gailėk savo vargšo klasioko Vidmanto Šakaliausio!“

- Gal ir galėčiau suremontuoti, - tarė Kazys Mai-
gys, - bet kad labai jau laiko neturiu.

- Tai ką gi veiki?

- Bene nematai? - Kazys parodė į vežimėlį. - Bir-
bynę vežioju.

Vidas Šakalys visą savaitę buvo mažojo Romuko
aukle ir angelu sargu, o Kazys kantriai krapštėsi
prie televizoriaus. Iš pradžių viską išardė, išnarstė,
o paskui po detalę, po laidelį durstė, litavo, derino.

Šeštą ar septintą dieną Maigiukas baigė.

- Padariau, ką galėjau... Vaizdo kokybė priklausys
nuo antenos. Stebuklų tikriausiai nerodys, nes
labai jau senas kineskopas. Bet Matiukienei turėtų
užtekti.

Kaip ir buvo žadėjęs, Vidas tą pačią dieną Kaziui
atbogino du didžiausius juodaausius šinšilus. Su visu
narvu.

Įnešę Matiukienės trobon televizorių, Vidas su
Zuika pamatė tokį vaizdą. Matiukienė stovėjo vidury
kambario ir keistai gestikuliuo rankomis, retkar-
čiais giliai pro nosį įkvėpdama į plaučius oro ir gar-
siai išpūsdama jį pro kietai sučiauptas lūpas. Matiukienė

kienės krūtinė kilnojosi, ji pati darėsi tai stora kaip prikimštas vėdaras, tai plona kaip pigi silkė.

Berniukai susižvalgė. Matiukienė nekreipė į juos dėmesio ir toliau ramiausiai gimnastikavo.

„O gal ji iš tikrųjų ragana? – sušnibždėjo Zuika. – Maunam, dar juodvarniais pavers...“

Tuo metu Matiukienė nuleido žemyn rankas, išpūtė iš plaučių visą orą ir kurį laiką stovėjo nejudėdama.

– Ką čia darot? – išdrįso paklausti Vidas, supratus, jog Matiukienė baigė.

– Kvėpavimo pratimus pagal jogų sistemą „Hatha Joga“.

– O kas tai yr?

– „Hatha Joga“ – tai dalis filosofinės jogų sistemos, kuri kalba apie fizinę žmogaus pusę. Ji rūpinasi kūnu, sveikata ir stiprumu, taip pat visu tuo, kas padeda žmogui palaikyti normalią jo sveikatos būklę.

Vidas buvo skaitęs, kad Indijoje kas trečias žmogus jogas, kad tie jogai tikri stebukladariai, nes net po kelias valandas išbūna po žeme užkasti. Kaip sliekai. Kad geria sieras rūgštį, ryja stiklus, basi vaikšto po žėruojančias žarijas. Net sustabdo savo širdį ir bent kelias minutes išbūna numirę. Visi tie burtinin-

kai, žinoma, Indijoje, kur gyvena drambliai ir beždžionės, bet kad jogų atsirado čia, Meškučiuose, Vidas nė pusele ausies nebuvo girdėjęs.

- Aš jums, vaikai, pasakysiu, kad šita jogų sistema man labai pataisė sveikatą, - toliau kalbėjo Matiukienė. - Pagydė mane nuo astmos, tuberkuliozės, chroniško gastrito ir kolito. Mano skrandis dabar dirba puikiai. Che che... Jūs irgi galit išmokti jogų pratimų. Tai nesudėtinga...

Zuika kumštelėjo Vidui į pašoną, ragindamas greičiau kalbėti apie reikalą. Vidas jau žiojosi kažką sakyti, bet vėl prašneko Matiukienė.

- Tai kiek aš jums skolinga už tą televizorių?

- Mums reikia vaistažolių, - tarė Zuika.

- Kokių vaistažolių?

- Jo teta, - Zuika parodė į Vidą, - neturi vaikų...

- Ir gerai, kad neturi, - staiga apsidžiaugė Matiukienė, - o kuriem galam tie vaikai reikalingi?

- Vaikai - didžiausias tautos turtas! - Netikėtai atkirto Vidas Šakalys.

- Kurčias miškas be gegučių, tuščias namas be vaikučių! - dar netikėčiau surimavo Zuika.

- Gerai, o kas toliau? - nebesiginčijo Matiukienė.

- Tai va, - tęsė savo legendą Zuika, - jo teta neturi vaikų. O Kaune ar Druskininkuose vienas toks pro-

fesorius jai pasakė, kad yra kažkoks augalas, nuo kurio, girdi, tų vaikų galėtų atsirasti...

Matiukienė staiga atsilošė ir pradėjo jogiškai kvatoti. Paskui išmeigė savo raganišką žvilgsnį į Šakalį.

- Tai gal ta tavo nelaiminga teta negali pastoti?

- Ne, ji pastovi... Ji kuo puikiausiai vaikšto. Ir dvi-račiu važinėja, ir...

Senė Matiukienė iš juoko vos nuo suolo nenukrito, o Vidmantas po laiko suvokė, ko buvo klausiamas.

Todėl vėl teko įsiterpti Zuikai.

-Aha, - pasakė Zuika, - tikrai taip - jo teta negali pastoti.

- Na, ir laikai atėjo! Vaikai rūpinasi vaikais! Kiek metų tai tavo tetai?

- Keturiasdešimt. Ne, trisdešimt penkeri...

- Yra toks augalas, - tarė Matiukienė. - Baltoji lelija. Lotyniškai *Lilium candidum*. Gydo lelijos svogūneliai, kuriuos reikia sudžiovinti orkaitėje, sutrinti ir išvirti arbata. Gerti po arbatinį šaukštelį tris kartus per dieną.

Šakalys kelis kartus mintyse pakartėjo receptą. Kad tik neužmirštų! Baltoji lelija... *Lilium candidum*... Po arbatinį šaukštelį tris kartus per dieną...

KAS TEN KANAPĖSE?

Zuika pasiliko sargyboje, o Šakalys perlipo tvorą ir visai kaip tikras vagis nuslinko prie šiltnamio, kur, pasak Zuikos, vasarą kaip tik žydėjo baltosios lelijos. Mokyklos daržo šeimininkė mokytoja Salomėja Konstancija Kuzmaitė rudenį retai kada lankosi savo žaliosiose valdose. Na, o jeigu pasirodytų? Tuomet Zuika sušvilptų – jis puikiai moka pamėgdžioti varnėną – ir Šakalys kaipmat išneštų kudašių.

Rankoje suspaudęs celofaninį maišelį, Šakalys repečkinosi nuo ežios prie ežios. Į nosį lindo puvešiu, mėšlo ir sugedusių daržovių kvapai. Vienoje lysvėje bešliauždamas rado nežinia iš kur atsiritusį raudoną pomidorą. Jis buvo toks gražus, jog Šakalys nė nepajuto, kaip išsižiojo. Ko gero būtų ir prakandęs, bet laiku susigriebė, jog bus geriausia, jeigu tą pomidorą sukirs sykiu su Zuika, pasibarstę druska arba cukrumi. Pomidorą įsidėjęs į švarkelio kišenę, nušliaužė tolyn.

Orientuotis mokytojos Kuzmaitės plantacijose buvo ne taip jau sunku. Mat ties kiekviena lysve baltavo dailios lentutės su lietuviškais ir lotyniškais augalų pavadinimais. Daugiausiai, ačiū Dievui, mir-

gėjo kaip tik gėlių pavadinimai: Ciklamenas, Amarilė, Begonija, Rozmarinas kvapusis, Šalavijas raudonžiedis... Štai ir lelijos! O štai ir toji lentelė, ant kurios kuo aiškiausiai parašyta: Baltoji lelija - *Lilium candidum*...

Žemė buvo puri, lengva, ir Šakalys gana greitai iškniso gerą pusę lysvės. Išsižemėjo kaip šernas, išsitepė, užtat prisikasė visą pusmaišį stebuklingųjų svogūnėlių. Jau buvo beveik laimingas, beveik girdejo nežinia kada užgimsiančio savo brolio užverktą balsą, o gal ir kelių brolių - ką čia gali žinoti, kai šitiek tų svogūnėlių...

Rūpestingai užlyginęs išraustą lysvę, ketino pagaliau sprukti, bet staiga atsidarė šiltnamio durys, ir lyg koks negeras vaiduoklis pasirodė mokytoja Kuzmaitė. Še, kad nori! Ką daryti? Vidas apsidairė. Už kelių žingsnių šlamėjo plotelis aukštų kanapių, kuriose lyg išdykę vaikai triukšmavo žvirbliai. Ilgai negalvojęs smuko į tas kanapes ir sustingo.

Uždariusi šiltnamio duris, mokytoja lyg tyčia atėjo prie sudarkytos lelijų lysvės. Pamačiusi, kas padaryta, pradėjo kraipyti galvą ir, kaip visada panašiais atvejais, kalbėtis su savimi. Šakalys sulaukė kvėpavimą. Bet nuo pačios aukščiausios kanapės viršūnės pakilo mažas juodas vabaliukas ir nusi-

leido tiesiai Vidmantui Šakaliui ant nosies smaigalio. Vidas brūkštelėjo ranka sau per nosį, bet vabzdys lyg užkerėtas nusileido žemyn ir pasislėpė nosies šnervėje. Šakalys spėjo užsimerkti ir...

- A-a-apčyk!

Mokytoja Kuzmaitė net krūptelėjo.

- Kas ten kanapėse? Prašom pasirodyti!

Bėgti? Neverta. Kuzmaitė jį vis tiek pažins. O gal išeiti ir pasakyti, kad...

Vidas išlindo.

- Šakalys?

- Aš, tamsta mokytoja.

- Ir ką tu čia veiki, mano mielas?

- Aš buvau užėjęs į mokytojų kambarį, bet jūsų neradau... Aš norėjau paprašyti...

- Tai tu iškasei lelijų svogūnėlius?

- Aš, tamsta mokytoja... Man jų labai reikia. Matot, aš labai noriu... Aš nusprendžiau tapti gėlininku! Jeigu kiekvienas žmogus pasodintų bent po vieną gėlę, kokia graži būtų mūsų Tėvynė!

- Aš sutinku su tavo žodžiais. Tai išties nuostabu! Bet kodėl gi tu neužsirašei į mūsų būrelį?

- Kad aš, tamsta mokytoja, tik šiandien, baigiantis paskutiniajai pamokai, sugalvojau...

- Ak, tie berniukai! Jie niekad nepasitars, nepasikonsultuos. Ką gi, visų pirma, mano mielas, patarčiau pasisodinti mažiau lepių gėlių. Pavyzdžiui, tulpių, narcizų. Palauk, aš dar, regis, turiu Mendelio veislės tulpių svogūnėlių! Galėsi pasisodinti į vazonėlius ir auginti kambaryje.

- Būtinai, tamsta mokytoja!

- Na, o dėl šitų lelijų tiek jau to, vis tiek jas reikės persodinti.

- Sakykite, o šitie svogūnėliai kartais nesugedę?

- Tikiuosi, mano mielas, sriubos iš jų nevirsi?

Beje, baltųjų lelijų svogūnėliai turi kai kurių gydomųjų savybių...

- Kokių?

- Tau neprireiks. Baltųjų lelijų svogūnėliai gydo moteriškus susirgimus. Padėk juos vėsioje vietoje, o pavasarį pasodink lengvoje žemėje. Ir žinok, kad gėlės reikalauja nuolatinės priežiūros. Vien gėrėtis jomis neužtenka. Gėlėmis reikia gyventi. Gėlių pasaulis toks didelis, toks margas... Bendraudamas su gėlėmis, tu būsi jautresnis gamtai, žmogui, grožiui, praturtės tavo vidinis pasaulis...

Kai mokytoja Kuzmaitė atsikvėpė, toje vietoje, kur vos prieš kelias minutes stovėjo Vidmantas Šakalys, buvo belikusi tuščia vieta.

Šakalys su visu savo vidiniu pasauliu pasišokinėdamas skuodė anapus tvoros.

Jam iš paskos šliumpsėjo Rimantas Zuika.

SUNKUS ĮSIPAREIGOJIMAS

Vidas užsirišo mamos prijuostę ir priėjo prie veidrodžio. Mirk iš juoko! Užmaukšlintų ant galvos baltą kepurę, būtų tikras karaliaus rūmų virėjas.

- Vidai, ką tu čia dabar sugalvojai? - paklausė mama.

- Nuo šiandien, mama, aš būsiu namų šeimininkė!

- Juokauji?

- Nejuokauju. Pažiūrėk, koks rimtas mano veidas. Kaip kokio šachmatininko. Tai todėl, kad aš galvoju bent penkis ėjimus į priekį. Gyvenimas, mama, yra kietas riešutas. Jį perkrimsti ne taip jau paprasta...

- Kas tau sakė?

- Niekas. Aš pats sugalvojau.

- Jeigu taip, tai tu iš tiesų protingas.

- Tai va. Baigęs vidurinę, stosis į prekybos mokyklą. Būsiu padavėjas, supranti?

- Kodėl būtinai padavėjas?

- Aš manau, jog tai mano pašaukimas! Todėl man jau dabar reikia mokytis praktiškai. Į padavėjus prima tik tuos, kurie moka padaryti štai taip...

Ir Vidas, padėjęs sau ant delno lėkštę, pradėjo suktis ant vienos kojos kaip vilkiukas. Lėkštė, žinoma, išslydo iš rankos ir ištiško ant žemės.

- Vidai!

- Mama, aš gi tau sakiau, kad man trūksta praktinių įgūdžių. Todėl nuo šiandien valgius į stalą leiskite nešioti man. Be to, aš pats ir indus plausiu. Padavėjai turi mokėti greit ir labai švariai šluostyti lėkštes.

Šis sūnaus pasiūlymas mamai tikriausiai patiko.

- Ką gi... Pažiūrėsim, kas iš to išeis. Tik aš, žinoma, norėčiau, jog tu, sūnau, baigęs vidurinę, pasirinktum universitetą, nes šiais laikais be aukštojo išsilavinimo kaip be galvos. Japoniukai, žinok, net po kelis aukštuosius baigia.

- Mama, aš gi ne japoniukas, o Lietuva - ne Japonija. Ir apskritai, kam man tas aukštasis? Vis tiek ministras nebūsiu. Ne, geriau jau restorane lėkštes šluostysiu...

Vidas neabejojo, jog su šiuo savanorišku įsipareigojimu susidoros be mažiausio vargo. Mat jis žinojo nedidelę paslaptį, kaip nemėgiamą darbą paversti mėgiamu. Reikia nuolat mintyse kartoti, jog tas darbas tau suteiks didelį malonumą, jog tai ne asmeninis, o valstybinės svarbos reikalas, ir jeigu jo neat-

likši, tai toli toli Nemuno žiotyse ar giliausiame Aukštaitijos ežere nuskęs keli šimtai pačių gražiausių ir pačių protingiausių Lietuvos žmonių. Arba įvyks baisi katastrofa: žemės drebėjimas, potvynis arba uraganas, kuris sugriaus visus Lietuvos fabrikus ir gamyklas, šimtus tūkstančių namų, su šaknimis išraus medžius, nusineš milijoną gyvybių... O išsigelbėję žmonės, tam uraganui praūžus, sutikę Šakalį, rodys pirštais ir sakys: tai jis, šitas tinginys, kaltas dėl uragano – pasižadėjo indus suplauti ir nesuplovė! Pasižadėjo gauti penketą ir negavo! Pasižadėjo nemeluoti, o meluoja kaip šiaučius!

Vidas užsimerkė.

„Lėkštės lėkštelės... Mano mielosios lėkštutės... Kaip aš jūsų pasiilgau! Kaip seniai aš jus čiupinėjau ir glosčiau! Mano rankos, jūsų išsiilgusios, net niežėti pradėjo! Ach, indai indeliai! Jūs esat patys geriausi pasaulyje daiktai! Ir tu mazgotėle... Brrr...“

Atmerkęs akis, Vidas kažkodėl nepajuto ypatingo noro terliotis virtuvėje. Aha! Viskas aišku. Kiekvieną savitaigos seansą reikia pradėti nuo kvėpavimo pratimų pagal sistemą „Hatha Joga“. Ir Matiukienės pavyzdžiu Vidas per nosį giliai į plaučius įkvėpė oro. Net žandai išsipūtė.

O mama su tėčiu jau sėdėjo už stalo valgomajame ir laukė, kada bus paduota arbata. Na, ir įkliuvau, galvojo Vidas, apdairiai pilstydamas arbatos esenciją. Nieko, pakentėsiu, šventieji ne tiek kentėjo, užtat mama ničnieko neįtardama kiekvieną dieną išgers po tris šaukštelių vaistingojo antpilo. Svarbiausia – nesumaišyti, katras puodelis tėčio, o katras mamos...

– Čia tėveliui, čia mamytei, čia Vidmantėliui... – su padėklų atnešęs arbatą, lakštingalėlio balsu pragydo būsimasis padavėjas. – Jeigu galima, mama, aš tau įdėsiu cukraus?

– Arbatą, sūnau, aš geriu be cukraus.

– Be cukraus neskanu.

– Medikai rekomenduoja po trisdešimties metų cukraus naudoti kaip galima mažiau. Druskos, beje, taip pat.

Šit kaip? O gal tai kažkas bendra su mamos liga? Visko gali būti. Vis dėlto mamai reikia būtinai įdėti bent kiek cukraus. Antraip ji gali suprasti, kad...

– Aš jums, mamyte, tik pusę šaukštelio... Tie daktarai nieko nesupranta. Cukruje daug gliukozės. O gliukozė stimuliuoja širdies veiklą.

- Tu, Vidmantai, tikriausiai nori, kad mama pasidarytų stora kaip Širvelienė? – skalambydamas šaukšteliu, abejingai paklausė tėtis.

- Kokia Širvelienė?

- Ogi ta, kur degtinę varo.

- Na, taip, jeigu pasiseks... Ne, storos nenoriu! Jokiu būdu! Kodėl tu taip sakai?

- Todėl, kad mamai cukrų bruki. Nuo saldumynų juk tunkama...

- O nuo degtinės?

Vidas, žinoma, per drąsiai paklausė. Bet tėtis nepasimetė. Jis atsakė kaip reta sąmoningai ir taikliai:

- Jokiu būdu! Aš ją geriu be cukraus.

Čia įsikišo kurį laiką tyliai arbatą siurbčiojusi mama. Ji kaip visada priminė, jog už stalo kalbėti nekultūringa ir negražu. Vidas su tėveliu, žinoma, užsičiaupė, o mama toliau mėgavosi arbata.

- Labai jau keistas skonis tos tavo arbatos...

Šių žodžių Vidas labiausiai bijojo. Jeigu dabar mama su tėčiu apsikeistų stiklinėmis, viskas dingę, viskas žuvę!

- Aš ją viriau pagal gruzinų receptą.

- Kitą kartą virk lietuviškai!

- Ko tu nori? - paprieštaravo tėtis. - Arbata kaip arbata.

- Tai kad kažkokia karti... - raukėsi mama.

- Tau gal burnoj kartu?

Kai mama vis dėlto išgėrė iki paskutinio lašo, Vidas atsikvėpė. Kitą kartą bus atsargesnis ir tų vaistų įdės mažiau.

Tyliai nukraustė stalą ir vėl pasirišo prijuostę. Niekur nedingsi, teks suplauti indus. Įsipareigojimas yra įsipareigojimas.

Paėmęs į ranką lėkštutę, prisiminė, jog šeštadienį mokykloje diskoteka. Įdomu, kuri mokytoja budės? Jeigu Salomėja Konstancija, teks šokti vien valsus, polkas ir klumpakojus. Viens, du, trys... Viens, du, trys...

- Pažiūrėk, tėvai! Kas su vaiku daros?

- O kas?

- Virtuvėje kažkokį padespaną šoka. Ir apskritai - šiandien jis labai pasikeitęs.

- Tikriausiai įsimylėjo.

- Ar ne per anksti?

- Aldona, mane šis nuostabus jausmas aplankė, kai mokiausi antroj klasėj...

- Rimtai?

- Koks gali būti rimtumas, kai tau aštuoneri?

- O vėliau?

- O vėliau, ganydamas karves, iki ausų išsimylėjau tokią piemenaitę. Vardu Aldutė. Ir įklimpau. Panašu, kad visam gyvenimui...

Ir aš... Kolūkio bandą ganydama... Tokį Aleksiuką netyčia išsižiūrėjau. Labai jau gražiai žilvityne birbyne raliuodavo...

Jeigu Vidas Šakalys būtų atsisukęs ir pažvelgęs pro vos vos praviras valgomojo duris, būtų pamatęs tai, ko beveik nematydavo: mama su tėčiu, lyg gerai išauklėti darželinukai meiliai apsikabinę, niūniavo sentimentalią savo jaunystės laikų melodiją ir šiek tiek juokingai šoko. Valsą. Tikriausiai valsą, nes valsas - mėgstamiausias visų tėvelių šokis.

ŠVEDIŠKOS KORTOS

Povilas Simanavičius jau kelinta diena į mokyklą vis atsineša kažkokias paslaptingas kortas, kurių niekam veltui nerodo. Rublį duosi – pamatysi. Kiekvieną pertrauką, lydimas būrelio smalsuolių, Povilas traukia į tualetą, o per pamoką tyliai skaičiuoja kapeikas, iš kurių baigia susikrauti visą kapitalą.

O Amerikonas sumokėjo Simanavičiui „trioškę“, todėl žiūrėjo tris kartus.

– Na, ir kas ten per kortos? – sustabdė jį Zuika, kai Volkovas išėjo iš tualetu.

Amerikonas nusispjovė pro dantis ir numojo ranka:

– A, nuogos mergos...

– Gražios?

– Šiaip sau...

– Ką, nepatiko?

– Šiaip sau...

– Sakai, visai visai nuogos?

– Nu...

– O plaukai kokie? Juodi ar balti?

– Aha. Klausiu, brunetės ar blondinės?

- Visokių yra. Lapinės arba pikinės - brunetės, o čirvinės ir zvonkavos - blondinės... O tau kokios labiau patinka?

- Šatenės...

- Šatenės?! Vadinasi, kryžinės! Oi, bročiau, neprasidėk su kryžinėm! Pražūsi.

- Kodėl?

- Todėl, kad kryžinė dama uždės tau amžiną kryžių.

- Eik tu žinai kur...

Zuika staiga pasimuistė, lyg iš miego pabudęs ir čiupo Kostui už rankos.

- Tu pionierius?

- Aišku.

- Tai va. Man gėda už tave. Šiandien tu suteršei garbingą pionieriaus vardą!

Amerikonas išsprogino akis.

- Taip, taip. Nuo šiandien, Kostai Volkovai, tu nevertas raudonojo kaklaraiščio, supratai? Veidrodelį turi? Pasižiūrėk į save! Prisimerk ir pažiūrėk!

Kostas ničnieko nesuprasdamas prisikišo veidrodelį.

- Ką matai?

- N-n-nieko... Save matau.

- O aš matau dar ir tavo moralinį veidą, - griežtai pasakė Zuika. - Jeigu nenori, kad sužinotų direktorius, paskolink rublį.

- Taip ir sakyk. Kada atiduosi?

- Rytoj. Ne, pirmadienį.

- Sakai, pirmadienį? O iš kur paimsi?

- Ne tavo reikalas. Pasakiau, kad pirmadienį, ir viskas.

Kostas įkišo kišenėn ranką. Jis taip išsitreniravęs, kad kapeikas pirštų galiukais atpažįsta. Kaip koks neregys. Užrišk Amerikonui akis ir paduok monetą - jis čiupinės čiupinės ir neapsirikdamas pasakys kapeikos vertę.

- Va, lygiai rublis... - Kostas supylė Zuikai į saują krūvą smulkių monetų.

Zuika įslinko į tualetą. Du pypliai kampe pešė vieną cigaretę.

- Ką rūkot, vyrai?

- Primstoną, ką gi daugiau...

- Duokit pusanthro dūmo!

Kol mažyliai mąstė, Zuika ne visai mandagiai išlupo iš pabalusio rūkoriaus rankos cigaretę ir, numetęs ant žemės, sutrynė bato kulnu.

- Ė, ką padarei?

- Dar jauni rūkyti, aišku? Trydą gausit. Marš iš tualetu!

Berniūkščiai spruko pro duris.

- Povilai!

- Aš čia! - iš kabinos atsiliepė Simanavičius.

- Rodyk tuos savo abrozdėlius!

- Rublį turi?

- Turiu.

- Iš kur gavai?

- Amerikonas paskolino.

Atsidarė kabinos durys, kurias tuoj apspito pulkelis žioplių.

- Ė, kieno kišenės tuščios, nekiškite nosies! - paaiškino Simanavičius, - matysit kaip savo ausis be veidrodžio! Eikš, Rimka, čia... Kitaip nuo šitų varvanosių neapsiginsi!

- Tai kad kabinoj labai smirda. Duok čia, prie lango!

- Davaj rublį...

Povilas suskaičiavo kapeikas ir susipylė į švarko kišenę.

- O rankos tavo švarios?

- Švarios, vakar su muilu ploviau... - nuoširdžiai prisipažino Zuika.

Stebuklingosios Simanavičiaus kortos buvo gerai apglamžytos, bet gniaužė kvapą ir dirgino vyriškus jausmus. Spalvoti svaiginantys vaizdeliai keitė vienas kitą, Zuikos nosis rasojo, o Simanavičius vis baksnojo alkūne:

- Na, kaip? Gražios žuvėdės?

- Jeigu šitos mergšės švedės, tai aš - abisinas! - visai netikėtai atkirto Zuika.

- Tai gal rusės? Žiūrėk, šita nuogalė iš tikrųjų į mūsų Tamarą Maksimovną panaši... O šita - į Gruodytę...

Vos Simanavičius ištarė Gruodytės vardą, kai gavo skambų ir gana skaudų sprigtą. Tiesiai į kaktą.

- Ė, ko dabar? - suinkštė Povilas, kasydamasis tarpuakį.

- Prašyčiau Gruodytės su šitom kortinėm pabaisom nelyginti, aišku?

- Aha...

O kai iš dešinės rankos į kairę buvo permesta paskutinė korta, Zuika nykščiu brūkštelėjo per kortų kaladės kraštą ir atsiduso:

- Tai va, Povilai... Tu pionierius?

- Na... O kas?

- Ogi tas, kad tokių kortų turėjimas nesuderinamas su jaunojo leniniečio vardu. Iš kur jas gavai?

- Ne tavo reikalas. Atiduok!
- Deja, kortas aš konfiskuoju.
- Ką?
- Kortas. Reikėtų iš tavęs išpurtyti ir tuos rublius, kurių prisikišai pilnas kišenes. Taigi kortų daugiau nematysi. Žinok, kad aš tai darau, norėdamas tau tik gero. Kortos bei moterys ir stipriausius vyrus iš kelio išveda, o tu gi visai lepšis...

- Tu pats lepšis! Atiduok kortas! Aš už jas dvidešimt penkis rublius mokėjau!

- Be reikalo. Geriau būtum šimtą kartų į kiną nuėjęs.

- Gerai, Rimka, baik šposus... Jeigu nori žinoti visą teisybę, tai šitos kortos ne mano. Man jas vienas čiuvas paskolino. Iki pirmadienio...

- Tara bara, šuru buru. Pasakyk savo bobutei. Bet ir ji nepatikės.

Matydamas, jog Zuika iš tikrųjų neketina gražinti kortų, Simanavičius griebė jam už rankos. Prasidėjo grumtynės.

Katras katrą būtų įmurkdęs į tualetu skylę - nežinia. Laimei, visai netikėtai į berniukų tualetą išoko direktorius.

- Brėk! - Stasys Vitkus prišoko prie besikaunančių ir sustingo boksininko stovėsena.

Zuika su Simanavičiumi nuleido rankas.

- Kas atsitiko, vyrai?

- Nieko...

- Kaip gi nieko? Ką ten, Rimantai, už nugaros slepi?

Zuika buvo priverstas parodyti kortas.

- Čia tai bent! - direktorius caktelėjo liežuviu. - Tokių kaip gyvas nemačiau. Tikriausiai prancūziškos?

- Švediškos! - tarė Simanavičius.

- Ak, net žuvėdiškos! Tai kieno čia nuosavybė? Berniukai tylėjo.

- Kieno kortos, klausiu?

- Mano, - prisipažino Zuika.

- Puiku! - tarė direktorius. - Kai baigsi vidurinę, atiduosiu.

- O jeigu nebaigsiu?

- Na, tai ir kortų nematysi!

Direktorius įsikišo jas kišenėn ir pažvelgė į laikrodį.

- Skambutis pamokai už dviejų minučių. Dar galite išeit į lauką grynu oru pakvėpuoti...

ZUIKA KALBA PRANCŪZIŠKAI

Tris dienas Zuika nesirodė mokykloje.

Tris dienas klasėje buvo ramu. Ir koridoriuje. Ir kieme.

Ramu ir šiek tiek liūdna, nes niekas per pamokas nesiginčijo su mokytojais, o per pertraukas nešūkavo, nesikivirčio ir nesistumdė su vaikais. Visi jau buvo pradėję manyti, jog Zuika rimtai susirgo. Zina Purkinaitė su dar keliomis klasės aktyvistėmis net rengėsi lankyti ligonį, bet ketvirtą dieną Zuika atsirado. Sveikas ir gyvas. Tiesa, atėjo tik į paskutinąją, prancūzų kalbos pamoką, o dar tiksliau – į jos pabaigą. Atėjo tuo metu, kai mokytoja Gruodytė stovėjo prie lentos, o visa klasė garsiai skandavo:

- Chacun est l'artisan de sa fortune!⁷

Zuika mindžiukavo prie durų.

- Bonjour, Zuika! Pourquoi tu es en retard?

- Moi?

- Oui, toi.

- Excusez-moi, je vous prie. Je ne le ferai plus.

Permettez-moi, prendre ma place...

---

⁷ - Kiekvienas yra savo laimės kalvis! (Pranc.)

- Oh! Enfin tu as appris parler en français!
- Comme ça comme ça...⁸
- Bien! Merveilleux!⁹ Tai tikras stebuklas! Aš negaliu patikėti, Rimantai! Dar prieš savaitę tu neskyrei artikelių, o šiandien kalbi kaip tikras paryžietis! Ką gi, belieka tave tik pagirti...
- C'est trop. Je n'étais jamais à Paris. Et il ne faut pas me louer. Bien sûr, j'ai lu le manuel de français pour dire toute la vérité dix-sept fois, et j'ai appris par coeur deux mille de mots français, mais, mais...¹⁰

---

⁸ - Laba diena, Zuika! Kodėl vėluoji?

- Ar aš?

- Taip, tu.

- Aš labai atsiprašau. Daugiau nevēluosiu. Ar galima sėst?

- O! Pagaliau tu išmokai prancūziškai!

- Šiek tiek...

⁹ - Gerai! Puiku!

¹⁰ - Jūs perdedat. Jokiamo Paryžiuje aš niekada nebuva. Ir girti manęs nėra už ką. Tiesa, prancūzų kalbos vadovėlį aš perskaičiau lygiai septyniolika kartų, o atmintinai išmokau du tūkstančius žodžių, bet, bet... (Pranc.)

Staiga mokytoja Gruodytė išbalo. Viena ranka ji griebėsi už širdies, kita – už stalo kampo, bet susverdėjo ir su trenksmu parkrito ant grindų.

- Atidarykite langą! Mokytoja apalpo! – suklykė Zina Purkinaitė.

- Reikia iškviesti greitąją!

- Kol ta greitoji atvažiuos, mokytoja šimtą kartų numirs!

- Reikia daryti dirbtinį kvėpavimą! Chebra, kas mokat daryti dirbtinį kvėpavimą? Kur mūsų sanpostininkai?

- Amoniako! Reikia amoniako, ir mokytoja atsigaus! Bėkit į chemijos kabinetą, pas mokytoją Kuzmaitę!

- Ė, jūs! Aš turiu odekolono! – Kostas Volkovas iš kišenės išsitraukė nedidelį plokščią buteliuką.

- Ramiai! Be panikos!

Zuika ir dar keli berniukai priėjo prie mokytojos ir padėjo jai atsistoti. Genovaitė Gruodytė atmerkė akis.

- Oi, kas su manim daros? Nieko nesuprantu...

- Gal atnešti vandens? – paklausė Kostas.

- Ne, nereikia, man jau geriau.

- Peut-être vous êtes bien fatiguées? Vous devez vous reposer. Nous vous aiderons gagner la cham-

bre de professeurs...¹¹ - Zuika vėl pabėrė seriją prancūziškų žodžių.

Užuot ką pasakiusi, Genovaitė Gruodytė tik sumirksėjo savo ilgomis blakstienomis ir vėl neteko sąmonės.

Zina Purkinaitė pradėjo šaukte šaukti:

- Miršta! Miršta! Prancūzų kalbos mokytoja miršta!

Visi mokiniai sustingo lyg stabo ištikti.

- Ko spoksot? - šūktelėjo Zuika. - Ar nematot, kad mokytojai bloga? Bėkit į medpunktą ir pakvieskit seselę!

Keli berniukai galvotrūkčiais išlėkė pro duris.

Kai medsesuo įžengė į klasę, Genovaitė Gruodytė tebegulėjo ant grindų, visa išbalusi kaip žvakė. Po galva Zuika jai buvo pakišęs į pagalvėlę sulankstyta savo švarką. Povilas Simanavičius stovėjo nugara prisiplojęs prie lentos ir, lyg atsakinėdamas pamoką, iš susijaudinimo kramtė dešinės rankos nykštį, Silva Čeporiūtė ieškojo ir niekaip negalėjo rasti mokytojos pulso, Zina Purkinaitė, nosine užsidengusi veidą,

---

¹¹ - Jūs tikriausiai labai pavargote? Jums reikia pailsėti. Mes jus palydėsime į mokytojų kambarį...

verkė, o Regina Dūdėnaitė pirštu baksnojo Zuikai į krūtineį:

- Čia tu, tu kaltas! Tu visą laiką gadinai mokytojai nervus! Dabar mokytoja numirė! Dabar tu patenkintasi, taip? Patenkintasi?

- Vaikai, prašau visus išeiti iš klasės, - paprašė medikė. - Ar girdit? Tučtuojau visi išeikit!

Ginčydamiesi ir stumdydamiesi, šeštokai išbildejo į koridorių ir susispietė prie prancūzų kalbos kabineto durų.

- Čia jai nuo pervargimo, - žinovo balsu pasakė Kostas. - Ji gi labai sąžiningai dirba, galima sakyti, širdį atiduoda...

- O gal dėl to, kad klasės neišvėdinom?

- Ką čia dabar nesąmones tauškiat! - prabilo Šakalys. - Moterims dažnai taip būna. Nei iš šio, nei iš to apalpsta, ir viskas.

- Niekas iš nieko neatsiranda, - aiškino Kostas Volkovas. - Garantuoju, kad mokytoja mūsų bufete apsinuodijo. Aš anąsyk suvalgiau porciją varškėčių, tai kad paleido pilvą! Tris dienas susirietęs vaikščiojau...

Tuo metu seselė mokytojai tikriausiai padarė injekciją ir atgaivino, nes šeštokai išgirdo švelnų savo auklėtojos balsą:

- Vous ne savez pas comment je suis heureuse
aujourd'hui!¹²

---

¹² - Jūs neįsivaizduojate, kokia aš šiandien laiminga!
(Pranc.)

DULKIŲ VALYMAS

„Chacun est l'artisan de sa fortune“, – mintyse kartojo Zuika, eidamas iš mokyklos namo. Štai ir suprask tuos mokytojus! Nesimokai – blogai, mokaisi – irgi blogai. Kokios vis dėlto jautrios mokytojų širdys. Išgirdo porą taisyklingų prancūziškų frazių ir apalpo. O jeigu Gruodytė būtų numirusi? È, negerai. Kas tada vaikus prancūzų kalbos mokytų? Žinoma, mokytojų atsirastų, švietimo skyrius atsiųstų kokią seną raganą, bet tokios kaip Gruodytė jie niekur negautų. O gal man pačiam nusižudyti? Parašyti Genovaitei meilės laišką, nesvarbu, kad su klaidom, pasakyti visą tiesą ir... Sename šeimininkės vadove Zuika kažkada perskaitė, jog aštuoni kilogramai obuolių žmogui mirtina dozė. O ką? Suvalgys, ir baigtas kriukis. Bet aštuoni kilogramai turbūt visas krepšys? Vienu prisėdimu nesugraušį.

Rūta žalioji, pasakytų siuvėjas Svirskis. Protas reikalingas ne mirti, o gyventi. Gruodytė nenumirė, ir ačiū Dievui! Ir tegu gyvena. Tegu išteka už Stasio Vitkaus ir tegu gyvena. O gal direktoriui ji nepatinka? Kur jau ne! Visi mato, kad patinka. Juk direktorius vos ne kasdien nauju kostiumu ir

vis odekolonu kvepia. Net juodas ūsų šepetėlis tartum sušukuotas. Ir jau kuris laikas per ilgąją pertrauką nebedaro rikiuočių ir nebebara už dvejetus ir pamokų praleidinėjimą. Ak, kad taip visi mokytojai išsimylėtų! Kokia laimė būtų į mokyklą eiti! O kodėl direktorius prancūzų kalbos pamoką iš šeštadienio į ketvirtadienį perkėlė? Aišku, kodėl. Kad Gruodytė šeštadienį laisvą dieną turėtų.

Ne, Rimantas Zuika nesikvies Stasio Vitkaus į dvi-kovą. Dabar ne viduramžiai. Nors jis ir blogiausias visų laikų Meškučių vidurinės mokyklos mokinys, nors jo beveik nėra už ką pagirti, o nuo jo vardo ir pavardės pradeda žagsėti visi mokytojai (ir tegu žagsi, jeigu jiems tai patinka!), bet kitų laimės Zuika niekada nepavydėjo. Tegul visi būna laimingi – ir mokytojai, ir mokiniai, ir girtuokliai. Tiesą sakant, pastarieji kitokie ir nebūna.

Ižengęs pro duris, Zuika jau ketino sviesti kampan portfelį, bet ant balta staltiese uždengto stalo išvydo juodąją Rutkausko skrybėlę. Pats Rutkauskas, pasirišęs mamos prijuostę, virtuvėje šveitė puodus, o mama, ant šepečio užvyniojusi skudurą, panašiai kaip valytoja Marijona mokykloje, šluostinėjo grindis. Ji vilkėjo naują gėlėtą chalata – Zuika iškart suprato, jog šis drabužis yra eilinė Rutkausko

dovana (kas čia nuostabaus, galbūt ir Stasys Vitkus perka Gruodytei visokias dovanas?) ir kad šios dovanos mama neišneš į turgų ir neiškeis į tai, iš ko vėliau lieka viso labo tuščias keliolikos kapeikų vertės butelis. Ne, mama šiandien tikrai kitokia: aukšta šukuosena, laku ir dar kažkokia paslaptimi žvilgantys plaukai, oi, ir žiedas ant rankos. Ir tikriausiai auksinis!?

Zuika stovėjo ant slenksčio, nė nežinodamas, kad jis – didelių permainų akivaizdoje, o jo šnerves maloniai kuteno neseniai virto, galbūt dar niekada neragauto egzotiško valgio kvapai, į veidą plūdo maloni ir jauki šiluma ir dar kažkas, ką ne taip jau paprasta vienu ar keliais žodžiais pavadinti. Nejaugi Rutkauskas iš tikrųjų atrado tą vienintelį metodą, nejaugi Rimanto Zuikos mama nuo šiandien kvepės tik moteriškais kremais ir pudromis? Nejaugi ji iš tikrųjų pagaliau atsisveikins su...

– Bonjour! – prancūziškai pasisveikino Zuika.

– Bonžur abažur! – juokaudamas iš virtuvės atsiliepė Rutkauskas, o mama tik dabar pamatė sūnų.

– O dangau! Vaikas parėjo!

Apsidžiaugusi, kelis kartus atsidūsėjusi, moteris numetė skudurą, paskubomis nusiplovė rankas ir iš orkaitės ištraukė karštus pietus.

- Valgyk, Rimuti, čia viskas tau! Tikriausiai esi išalkęs? Kaip sekėsi mokykloje?

- Nekaip.

- Taigi. Ir man taip atrodo.

Šveisdamas troškintus kopūstus su kiauliena, Rimantas Zuika pamažu atsipeikėjo nuo visų netikėtumų ir galutinai įsitikino, jog nuo šiol jų pagiriotuose namuose kažkas turėtų prasidėti iš naujo.

Šiek tiek drovėdamasis iš virtuvės pagaliau išlindo ir Rutkauskas.

- Sugalvojom su tavo mama šiek tiek apsitvarkyti. Iš pagrindų. Na, kaip tavo magnetofonas? Ar sukasi dar?

- Sukasi.

- Labai gerai, kad sukasi. Žemė sukasi aplink Saulę, Saulė sukasi aplink Žemę, o mes, Žemės dulkes, sukamės aplink savo ašį...

Kai Rimantas pavalgė ir apsilaižė, Rutkauskas atkišo vaikišką kibirėlį su spalvotu piešinuku ant šono.

- Dulkes valyti moki?

- Ko čia nemokėti?

- Puiku! Štai šiltas vandenukas... Čia - skudurėlis... Brūkšt, brūkšt, ir neliks dulkių!

Suspaudęs delne skudurą, Rimantas atpažino savo išaugtinius marškinius: trys sagos baltos, o viena geltona. Jis gerai prisimena, kai neradusi baltos perlamutrinės sagos, mama įsiuvo geltoną – sudilusią nuo skalbimo ir nelabai gražią. Nuo to karto marškinius taip ir vadino – „su geltona saga“.

Sudrėkinęs tuos savo marškinėlius, Rimantas brūkštelėjo per lango rėmą. Liko ilgas baltas pėdsakas. Brūkštelėjo kitoje vietoje, trečioje... Brrr... Atrodė, jog ta vienintelė geltona saga brūžina ne lango rėmą, o paties Rimanto Zuikos nugarą. Ir iš kur jos randasi, dulkės šitos? Nejaugi iš kosmoso atskrenda. Juk kažkada, nepaprastai seniai, ir Žemė, kurioje mes gana patogiai gyvename, buvo ne kas kitas, o didelis dulkių debesis. Jeigu taip, tai dulkės yra mūsų pradžių pradžia, jeigu taip, tai dulkės – šventas daiktas. Brūkšt! Brūkšt! Lango rėmai pasidarė balti, stiklai skaidrūs ir linksmi. Dulkes reikia valyti du kartus per savaitę, aiškina Algimantas Rutkauskas, tvarkingiausias Meškučių vyras. Padarys jis tvarką ir šiuose namuose. Reikės išardyti ir perstatyti krosnį, kad virtuvėje daugiau vietos būtų, sienas – išklijuoti spalvotais apmušalais, o lubas – apkalti kartonu ir nudažyti baltai. Pavasarį po langu reikės pasodinti jazmino krūmą, o darže – pastatyti

du šiltnamius: vieną agurkams, kitą – pomidorams. Reikės daug dirbti. Darbas yra vienintelis vaistas nuo visų ligų!

Taigi nuo šiol jie visi trys gyvens po vienu stogu. Rutkauskas parduos kooperatinį butą, nusipirks automobilį ir dar jiems liks pusmaišis pinigų įvairioms išlaidoms. Kiekvieną vasarą jie išvažiuos į kokią nors tolimą kelionę, nekiurksos visą gyvenimą čia, Meškučiuose. Žmogus be gražių, didelių išpūdžių pamažu pradeda dūlėti kaip ant žemės numestas rąstas. Kuo dažniau valysi dulkes, tuo geriau. Ne tik nuo langų, baldų ir paveikslų, bet ir nuo savo sielos. Galbūt Rutkauskas kalba pernelyg aukštomis frazėmis, betgi Rimantas Zuika jau nebe kūdikis ir turėtų suprasti, kas yra gyvenimas. O jis ne visada vien romantiškas skrydis, kaip mokykloje aiškina. Ir dar: reikia gyventi ekonomiškai! Zuika aiškiai girdi, kaip tai sakydamas Rutkauskas pabrėžia lyg skudurų per lango rėmą. Ekonomiškai.

Ir Zuika, savaip supratęs Rutkausko žodžius, pasižada dar šiandien išblizginti savo motorinį dviratį ir pastatyti į sandėliuką, o važiuoti tik du kartus per savaitę.

Kol susitvarkė, kol išblizgino kiekvieną kertelę, atėjo, pasak Rutkausko, šventas metas vakarie-

niauti. Todėl jis pasipuošė baltais marškiniais, pasirišo kaklaraištį, ant stalo pastatė rožinės spalvos žvakę, nuo kurios šviesos kambarys staiga prisipildė ramaus jaukumo. Zuikai net pasivaideno, kad jis dabar visai ne savo kasdieniame kambarėlyje, o po aukštais Meškučių bažnyčios skliautais, kur viskas nepaprastai gražu ir savo vietoje. Ir Rutkauskas panašus į kunigą... Ir mamos atneštas tortas komunija kvėpia... Ir visai nekaltas butelis „Šaltinėlio“ buvo atidarytas, rodos, ne tam, kad jį išgertų, o tik kad simboliškai pakeltų taures ir palinkėtų vienas kitam daug daug laimės.

Šitaip be jokių alkoholinių gėrimų, buvo atšvęstos Zuikos mamos ir Algimanto Rutkausko sužadėtuvių.

Kai viskas pasibaigė, Zuika vėl prisiminė: *chacun est l'artisan de sa fortune...*

Tikrai taip, tarė sau mintyse ir nuėjo mokytis prancūzų kalbos.

NAKTINIAI ŽAIDIMAI

Ilgais rudens vakarais lauke tamsu kaip pakuliniame maiše.

Meškučių dvaro sode vėjas nešioja lapus, brazdina obelių šakas, švilpauja kaminuose. Balanos gadynėje tokiu metu visi vaikai lindėdavo po bobučių sijonais ir klausydavosi šiurpių pasakojimų apie vaiduoklius, degančius pinigus, požemių karalystes, vagis ir plėšikus. Šiandieninis jaunimas tik ir laukia sutemų. O sulaukęs būriuojasi sename dvaro sode nakties žaidimams.

Žaidžiama slėpynių. Visi žaidėjai, suprantama, turi būti apsiginklavę prožektoriais. Vietos, kur galima pasislėpti, seniai išnaršytos ir gerai žinomos: jaujos griuvėsiai, akmeniniai klojimo pamatai, senasis tiltas per išdžiūvusią upelį, ažuolo drevė, krūmais apaugę sodo pagrioviai. Žaidimo taisyklės labai paprastos. Reikia surasti pasislėpusį „priešą“, jį apšviesti ir atpažinti. Tai padaryti nesunku, kai pasislėpusį užtinki netikėtai, ir jis nespėja nukreipti savo prožektoriaus „ugnies“ tau į akis. Todėl tenka griebtis įvairių gudrybių. Dažniausiai apsikeičiama švarkais, kepurėmis, kad tik priešininkas suklystų.

Svarbiausią rolę šiuose nakties žaidimuose vaidina, žinoma, prožektorius. Kuo stipresnė jo šviesa, tuo lengviau apakinti kitos komandos žaidėją. Todėl Zuika su Vidmantu prie savo prožektorių prisijungė po dvi papildomas baterijas. Jų prožektoriai pasidarė ilgi kaip lazdos, užtat „toli neša“ ir „duoda gerą tašką“.

Prie jaujos pasiskirstoma komandomis, susitariama, kokiame plote slėptis. Vienoje komandoje vyriausiu vadu visuomet būna Zuika, kitoje – Volkovas, todėl pirmieji vadinami „zuikiais“, antrieji – „vilkais“.

Sustoję ratu berniukai išsiskaičiuoja:

Ėni bėni, tuki baki,
Sarbi tarbi i prismaki.
Antaklios patalpios –
Ėni bėni pios...

Vidui visuomet norėtusi žaisti Zuikos komandoje. Su Zuika kažkodėl drąsiau. Nežinia, ką tamsoje gali susitikti. Rudenį palei sodybas klaidžioja šernai, briedžiai. Bet didžiausią baimę Šakaliui visuomet kelia senasis tiltas, po kuriuo kažkada prigėrė du įsimylėjęliai, kurių ir vardų niekas nebepprisimena.

Ėjo jiedu vidurnaktį tuo tiltu už parankių susikibę ir nukrito nuo tilto į vandenį. Sako, kad jiems kažkas laimės pavydėjo. O po tiltu buvusi labai gili vieta. O tas vaikinys ir mergina labai jau mylėjo vienas kitą, taip mylėjo, kad net vandeny vienas kito rankos nepaleido. Todėl ir nuskendo. Kai skenduolius ištraukė, tai vos išskirti begalėjo – taip stipriai jie laikė vienas kitą. Vidurnaktį, sako, jie vaidenasi: eigulys Vaitiekūnas ne kartą buvo sutikęs už parankių susikibusią porą. Veidai balti ir sustingę kaip visų numirėlių, o drabužiai juodi juodi. Tiesa, dabar šito upelio jau nebėra. Kai numelioravo aplinkinius laukus, vanduo išgaravo. Liko tik upelio vaga ir tiltelis. Ir tie vaiduokliai... Vien pagalvojus apie juos, per Šakalio nugarą šiurpuliai nubėga.

Pirmieji slėptis eina „vilkai“ – Kostas, Povilas, Kazys. Maigiukui chroniška sloga, todėl jis vis šliurpčioja nosimi. Ta nosis jį dažniausiai ir išduoda.

„Zuikių“ komanda, į kurią Rimas pasiėmė Vidą ir Kasinskų Juozapuką, kurią laiką tūpčioja prie jaujos, tariasi, kaip apeiti, apsupti ir akinančia prožektorių ugnimi apžlibinti „vilkus“.

– Apsikeiskim švarkais! – pasiūlė Kasinskų Juozapukas, bet Zuika jau seniai buvo sugalvojęs kitą, visai naują maskuotės būdą. Jis įkišo į kišenę ranką

ir ištraukė akinius su plastmasine nosimi ir juodais ūsais.

- Na, kaip? - tarė Zuika, užsidėjęs rausvą nosį ir akinius.

Juozapukas iškėlė į viršų nykštį:

- Liuksum pirdum!

- Valio! Dabar tu panašus į siuvėją Svirskį! - pasakė Vidas Šakalys. - Pasodink prie siuvamosios mašinos - gyvas Nikodemas Svirskis!

Iš kitos kišenės Zuika ištraukė dar dvi plastmasines nosis.

Visiškai pakeitusi savo fizionomijas, draugų trijulė surėmė kairės rankos nykščius ir kaip visada ištarė Zuikos sugalvotą trijų žodžių užkeikimą:

- Tegyvuoja vištos koja!

Juozapukui beliko pridurti:

- Teprasmenga!

„Vilkai“ jau seniai dingę sodo tamsoje. Dabar jie tykia tūno savo slaptavietėse. Gal sulipo į medžius, o gal kokiam griovyje ar duobėje lapais apsikasė. Tylu. Vėjas šiurena sausus lapus, miestelyje viauksi šunys, džirkši motorinis pjūklas - kažkas pjauna malkas. Paprastai Vidas Šakalys laikosi tokios taktikos: pašvyturiuoja prožektoriumi į medžių viršūnes ir, jeigu pavyksta išviloti priešininką iš slėptuvės, greit

užbėga iš užnugario ir... Tačiau šis manevras tinka, kai vėjas ir nesigirdi tavo žingsnių. Tykų vakarą reikia veikti kitaip.

Vidas prisiglaudė prie obels ir sustingo. Priekyje staiga sušiugždėjo lapai. kažkas eina! Švystelėtų dabar prožektoriumi – viskas žuvē. Reikia laukti iki paskutinės akimirkos. Tamsoje sušmėžavo dvi figūros. Tegul prieina arčiau. Tada Vidas išlįs iš už medžio, tiedu pradės spiginti prožektoriumi jam į akis ir, išvydę į siuvėją Svirskį panašų senį, suprantama prileis kelnes. Che! Vis dėlto neblogai Zuikos sugalvota!

Tačiau dar po akimirkos į kelnes vos neprileido pats Šakalys. Mat tiedu paslaptingi siluetai šmėkštelėjo čia pat, vos už kelių žingsnių, ir Vidas pamatė jų keistus, išties vaiduokliškus veidus. Siaubas! Nejaugi tai ir yra nuskendusiu įsimylėjėlių vėlės? O gal į „vilką“ ir „zuikių“ naktinį žaidimą įsipainioję pašaliniai? Kas jie? Gal kokie diversantai? O gal tai Amerikono gudriai paspėsti spąstai? Bet kodėl jų tokie vaiduokliški veidai?

Akimirksniu įvertinęs situaciją, Vidas suprato, jog vienas su tais vaiduokliais nesusidoros. Jis pridėjo prie lūpų delnus. Nuaidėjo pelėdos ar apuoko riksmas – sutartinis „zuikių“ signalas, kurį išgirdus rei-

kia nedelsiant skubėti į pagalbą. Netrukus atsiliepė ir kita „pelėda“ – vadinasi, Zuika išgirdo.

Vaiduokliai neskubėdami ėjo savojo tilto link. Vidas net girdėjo, kaip jie alsuoja. Siaubas! Kažin kada nuskendo, o vis dar bastosi, žmonėms ramybės neduoda. Dabar svarbu įveikti pirmąją baime ir įsiminti kiekvieną jų žodį. Šakalys jau nebeabejojo, jog tai – būtent tie skenduoliai. Vienas aukštas, kitas – kiek žemesnis.

– Kas čia taip klaikiai rékauja? – aiškiai paklausė mažasis vaiduoklis.

– Pelėda tikriausiai... – storu balsu atsiliepė didysis.

– Argi Meškučiuose yra pelėdų?

– Pernai jų buvo net septyniolika. O vanagai išnyko. Užtat Meškelės upėje vėl atsirado vėžių. Spėjama, kad jų yra mažiausiai septyni tūkstančiai. Vėl pradėjo veistis vėgėlės. Bet visai išnyko vijūnai. Jaujos griuvėsiuose vis dar tebegyvena šikšnosparniai...

– Laikraštyje skaičiau, jog Meškučių apylinkių miškuose atsirado lūšių.

– Nebijok, lūšis medžioja dieną. Be to, žmonių ji vengia. Užtat šernai ir briedžiai net gyvenvietėje jaučiasi gana drąsiai.

Apie ką tiedu kalbėjo toliau, Vidas nebegirdėjo, bet ir iš tų kelių sakinių buvo aišku, jog tai gudrūs ir pavojingi subjektai. Kalba apie žuvis, paukščius, žvėris, o iš tikrųjų perdavinėja karines paslaptis. Šakalys iš karto perkando jų šifruotę: paukščiai – tai, suprantama, lėktuvai, žvėrys – tankai ir šarvuočiai, žuvys – laivai, o vėžiai – kareiviai... Šnipai! Tie žmonės – užsienio agentai! Ir juos reikia sulaikyti...

Vidas dar kartą sušuko pelėdos balsu. Netrukus jam už nugaros pasigirdo Zuikos ir Juozapuko žingsniai.

- Kas atsitiko? – paklausė vadas.
- Teritorijoje svetimi žmonės.
- Keli?
- Du. Vyras ir moteris. Tikriausiai.
- Ginkluoti?
- Galima sakyti, ne. Turi vieną vos žibančią bateriką.
- Slaptažodį žino?
- Neklausiau.
- Teisingai pasielgei. Vienas būtum nesusitvarkęs.
- Ką darysim, vade?
- Privalom juos sulaikyti.

- Gal išsikvieskim „vilkus“? - tarė Juozapukas. - O jeigu čia jokie ne šnipai? O jeigu iš tikrųjų tie vaiduokliai meilužiai?

- Na, ir kas? - Zuikos balsas buvo tvirtas ir ramus.

- Užkerės. Padarys taip, kad tu, pavyzdžiui, vesi gražią merginą, o po vestuvių pamatysi, kad ji susiraukšlėjusi boba.

Šakalys sukikeno, bet Zuika buvo rimtas.

- Aš netikiu jokiais vaiduokliais! Mes juos paimsim į nelaisvę! Tik reikia veikti drąsiai ir ryžtingai. Paskui mane!

Apimti naktinių žaidimų azarto, trys draugužiai nusėlino vaiduoklių pėdomis.

- Žiūrėk! Jie ant tilto... Tikriausiai užsimanė dar kartą upėn įkristi? Matai?

- Matau.

- Klausyk, Rimka, reikia juos apsupti.

- Sakai, apsupti? - susimąstė Zuika.

Tiesą sakant, šią akimirką jis buvo visai ne Zuika, o drąsus ir ryžtingas, daugybę mūšių laimėjęs karvedys. Pamėgdžiodamas kino filmuose matytus karo vadus, Zuika reikšmingai paklausė:

- O kokia tavo nuomonė, komandore Kasinskai?

- Aš pritariu.

- Puiku. Tu, Vidmantai, užėini iš dešinės. Juozapukas - iš kairės. Aš atakuosiu iš priekio. Kai išgirsite komandą „rankas aukštyn!“, atidenkite ugnį...

Apakinti kryžminės prožektorių ugnies, vaiduokliai sutriko. Jie užsidengė rankomis akis, tačiau sprukti neketino. Didžiausiai „zuikių“ nuostabai, sulaikytieji buvo su šviesiai žaliomis kaukėmis. Su šiomis kaukėmis vienuoliktokai vaidino naujametinių spektaklį. Štai kodėl Vidui pasirodė, kad jų veidai išblyškę kaip numirėlių.

- Kas jūs?

- Išjunkite prožektorių. Taip negarbinga. Argi nematot? Mes beginkliai.

- Prožektorius išjungsime, kai pasakysit, kas ir su kokia užduotim jus čia atsiuntė.

Mažasis vaiduoklis stovėjo nuleidęs rankas ir tylėjo. Didysis, matyt, buvo ne iš kelmo spirtas. Kogero, jis suprato, su kuo turi reikalą.

- Taigi dar kartą klausiu: iš kur jūs?

- Mes? Mes iš Pragaro.

- Iš Pragaro?

- Taip. Dieną mes Pragare, o naktį išeiname grynu oru pakvėpuoti.

- O kodėl su kaukėmis?

- Kad velniai nepažintų...

Zuikos prožektorius slystelėjo žemyn ir apšvietė mažojo vaiduoklio rankas. Iš po tamsaus apsiausto blykstelėjo geltono nertinio rankogalis. Gruodytė! Prancūzų kalbos mokytoja! Zuikos ranka, laikiusi prožektorių, pradėjo virpėti, o gerklėje tarytum kažkas įstrigo. Dabar viskas aišku. Tai jokie šnipai ir jokie vaiduokliai. Tai – Gruodytė ir Vitkus! Ką daryti? Bėgti? Ne. Reikia žaisti toliau.

– Ką gi, šį kartą mes dovanojame jums gyvybę! Galite būti laisvi. Išjungti prožektorius!

Paskui Zuika švilptelėjo, ir trijulė dingo tamsoje.

Prie jaujos griuvėsių, sustirę nuo šalčio, dantimis kaleno „vilkai“.

– Kur prapuolėt? – piktai paklausė Kostas Volkovas. – Mes jau galvojom, kad jus vaiduokliai užpuolė.

– Atspėjai. Tik ne mus vaiduokliai, o mes juos užpuolėm, – didžiuodamasis atsakė Zuika.

– Na, ir kaip jie atrodo? Ar labai baisūs?

– Vaiduokliai kaip vaiduokliai... Su kaukėm, juodais apsiaustais, juodom odinėm pirštinėm.

– Su kaukėm?

– Aha!

– Vadinasi, tai buvo visai ne vaiduokliai! – ginčijo Kostas.

– O kas?

- Greičiausiai kažkokie girtuokliai...

- Ne, vaiduokliai! - staiga įsiterpė Juozapukas. - Dieną jie pragare tūno, o naktį išlenda pakvėpuoti grynu oru... Tikriausiai po senuoju tiltu yra slaptas tunelis, kuris ir veda į pragarą...

- Nesąmones kalbat! - toliau aiškino Kostas Volkovas. - Jeigu ten buvo ne girtuokliai, tai jūs buvot sutikę plėšikus, kurie aukso ieško. Džiaukitės, kad skalpų nenuėmė!

- Aukso? Kokio aukso?

- Tai ką, jūs nežinot, kad po jaujos pamatais paslėptas Masaičio auksas?

- Kas tas Masaitis?

- Meškučių dvaro ponas. Jis numirė gal prieš šimtą metų. Bet prieš numirdamas užkasė tris maišus auksinių monetų, už kurias galėtum nupirkti Meškučių trikotažo fabriką, duonos kepyklą ir visas krautuves. Jeigu netikit, paklauskit siuvėjo Svirskio! Jis viską žino.

- Nieko jis nežino, - numojo ranka Zuika. - Jeigu žinotų, neplepėtų. O gal Svirskis seniai tą auksą išsikasė?

- Ė, jūs! Vaiduokliai! - prabilo Šakalys. - Čiuožiam gal namo, aš dar pamokų neparuošiau!

- O aš vaiduokliška sušalau, - šnirpštelėjo nosimi Maigiukas.

Eidami namo, berniukai visą kelią kalbėjo apie auksą, plėšikus ir vaiduoklius. Tik vienas Zuika mįslingai tylėjo. Jam visai ne Masaičio auksas rūpėjo...

Kitą dieną mokyklos skelbimų lentoje buvo iškabintas didelėmis raidėmis išrašytas direktoriaus įsakymas:

Dėl snukio ir nagų ligos epidemijos visiems mokiniams griežtai draudžiama po dvidešimt pirmos valandos nulis nulis minučių išeiti iš namų.

Direktorius

NORIU VYŠNIŲ KOMPOTO!

Baltosios lelijos svogūnėlių buvo likę vos kelios saujelės. Daugią daugiausia dviem savaitėms. Nuo tos dienos, kai Vidmantas Šakalys pradėjo aktyviai šeiminkauti virtuvėje, praėjo du mėnesiai ir trys dienos. Mama, ačiū Dievui, nė neįtarė, jog sūnus slapta girdo ją vaistažolėmis, tačiau Vidas visai nesidžiaugė savo gydytojavimo rezultatais. Atvirkščiai, kuo toliau, tuo labiau baiminosi, jog iš tų pelų, ko gero, iš tikrųjų nebus jokių grūdų. Gal blogi svogūnėliai? Gal jis netinkamai juos paruošė? O gal ta ragana Matiukienė paprasčiausiai pajuokavo? Iš jos visko galima tikėtis.

Vis dėlto, susipylęs likusius svogūnėlius į kišenę, Vidmantas Šakalys vieną dieną iškeliavo pas senutę Matiukienę. Pasikonsultuoti. Tačiau įžengęs į jos kiemą, vos neapsižliumbė. Visi langai buvo užverti baltomis langinėmis, o ant durų kabėjo didelė spyna.

Kaip vėliau Vidas sužinojo, Matiukienė prieš porą savaitių visai žiemai išvažiavo į Vilnių. Ten ji neva turinti trijų ar keturių kambarių butą su visais patogumais, telefonu ir didele asmenine biblioteka, kurioje knygų dešimt kartų daugiau nei visoje Meš-

kučių vidurinėje mokykloje. Mat iš tikrųjų Matiukienė esanti profesorė ir deputatė, tik Meškučiuose šito niekas nežino. Ir gerai. Jeigu žinotų, garbioji moteris ramybės neturėtų. Visa tai Vidmantui Šakaliui išaiškinti, žinoma, galėjo tik vienas žmogus – siuvėjas Nikodemus Svirskis, kuris, tiesą sakant, irgi yra savotiška Meškučių paslaptis. Juk jis nuo ryto iki vakaro sėdi prie savo siuvamosios mašinos, niekur nevažiuoja, niekur neišeina, bet žino daugiau už visus.

Ką daryti? Ką daryti? Vidmantas Šakalys pasijuto toks nelaimingas, kad jau norėjo išmesti iš kišenės svogūnėlius ir liautis žaisti su ta arbata. Bet nusprendė dar palaukti.

Ir štai kas atsitiko vieną popietę.

Vido tėvelis, ką tik parėjęs iš darbo, ruošė pamokas: sprendė uždavinius, o po to perrašinėjo sakinį ir raudonu flomasteriu pabraukinėjo dalyvius bei pusdalyvius. Mama mezgė. Vidas skaitė knygą. Paskutinius „Aivenho“ puslapius. Kai po keliolikos minučių, visiems laikams atsisveikinęs su narsiuoju riteriu, Vidmantas užvertė knygą ir jau ketino eiti į virtuvę virti arbatos, mama staiga tarė:

– Aleksai, aš noriu vyšnių kompoto!

- O paukščių pieno nenori? - paklausė tėtis, nepakeldamas galvos nuo savo sąsiuvinio.

- Aleksai, mielasai, ar negalėtum nusileisti į rūšį ir atnešti vyšnių kompoto...

- Aldona, mieloji, aš ruošiu pamokas.

- O aš mezgu.

- Aldona, nebūk mažas vaikas! Matai, koks aš šią akimirką susikaupęs... Tavo mezgimas gali ir palaukti, o man pirmadienį baigiasi pirmasis trimestras - man gi du dvejetai gresia... Viršininkas premiją nubrauks...

- Aleksai, bet aš labai labai noriu vyšnių kompoto!

- Labai labai?

- Labai labai.

Kad ir niurnėdamas, kad ir bambėdamas tėtis vis dėlto nuėjo į rūšį.

- Vyšnių kompoto nebėra. Baigėsi. Atnešiau slyvų.

- Slyvos netinka. Noriu vyšnių!

- Aš gi tau lietuviškai sakau - vyšnių kompoto nebėra. Iš kur aš jį paimsiu?

- Iš kur nori.

Tada tėtis beveik rimtai supyko:

- Na, žinai! Užsimanei kaip nėščia boba silkės...

- O ką tu žinai? Galbūt aš ir esu...

- Esi?

- Esu.
- Kas esi?
- Pats žinai.
- Nežinau. Garbės žodis. Gali kalbėti aiškiau?
- Taigi pats norėjai, Aleksai...
- Ko norėjau?
- Pats žinai.
- Palauk palauk! Tu apie ką?
- Apie tą patį.
- Apie tą patį? Aldona, tu juokauji!
- Ne, visai nejuokauju.

Staiga Aleksas Šakalys pradėjo juoktis. Iš pradžių tyliai, o paskui vis garsiau ir garsiau. Pagaliau ėmė kvatoti. Nuo to kvatojimo jam net ašaros ištryško. Bet staiga jo veidas tapo rimtas. Net per daug rimtas. Tik akys blizgėjo. Linksmi linksmi. Jis pripuolė prie mamos ir pabučiavo ją bent tris kartus. Ne, keturis. O galbūt penkis.

- Gerai, mano aukse! Bėgu! Lekiu!

Tėtis parėjo gal už penkiolikos minučių. Vienoje ir kitoje rankoje jis laikė du didžiulius stiklainius vyšnių kompoto...

Kažkas, galbūt vidinis balsas, Vidmantui pakuždėjo, jog tai, ko jie laukė lygiai aštuonias savaites ir tris dienas, pagaliau įvyko. Nejaugi tie svogūnė-

liai padėjo? Kad ir kaip ten būtų, dabar nuo Vido pastangų niekas nebepriklauso. Dabar lieka tik laukti. Todėl Vidas išėjo laukan ir iš kišenės iškratė visus baltosios lelijos svogūnėlius.

DISKOTEKOJE

Iš klasės draugų diskotekoje buvo tik vienas Simanavičius. Ir kelios mergaitės. Žinoma, ir Rūta Rakauskaitė. Ji nė vienos diskotekos nepraleidžia. Vidmantas jau daug kartų baudėsi susitaikyti su Rūta, bet vis nedrįsdavo. Nors kažin ar jie susipykę? Ko gero, ne. Tik paprasčiausiai labai seniai bendravo, nes nebuvo tam progos.

Užgrojo „Zodiakas“. Oi, kaip atsibodusi šita plokštelė! Bet į salės vidurį tuoj išėjo kelios poros ir pradėjo raitytis rangytis. Lyg sliškai keptuvėje. Pasak Nikodemo Svirskio – kas kaip moka, tas taip šoka. Šakalys išsikvietė tokią Ramunę iš šeštos „B“. Graži mergiotė, bet didelė pamaiva.

- Tai kodėl su Rūta nešoki? – akiplėšiškai paklausė Ramunė.

- Atsibodo ji man. Klaikiai neįdomi ta Rūta. Jai vis pamokos, knygos, pažymiai...

- O aš maniau, kad judu – neišskiriama pora?

- Tikrai?

- Garbės žodis! Jūsų gi net nosys panašios.

- Nekalbėk nesąmonių! Rūtos nosis kaip nosis, o mano... Mano – kaip agurkas...

- O mūsų klasėje nėra nė vieno bachūro, su kuriuo galima būtų rimtai draugauti.

- Nejaugi?

- Tikrai. Visi mažvaikiai dar.

Ramunė suraukė antakius ir primerkė savo gudrias akis.

- Dabar apskritai vyrų nėra.

Nėra vyrų? Še, kad nori! Tai kur jie pasidėjo? Į frontą išėjo? Į Mėnulį išskrido? O gal išvažiavo į Persiją, kur vienas vyras turi dešimt žmonių ir keliasdešimt tarnaičių, kurios skalbia, gamina valgių, o vyrui valgant skambina cimbolais, dainuoja ir šoka, kad skrandis geriau virškintų?

- Tu „Aną Kareniną“ skaitei?

- Neskaičiau. Bet jeigu įdomi knyga, parsinešiu iš bibliotekos ir būtinai perskaitysiu.

Ramunė nusikvatojo.

- Bibliotekoje tau neduos.

- Kodėl?

- Todėl. Pasakys, kad šitos knygos nesuprasi, ir pasiūlys ką nors iš serijos „Drąsiųjų keliai“. O aš perskaičiau. Ir viską supratau.

Viską supratau. Še, kad nori! Šita Ramunė velnių prisiėdusi. Dar tik šeštokė, o jau panelę vaizduoja. Nėra vyrų... Tai užgiedojo. Nei du, nei vienas.

- O tu man patinki, - Ramunė savo lūpomis beveik prisilietė prie kairiosios Vido ausies.

- Aš? - Vidas pajuto, kaip kaista jo ausis.

Bet, ačiū Dievui, nutilo muzika. Palydėjęs mergaitę, Šakalys išėjo į koridorių.

- Tu jos neliesk, supratai? - staiga prišoko septintokas Laimis. Už jo nugaros stovėjo dar keli septintokai.

- Ramunės? Reikalinga ji man...

- Tai palik ramybėje, kol kailis sveikas!

Gal Laimis ją įsimylėjęs? Kvailas per visą pilvą. Ta Ramunė tuščia kaip prakiurusi skardinė. Vienintelį romaną perskaitė ir vaidina protingą. Be to, visa išsidažiusi kaip sena čigonė.

Užtemdytoje salėje mainėsi šviesos, ant sienų ir lubų mirguliavo, plaukiojo baltos žvaigždutės. Diskotekos žokėjus paskelbė, jog šiam šokiui kvies mergaitės. Vidas pasislinko prie durų, kur lyg bitės spietėsi visi berniukai. Kažkas jį timptelėjo už alkūnės. Ramunė!

Daugiau su šita pamaiva šokti Šakalys visai neketino. Jis buvo rimtai nusprendęs iškviesti Rūtą, kuri su draugėmis sėdėjo savo įprastoje vietoje, prie lango. Taip, išikvies Rūtą, ir taškas. Vidas jau buvo priėjęs, bet netikėtai jį aplenkęs kažkoks išstypė-

lis sugriebė Rūtą už rankos ir išsitempė. Akiplėša!
O Vidas liko stovėti priešais tuščią kėdę. Ir tuo momentu lyg tikra nelaimė vėl išdygo Ramunė.

Šikart jiedu šoko susikibę. Kaip darželinukai.

- Klausyk, agurke! Tu mane, tikiuosi, palydėsi?

- Laimis palydės...

- Fui! Jis man visai nepatinka. Pamanykit, futbolistas... Na, ir kas iš to? Aš, pavyzdžiui, žmoguje vertinu visai ne fizinę jėgą, o jo vidinį pasaulį, dvasios grožį...

Ko ji prisvilo kaip vantos lapas prie užpakalio? Vidinis pasaulis! Dvasios grožis! O jeigu paklaustum, kas tas vidinis pasaulis, tikriausiai imtų kalbėti apie žarnas?

- Laimio bijai?

- Ko man bijoti?

- Tai palydėsi?

- Tegu Laimis lydi.

- Noriu, kad palydėtum tu...

- O jeigu aš nenoriu?

Ėjo neskubėdamas vieni vienas, kai iš už kampo iššoko Laimis su sėbrais. Smūgis į galvą aptemdė akis. Vidmantas parkrito.

Kai atsipeikėjo, jį pasivijo Rūtos balsas:

- Vidma! Tu gyvas?

- Gyvas...
  - Gal iškviesti greitąją?
  - Nereikia.
  - Kas tave?
  - Nežinau. Paprašė penkiolikos kapeikų. Nedaviau, tai jie...
  - Kodėl meluoji? Tai Laimis. Aš mačiau... Kai tik tu išėjai iš mokyklos, jie nusekė paskui tave.
  - O tu paskui juos?
  - Ne, aš irgi paskui tave... Oi, tau, regis, prakirsta galva! Ar labai skauda?
  - Vos vos...
  - Siaubas! Tu visas kruvinas. Žinai ką, einam pas mane! Aš tau išvalysiu marškinius, ir niekas nieko nesužinos... Nebijok, mano tėvukai išvažiuojo į Kauną. Aš viena namuose.
- Rūta paėmė Vidmantą už rankos, ir jo akyse vėl pradėjo žiburiuoti baltos, į kalėdines snaiges panašios žvaigždės.

MEILĖ IR MELAS

Vidmantas Šakalys sėdėjo svetimame kambaryje vienomis glaudėmis. Rūta Rakauskaitė, šiaip taip išvaliusi marškinius, virtuvėje lygino Vido kelnes. Taigi atrodo, jog Rūta neblogai sugalvojo. Atrodo, kad Vidas į namus parsineš tik nemažą gužą pakaušyje ir nelabai malonius prisiminimus. O jeigu dabar staiga atsidarytų durys ir įeitų Rūtos tėvai? Nieko sau vaizdelis. Namuose svetimas vyras! Na, gal dar ne visai vyras, bet vis tiek. Oho, kiek daug Rūta knygų turi! Ne Rūta, o Rūtos tėtis. Jis, atrodo, daktaras.

Vidas prisiartino prie knygų lentynos ir pradėjo atidžiai apžiūrinėti plačias knygų nugarėles. Visi pavadinimai buvo keisti ir beveik visai nesuprantami. O vienas stačiai mįslingas – **Akušerija**. Kas tai galėtų būti? Vidas paėmė tą knygą į rankas ir atsivertė pirmą pasitaikiusį puslapį.

„Vėmimas (*Emesis gravidarum, vomitus gravidarum*). Lengvos ir vidutinės formos vėmimą tenka stebėti daugeliui nėščiųjų pirmaisiais 3-mis nėštumo mėnesiais, ir jis priklauso nuo nervų sistemos persitvarkymo, padidėjus klajoklinio nervo ir vėmimo

centro dirglumui, taip pat nuo medžiagų apykaitos sutrikimo. Vėmimas dažniausiai pasireiškia rytais, o sunkesniais atvejais keletą kartų per dieną. Bendroji ligonės būklė lieka patenkinama. Didelio badavimo požymių nėra, tačiau, jei vėmimas trunka savaitę ir daugiau, nėščiosios svoris nustoja augti ir net mažėja. Diagnozuoti nesunku.“

Vidmantas Šakalys užvertė knygą ir paskubomis įdėjo į tą pačią vietą.

– Tu su ta Ramunėle daugiau neprasidėk! – iš virtuvės kalbėjo Rūta. – Ji, žinok, visai laikraščių neskaito. Ir pamokų neruošia. Tik prie televizoriaus sėdi. Aš žinau, tave dėl Ramunės primušė...

Šakalys tyliai atsiduso. Teisus yra tėtis. Nuo moterų nieko nepaslėpsi. Jos viską mato, viską girdi. Reikėtų perskaityti tą „Akušeriją“. Gal ten kartais ir apie vyšnių kompotą parašyta? O jeigu paprašyčiau Rūtos, kad paskolintų? Vienai dienai. Na, daugiausiai trim...

– Viskas. Išlyginau. Dabar aš išeisiu į kitą kambarį ir užsimerksiu, o tu apsirenk!

Kai pašiupusi kojų oda pajuto ką tik lygintų kelnių šilumą, Vidmantas iškart pasijuto drąsiau. Dabar jau galėtų ir Rūtos tėvai įeiti.

– Ar mėgsti klasikinę muziką?

Vidas gūžtelėjo pečiais.

- O aš mėgstu. Labiausiai Mocartą.

Netrukus kambarys prisipildė patefono muzikos, kuri, tiesą sakant, Šakaliui visai nepatiko. Tarytum išpėjusi Vido mintis, Rūta greit išjungė patefoną.

- Nori, kad pianinu paskambinčiau?

Ji tūptelėjo ant apskritos kėdutės ir atvožė pianino dangtį. Maži Rūtos piršteliai juokingai šokinėjo klavišais.

- Gal man eiti namo? - tarė Vidas.

- Gali dar pabūti. Mano tėvai parvažiuos tik rytoj.

- O naktį tu viena miegosi?

- Su Feliksu.

- Su koku Feliksu?

Vos tik Rūta ištarė Felikso vardą, kai prie jos koju atsirado kaip pusnis baltas katinas.

- Na, kaip? Ar gražus mano Feliksas?

- Gražus. Ir labai panašus į mūsų Liuoksi.

- Tu irgi turi sibirietišką katiną?

- Liuoksys ne katinas, o triušis.

Čia Rūta pradėjo smarkiai kvatoti, o Vidas užsi-vedė pasakoti, jog Liuoksys irgi buvo baltas kaip sniegas, raudonom kaip spalgenos akim, o ilgos nulėpusios ausys siekė žemę. Liuoksio galva kaip nemažas burokas, o jis pats gal pusę pūdo sveria.

Deja, per Kalėdas, o gal ir greičiau Liuoksys bus ištroškintas ir suvalgytas, o iš jo kailio Nikodemas Svirskis Vidui pasiūs žieminę kepurę ir šiltas kumštines pirštines.

Kai Rūta pagaliau liovėsi juoktis, Vidas nusprendė, jog dabar tinkamiausias metas griebti jautį už ragų. Ne, be tos mįslingos knygos jis neišeis. Vidas ją perskaitys. Nesvarbu, kad joje daug lotyniškų žodžių.

Tačiau didžiausiam Šakalio nustebimui Rūta Rakauskaitė pareiškė, jog šioji knyga esanti visai ne vaikams.

- Bet ji man, žinok, labai reikalinga!

- Tu svajoji apie mediko specialybę?

- Kaip čia pasakius... Taip, be abejo, aš norėčiau būti daktaras!

- Vadinasi, tau reikės labai gerai mokėti chemiją ir fiziką. Tėvelis sakė, kad Lietuvoje visi daktarai yra chemikai ir fizikai.

- Netiesa, yra ir poetų! Prisimeni, pernai pas mus į mokyklą toks barzdočius buvo atvažiavęs? Sako, kad jis geriausias daktaras tarp poetų ir geriausias poetas tarp daktarų.

Kai atrodė, jog knyga pagaliau iškaulyta, Rūta staiga paklausė:

- O jeigu tėvelis pastebės?
- Taip jau, matai, jis ir dairysis po knygu lentyną!
- Tėvelis viską pamato. Be to, knygu jis niekam neskolina.

Tėvelis, tėvelis... Nejaugi Rūta tokia šykštuolė? O gal ji iš tikrųjų bijo tėvo? Žinoma, visos mergaitės bijo tėvų. Ko gero, taip paprastai knygos ir neišviliosi. Reikia kažką sugalvoti. Bet ką?

Suraukęs antakius ir šiek tiek prisimerkęs, Vidas kurį laiką įtemptai mąstė. Paskui jo akys staiga nušvito.

- Jūs, mergiotės, esat tikros patarškos, bet jeigu tikrai niekam neišplepėsi, atskleisiu tau savo paslaptį...

- Kokią paslaptį?

- Atrodo, aš išradau vaistus.

- Kokius vaistus?

- Nuo vėžio.

- Tu? Vaistus? Nuo vėžio?

Tiesą sakant, ketvirtoje ar penktoje klasėje Vidas Šakalys buvo iš tikrųjų užsibrėžęs tokį tikslą. Kai jo senelis vėžiu sirgo. Jis gerą pusmetį vaitojo nuo skausmų, o Vidas iš nevilties klaidžiojo po Berdūniškio miškelius ir jam vis vaidenosi, jog šit pamatys stebuklingą neregėtą augalą – pusiau žolę, pusiau

gėlę su mėlynu ar violetiniu žiediniu viršūnėje. Ir tai, be abejo, bus ne kas kita, o būtent vaistai nuo vėžio. Jis paslapčia parneš žolę namo, išvirs iš tos žolės stiebo arbatos, senelis išgers pusę stiklinės, atsikosės kelis kartus ir visiškai pasveiks. Tačiau jokios stebuklingos žolės Vidas, deja, nerado. O senelis vieną ankstyvą rytmetį liovėsi dejavęs...

Atrodo, jog šįsyk Vidas vykusiai užmetė savo tinklą. Rūta tarytum patikėjo. Nieko nuostabaus, patiklumas yra mergaičių būdo savybė.

- Taip, nuo vėžio, - nė nemirksėdamas tvirtino Vidas. - Tik niekam nesakyk! Kol kas tai dar paslaptis. Aš dar turiu perskaityti kai kurias knygas ir patikrinti. Šitąją „Akušeriją“ taip pat. O gal panašūs vaistai jau yra? Dabar aš atlieku paskutinį bandymų ciklą...

- Su pelėmis?

- Ne, su triušiais. Jeigu mano spėjimai pasitvirtins, apie mane sužinos visas pasaulis. Įsivaizduoji, ką rašys laikraščiai? „Trylikos metų moksleivis iš Lietuvos atrado vaistus nuo vėžio! Sensacija! Vaistų pagrindą sudaro kelių vaistingųjų augalų, paplitusių itin mažame Rytų Lietuvos plote, arbatos esencija!“ Na, ką pasakysi?

- Nejaugi taip gali būti? Garsiausi pasaulio mokslininkai bejėgiai prieš šią ligą...

- Deja, taip dažniausiai būna. Didžiausi atradimai paprastai padaromi visai netyčia!

Eidamas namo, Vidas Šakalys, be abejo, krintosi, kad Rūtai primelavo. Užtat po skvernu nešėsi knygą, kurią perskaityti jam buvo svarbiau už viską.

KAM REIKALINGA BAMBA

Vidmantas Šakalys, suprantama, niekada netikėjo naiviomis pasakomis, jog vaikus atneša gandrai. Visa tai – pasakos, suaugusiųjų prasimanymai, kuriais tiki nebent darželinukai. Vidas dar nė skaityti nemokėjo, kai jam tapo aišku, jog kūdikius mamos ligoninėse gimdo. O kadangi į ligoninę jos atvyksta storos, vos besutelpančios į savo drabužius, o tėveliai jas parsiveža gerokai suplonėjusias, visiems turėtų būti aišku, jog kūdikis išsivysto motinos organizme.

Per savo gyvenimą Vidas yra užauginęs kelis šimtus triušių ir gerai žino, jog patelė triušiukų atsiveda po to, kai ją kelias dienas palaikai uždarytą sykiu su patinu, kuris, jo narvelyje atsiradus viešniai, kaipmat pradeda rodyti savo jėgą ir trepsėti užpakalinėmis kojomis. Vėliau, savaime aišku, pradeda storėti triušienės pilvas, o dar vėliau, atėjus laikui, ji rūpestingai susuka iš šieno ir šiaudų gūžtą ir, kad šiltai išklotų ją pūkais, beveik iki plikumo nupeša visą savo krūtinę. Ir tik tada atsiveda vaikų. Taigi, triušių gyvenime viskas daugmaž aišku.

Kur kas sudėtingesnės problemos iškyla, kai susimąstai, iš kur vis dėlto atsiranda žmogus? Kodėl jis gimsta būtent toks, o ne kitoks? Kodėl triušiuškai panašūs vienas į kitą, o žmonės – ne? Kodėl vienam žmogui labiau sekasi piešimas, kitam – matematika, o trečiam – rašymas?

Pasislėpęs triušidėje, Vidmantas Šakalys atidžiai studijavo Rūtos tėvelio knygą, kurioje, tiesa, viskas išdėstyta labai mokliškai, bet nepasakysi, kad visai nesuprantamai. Ne vieną paslaptį atskleidė toji daktariška knyga. Pavyzdžiui, Vidas sužinojo, kad moters nėštumas tęsiasi 280 dienų, ir per tą laiką vaisius nuo segtuko galvutės dydžio išauga iki 50 cm ilgio ir 3400 gramų svorio. Ir kad toji „segtuko galvutė“ atsiranda ne iš bet ko, o iš kažkokių chromosomų. Keisčiausia, kad ir šis paslaptingas reikalas neapsieina be matematikos. Mat jeigu apvaisintoje ląstelėje susidaro XX tipo lytinių chromosomų pora, besivystantis vaisius bus moteriškos giminės; jeigu susidaro XY tipo chromosomų pora, besivystantis vaisius bus vyriškos giminės. Taigi ir čia viską lemia iksai bei ygrekai. Tik Vidas nelabai įsivaizduoja, kaip galėtų atrodyti tos chromosomos. Galbūt jos labai mažos, matomos tik per mikroskopą?

Vidmantas Šakalys paseilina pirštą, atverčia dar vieną puslapį ir mato paveikslėlį, kuriame pavaizduotas kūdikis motinos organizme. Apačioje parašyta: „Nėščios moters sagitalinis liemens pjūvis paskutinėje nėštumo stadijoje“. O, varge! Nejaugi ir jis pats kažkada tūnojo šitaip keistai susirietęs ir, be to, žemyn galva?

Toliau Vidmantas Šakalys skaito ištis neįtikėtinus dalykus. Kad kūdikis dar negimęs sapnuoja. Kad jis kaip tas kengūriukas savo gyvajame lopšyje juda, kruta, vartosi ir dėl savo neramaus būdo neretai ilgai kankinasi, kolei išvysta šio pasaulio šviesą. Kad jis su motinos organizmu sujungtas tokia virkštele, per kurią ir maitinasi lyg tas apynio spurgelis. Kad bambos mums duotos visai ne dėl gražumo. Pagaliau Vidas perskaito, jog žmogus yra silpniausias iš visų žinduolių. Ką tik užgimęs kumeliukas ar veršelis jau stojasi, bando eiti, o po kelių valandų linksmi bėgioja. Žmogus nuolatinės priežiūros reikalauja net kelerius metus.

Vidui magėjo kuo greičiau perversti knygą ir grąžinti Rūtai, todėl paslapčiomis ją vartydavo ir per pamokas. Pagaliau, kai buvo likę vos keliolika puslapių, mokytoja Kuzmaitė knygą konfiskavo. Tikriausiai Vidas buvo pernelyg įsijautęs į turinį ir nepastebėjo,

kaip Salomėja Konstancija Kuzmaitė prislinko prie jo suolo. Kai išgirdo mokytojos balsą, buvo jau vėlu.

- Duok šen, Šakaly, tą romaną! Na, duok, duok... - spiegė Salomėja Konstancija Kuzmaitė.

„Romaną“ Vidas, žinoma, skubiai paslėpė suole, bet tai nieko negelbėjo. Kuzmaitė savo kaulėtais, tirpalų ir rūgščių išėstais pirštais sugriebė Vidą už rankos ir plėšte išplėšė knygą.

- Oho! Mat kokias knygas tu skaitai! Na, ir kaip? Įdomu?

- Labai, tamsta mokytoja, - nuoširdžiai prisipažino Šakalys.

Mokytoja priėjo prie lentos.

- Ar žinot, mieli mokiniai, apie kokią profesiją svajoja mūsų Šakalys? Manote, jis bus inžinierius? Architektas? Mokytojas? O gal dailininkas ar rašytojas? Ne! Jis bus gydytojas-akušeris! Va, pažiūrėkite, kokias storas ir rimtas knygas Šakalys studijuoja!

Klasė, žinoma, sušurmuliavo, visi ištempė kaklus, kad pamatytų knygą, kurią mokytoja laikė iškėlusi virš savo galvos. Juodame knygos viršelio fone giliai įspaustos blizgėjo didelės sidabrinės raidės.

- A-ku-še-ri-ja... - išskiemeno Zuika. - Nuo prancūziško žodžio „accoucher“ - gimdyti... Lietuviškai - gimdymas...

- Medicinos šaka, tirianti moters ir vaisiaus organizmų fiziologinius ir patologinius procesus nėštumo, gimdymo metu ir postnataliniu laikotarpiu, - pridūrė Vidmantas Šakalys.

- Šaunuoliai! - tarytum šyptelėjo mokytoja. - Staciai išminčiai! Tik ne ten, kur reikia. Knygą, Vidmantai, aš būtinai perduosiu direktoriui. Tegul jis žino apie tavo profesinius ketinimus.

Klasė vėl suošė, o priekiniuose suoluose sėdintys berniukai ir mergaitės savo žvilgsniais svilino ant mokytojos staliuko gulinčią knygą, kurios pavadinimas, anot Zuikos, iš tikro prancūziško žodžio.

- Mokiniai! Nesiblaškom! Susikaupiam! Atsiverčiam penkiasdešimt ketvirtą paragrafą! Skaitom...

Vidmantas Šakalys kaltai pažvelgė į Rūtą, kuri sėdėjo vidurinėje eilėje. Kas dabar bus? Pats įkliuvo ir Rūtai košės privirė. Direktorius, be abejo, ims kamantinėti, iš kur gavau knygą ir taip toliau. Kad ir ką galvotum, kvepia kuo rimčiausiais nemalonumais. Bet argi dėl to verta nusiminti?

Vidas abejingai atsivertė vadovėlį, pasislinko prie Zuikos ir sukuždėjo jam į ausį:

- Ar žinai, kam reikalinga bamba?

POUVOIR C'EST VOULOIR

Vėlų, bet maloniai šiltą sekmadienio vakarą, kai visi Meškučių vaikai buvo kietai sumigę, po Dikmano dvaro sodą vaikštinėjo vyras ir moteris. Galėjai pamanyti, jog tai baudžiovos laikų vaiduokliai, tačiau jų dialogas buvo visai žmogiškas.

- Aš nesuprantu, kas tam Zuikai atsitiko? Mokslo metų pradžioj žodžio neištardavo, o dabar geriausias prancūzistas klasėj, o galbūt ir visoj mokykloj. Nors į olimpiadą vežk. Įsivaizduoji, jis originalo kalba klasikinę prancūzų literatūrą skaito! O per pamokas toks ramus, susikaupęs. Kartą rašau nežinomus žodžius lentoje ir jaučiu: kažkas į mane žvilgsnį išmeigęs. Atsigrežiu - ogi Zuika! Sėdi pakreipęs galvelę kaip žąsinas ir spokso. Kas tau, Rimantai, sakau aš jam prancūziškai. O jis man irgi prancūziškai: nieko, tamsta mokytoja, girdi, jūsų labai gražus braižas... Įsivaizduoji, prancūziškai? Be mažiausios klaidelės!

- Nieko nuostabaus. Pamėgo vaikas kalbą, štai ir viskas. Susižavėjo. Būna gi kartais stebuklų. Nepaisant to, mane kaip mokyklos vadovą, jaudina kitas dalykas. Ar ne per anksti tavo auklėtiniai, miela Genute, pradėjo domėtis žmogaus anatomija ir fizi-

ologija? Tikriausiai neužmiršai savo nuotykių pirtyje? Paskui tos švediškos kortos. O šiandien mokytoja Kuzmaitė iš Šakalio konfiskavo tikrą tikriausią akušerijos vadovėlį... kuris, beje, gausiai iliustruotas kuo natūraliaisiais piešiniais...

- Nieko nuostabaus... Berniukai bręsta, na, ir... Pradedama domėtis tuo, ko nežino. Apskritai žmogaus anatomijos ir fiziologijos kursą reikėtų dėstyti būtent šeštoje klasėje, kad vaikai nuo mažens į žmogaus kūną žiūrėtų kaip į gražiausią gamtos kūrinį.

- Taip, tu teisi. Visko pagrindas turėtų būti biologija, o ne iksai ir ygrekai. Ir literatūra, žinoma. Ir kalbos...

- Ir ypač prancūzų kalba!

- O, taip! Nelygu, kas per žmonės tavo mokiniai. Romantikams, žinoma, labiau patinka prancūzų, realistams - galbūt anglų kalba.

- O prie kurių priskirti patį direktorių?

- Tikriausiai prie romantikų.

- Nejaugi?

- Pirmaisiais direktoriavimo metais, prisimenu, buvau užsimojęs pastatyti vaikams baseiną, įrengti mokyklinį kino teatrą. O išėjo šnipštas. Vienas lauke ne karys.

- Pouvoir c'est vouloir, sako prancūzai.

- O lietuviai?
- Galėti, vadinasi, norėti.
- Pouvoir c'est vouloir... Skamba gražiai. Beje, tą akušerijos vadovėlį aš jam gražinau...
- Šakaliui?
- Taigi. Labai jau prašė. Sakė, kad ne jo, kad skolintas.
- Tikriausiai tos knygos jam labai reikėjo. Šakalys šiaip sau nieko nedaro.
- Kad ir kaip ten būtų, bet šeštokui domėtis akušerija...
- Oi, kokie mes neįdomūs! Net laisvalaikiu kalbam apie mokyklinius reikalus.
- O apie ką kalbėti? Apie meilę?
- O kodėl gi ne?
- Kad aš prancūziškai nemoku...
- Ne taip sunku ir išmokti. Rimantas Zuika tai įrodė...
- Įdomus kadras tas Zuika. Iš jo arba kažkas išeis, arba neišeis nieko. Tai bus juoko, kai po kelių dešimtmečių išgirsime: Zuika apgynė disertaciją! Deja, deja, - atsiduso direktorius, - karti teisybė, bet iš penketukininkų dažniausiai išauga vidutinybės, o iš tokių padūkėlių kaip Zuika - garsūs žmonės. Ir vis

dėlto tu tavo džigitų pokštai man nepatinka. Na, ką tu pati pasakysi?

- Man šalta...

- Puiku, einam pas mane, arbata pavaišinsiu...

- O jeigu vėl tie naktigoniai užpuls? Šiandien mes be kaukių.

- Užtat turim stiprų prožektorių!

- Ką gi, tuomet direktoriaus žodis man įstatymas.

- Genute susitarkim kartą ir visam laikui - kai mudu dviese, aš ne direktorius...

- Charmant!¹³ Vadinasi, nuo rytojaus pradėdam mokytis prancūzų kalbos...

- Su viena sąlyga. Jeigu rytoj savo pamoką šeštoje „A“ perleisi man.

- Trokšti pravesti prancūzų kalbos pamoką?

- Trokštu.

- O jeigu nepavyks?

- Abejoji mano pedagoginiais sugebėjimais?

- Toje klasėje - Zuika... Tu smarkiai rizikuoji.

- Būtent dėl jo ir rizikuoju.

- Rizika muzika - kelnės be guziko... Tai, beje, Zuikos žodžiai. O aš, gerbiamas direktoriau, kiekvieną pamoką rizikuoju. Iš Zuikos, žinok, visko

---

¹³ - Nuostabu! (Pranc.)

galima tikėtis. Syki jį į klasę atsinešė kibirą vandens ir, vos prasidėjus pamokai, įmetė kalcio karbido. Žinai, kas po to buvo?

- Žinau, jums visiems staiga prireikė dujokaukių.
- Pamatysi, jis kada nors mokyklą susprogdins!
- Tikėkimės, ne rytoj.

Meškučių vidurinės mokyklos direktorius Stasys Vitkus ir prancūzų kalbos mokytoja Genovaitė Gruodytė lyg išdykiausi šeštokai perbėgo baisųjį įsimylėjų tiltelį ir dingo tamsoje.

O medžių tankmėje mišlingai suvaitojo pelėda.

STASIO VITKAUS PAMOKA ŠEŠTOJE „A“ KLASĖJE

Direktorius jai ruošėsi pagal visus metodikos reikalavimus: pasidarė smulkų planą, paskui surašė keliolikos puslapių konspektą. Visaą, regis, numatė iki menkiausios detalytės. Žinoma, pamoką ves laisvai, žaismingai. Ir būtinai su humoru. Galbūt net ir kokį anekdotą pasakys. Sausos moralės šeštokai nesupras. Kas be ko, reikės padaryti trumpą įžangą, kad vaikai, išgirdę žodį „meilė“, neišsigastų. Kad pokalbis vyktų natūraliai ir sklandžiai.

Kai Stasys Vitkus įėjo į prancūzų kalbos kabinetą, šeštokai suūžė kaip bitės avily.

- Ar prancūzų kalbos nebus?

- Nebus.

Direktorius paėmė skudurą ir švariai nuvalė lentą, kurioje Zina Purkinaitė buvo kaligrafiškai išraičiusi prancūzišką šios dienos datą.

- Kodėl nebus?

- Jūsų mokytoja susirgo.

- Tai jūs pavaduosit mokytoją Gruodytę?

- Taip. Jei pavyks.

- Jūs mokat prancūziškai?

- Nė žodžio.
- Tai apie ką mes kalbėsime?
- Apie meilę.
- Chi! - prunkštelėjo Simanavičius.
- Koks čia juokas? - visai rimtai paklausė direktorius. - O gal jūs manot, jog prancūzų kalba svarbiau už meilę? Žinoma, kai esi išsimylėjęs, prancūziški žodžiai galbūt ir praverčia. Tačiau prancūzų kalbos gramatika ir, lietuviškai tariant, meilėtyros pagrindai yra du skirtingi dalykai. O kaip manote jūs?

Direktorius patogiai įsitaisė kėdėje ir skvarbia akimi nužvelgė šiek tiek išsigandusių šeštokų veidus, iš kurių galėjai spręsti, jog vaikai dabar stengiasi įminti vienintelę mįslę - rimtai direktorius kalba ar juokauja?

- Na, tai kas yra meilė?

Berniukai nudelbė savo švytinčias akis į suolų lentutes, o mergaitės nejučia pradėjo sklaidyti prancūzų kalbos vadovėlius.

- Ne, vadovėliuose nieko panašaus nerasit!

Ranką kilstelėjo Kostas Volkovas.

- Meilė - tai skausmas...

- Nejaugi?

- ...Pasakė beždžionė bučiuodama ežį...

Klasė vieningai nusikvatojo.

Prasideda, mintyse tarė sau direktorius ir nusprendė provokacijoms nepasiduoti.

- Kokia kitų nuomonė? Ką mano mergaitės? Purkinaite?!

Zina Purkinaitė atsistojo, atmetė kasą ir iš jaudulio papurtė galvą.

- Aš manau, kad meilė tai... Na, kai žmogus myli, tai jis būna labai geras, pareigingas, stropus. Jis... Meilė - tai... Aš nežinau kaip pasakyti, tamsta direktoriau...

- Neblogai. Na, o ką tu galvoji? - direktorius pažvelgė į Pelakauskų Stasiuką.

Teisingumo ministras atsistojo, įtraukė į pečius galvą ir susimąstė. Bet staiga lyg iš ugnies pašoko penketukininkė Regina Dūdėnaitė ir pažėrė savąja greitakalbe:

- Aš manau, kad mes visų pirma turime išsiaiškinti, apie kokią meilę kalbame. Juk žmogus gali daug ką kalbėti, t. y., atsiprašau, mylėti. Pavyzdžiui, meilė Tėvynei, mano nuomone, yra kilniausias jausmas. Pavyzdžiui, man labai patiko vienas prancūzų rašytojo Stendalio apsakymas, kuriame rašytojas aprašo turtingos merginos ir vieno neturtingo jaunuolio meilę. Tačiau tas jaunuolis labiau už viską mylėjo tėvynę. Jis kovojo už savo Tėvynės laisvę. Ir

kai iš dviejų kelių reikėjo pasirinkti vieną, tas jaunuolis nuėjo tuo keliu, kuris vedė į kovą už Tėvynės laisvę. Visuomeniniai interesai jam buvo aukštesni už asmeninius. Galima sėst?

- Sėsk, Dūdėnaite. Yra. Yra ir tokia meilė.

Direktorius atsistojo.

- Dabar paklausykite manęs. Per pamokas jūs dažnai vartojat žodį „apibrėžimas“. Daiktavardžio apibrėžimas, būdvardžio apibrėžimas... Tai va - meilė turi tūkstančius apibrėžimų ir kartu jų neturi. Psichologai - mokslininkai, tiriantys žmogaus jausmus - aiškina, jog meilė kaipo tokia atsiranda ne iš karto. Iš pradžių būna susidomėjimas. Kai vienas žmogus kuo nors atkreipia kito žmogaus dėmesį. Na, pavyzdžiui, Zina Purkinaitė kasdien į savo kasas įsipina geltonus kaspinus, ir tie kaspiniai taip sudomina Rimantą Zuiką, kad be kaspinų jis Purkinaitės ir įsivaizduoti negali. Vėliau, sako psichologai, atsiranda simpatija. Jos priežastys neaiškios. Atsiradus simpatijai, Purkinaitė Zuikai patinka ir be kaspinų. Paklaustas, kodėl jis simpatizuoja Purkinaitei, Zuika atsakytų: Purkinaitė man patinka, ir tiek! Po kurio laiko ir Purkinaitė pradeda simpatizuoti Zuikai. Atsiranda abipusė simpatija, iš kurios išauga draugystė. Zuika Purkinaitei paduoda paltą drabužinėje,

užima vietą eilėje prie bandelių, susitaupęs pinigų, nuperka jai saldinių... Na, o kai draugystės jausmą pakeičia šventas meilės jausmas, Rimantas Zuika tvirtai pareiškia: nie chačiu učitsa, chačiu ženitsa!

Dabar jau ir berniukai užgula suolus, ir visi juokiasi kvatoja. Tik Zuika visiškai abejingas direktoriaus pasakojimui. O Purkinaitė išraudusi kaip pomidoras. Stasys Vitkus savo kietais krumpliais beldžia į stalą: čia rimti dalykai, nėra ko juoktis! Esate jau šeštokai, pats laikas apie draugystę ir pagarbą kitos lyties atstovui kalbėti visiškai rimtai, nuodugniai ir kuo esmingiausiai. Tuo labiau kad į vidurinės mokyklos programą šis dalykas neįrašytas.

Šitaip kalbėdamas, direktorius atsegė savo krokodilo odos portfelių, išėmė iš jo nemažą spalvotą piešinį ir parodė visai klasei.

- Gražu?

Šeštokai apmirė - piešinyje buvo pavaizduota nuogut nuogutėlė moteris.

- Ar gražu, klausiu?

Tyla.

- Bene apkurtot? Klausiu, ar gražu?

Virš suakmenėjusių šeštokų galvų praskrido mieguista musė ir nutūpė ant išbalusio šviestuvo.

- O man gražu! - iš vaikų nesulaukęs jokio atsakymo, pasakė direktorius.

Šeštokai atgijo ir, regis, vėl pradėjo kvėpuoti.

- Kaip jūs manot, kas čia pavaizduota?

Vėl tylą.

- Na, ko taip nusigandot?

Meškučių vidurinės direktorius klydo. Nusigando ne visi. Dar daugiau. Patys drąsiausi staiga pasijuto lyg žuvys vandeny.

Pirmas ranką pakėlė Kostas Volkovas:

- Čia, tamsta direktoriau, pavaizduota feodalų apiplėšta septyniolikto arba aštuoniolikto amžiaus valstietė!

- Ne ne! - pragydo Povilas Simanavičius, - šitą paveikslą aš pavadinčiau taip: „Iš vienuolyno pabėgusi nežinoma vienuolė pozuoja nežinomam dailininkui“.

- O gal čia lietuvė be tautinių drabužių, a? - garsiai paklausė Kasinskų Juozapas.

- Nekalbėkit nesąmonių! - pagaliau tarė Rimantas Zuika. - Aš labai aiškiai matau: šičia nupiešta Matiukienės bobutė!

Direktorius pajuto, kaip iš po kojų slysta žemė - jo iš anksto apgalvotas pamokos planas pradėjo irti, pamokai vos įpusėjus. Kalbėti apie kokį nors meną

ar moters kūno grožį dabar nebuvo jokios prasmės. Dabar tie padūkėliai su nekantrumu laukė atsakymo. Direktorius gerai žinojo, jog šią akimirką ant plauko pakibo ne tik pamokos sėkmė, bet, ko gero, ir jo, kaip mokyklos direktoriaus, autoritetas. Laimei, Stasys Vitkus pačiu laiku prisiminė seną, galbūt garsaus karvedžio pasakytą išmintį: lengviausia su priešų kautis jo paties ginklu! Ir direktorius ryžosi.

- Zuika atspėjo. Tai iš tikrųjų Matiukienės bobutė...

Klasė sušurmuliavo.

- Tai kad visai nepanaši!

- Panaši panaši!

- Nosis per trumpa!

- Ir žandai per daug nukabę...

- Vaikai! - tarė direktorius, - nepamirškite, kad paveikslas tapytas prieš šimtą penkiasdešimt metų, kai Matiukienės bobutė buvo jauna...

- Oho, kaip seniai! O kas jį nutapė?

- Deja, autorius nežinomas...

- Tai gal Gogenas? - toliau savo liežuvį mankštino Zuika. - O ką? Visko gali būti. Didysis prancūzų tapytojas Polis Gogenas gyveno kaip tik prieš šimtą penkiasdešimt metų. Gogenas labai mėgo keliauti. Galimas daiktas, ieškodamas gražių peizažų, buvo

atvažiavęs į Lietuvą, susitikęs Matiukienės bobutę, išsimylėjęs ją ir nutapęs... O kas čia nuostabaus? Meilė viską gali... Net garsusis rašytojas Honoré de Balzakas per ją į Lietuvą buvo atidardėjęs... Ir dar Napoleonas... Ir...

Tuo metu pagaliau nuskambėjo skambutis, kurio nelaukė mokiniai, bet labai laukė direktorius bei už klasės durų stovėjusi mokytoja Gruodytė.

VISKAS AIŠKU

Per pusryčius Vidmanto Šakalio mama suvalgė pusantra varškėčio ir staiga pakilo nuo stalo.

- Man bloga... Vemsiu!

Tėtis abejingu žvilgsniu palydėjo nuskubėjusią mamą, o Vidui vos šakutė iš rankos neiškrito. „Lengvos ir vidutinės formos vėmimą tenka stebėti daugeliui nėščiujų pirmaisiais trimis nėštumo mėnesiais...“

- Kas čia dabar su tavim? - paklausė tėtis, kai mama sugrįžo prie stalo. - Gal kokius maistu apsi-
nuodijai?

Ar tėtis iš tikrųjų toks neišmanėlis, ar tik dedasi juo, pagalvojo Vidas, pilna burna šlamšdamas saldžius varškėčius.

- Vakar vakare buvau užsukusi pas draugę. Sūdytais grybais pavaišino. Tikriausiai jie ir pakenkė, - kalbėjo mama. - Nieko baisaus. Praeis...

Vaišino grybais... Gal vaišino, o gal ir ne. Gal praeis, o gal ir ne. Šiaip ar taip, Vidmantui Šakaliui dabar viskas aišku. Aiškiau ir būti negali. Mama laukiasi. O tėtis tikriausiai visai neuostęs akušerijos mokslo.

- Kur taip skubi, Vidai? Kas gi šitaip valgo? - mama stebėdamasi pakraipė galvą.

Vidas pagaliau liovėsi malęs dantimis ir tik dabar pamatė, kad jo lėkštė tuščia, o visi varškėčiai sukimšti į burną.

- Gal dėl viso pikto nueik pas daktarą? - tarsi abejodamas savo patarimo tikslingumu, pasakė tėtis.

- Praeis... - šakute badydama varškėtį, ištarė mama.

O galbūt tėvelis labai gerai žino mamos negalavimo priežastį? Ir ta priežastimi, be abejo, labai džiaugiasi. O neišmanėliu dedasi vien dėl to, kad suaugusieji kažkodėl vengia prie vaikų apie tokius dalykus kalbėti. Įdomu, kas bus - berniukas ar mergaitė? Vidas, žinoma, norėtų berniuko. Brolis visada lieka broliu. Be to, sako, vyrams lengviau gyventi. Tikra tiesa, vyras yra vyras. Suprantama be mergaičių irgi būtų liūdna. Ką padarysi, jeigu jau ne broliukas, tai gerai bus ir sesutė. Svarbu, kad kūdikis gimtų sveikas ir naktimis ramiai miegotų. Bet dabar jau, žinoma, viskas. Spėliok nespėliojęs, norėk nenorėjęs. Chromosomos seniai susiporavo...

- Viduti! Šiandien tu tikriausiai neišsimiegojai ar ką? Tik pažiūrėk, abiejose tavo rankose duona! Apie ką tu visą laiką galvoji?

- Apie chromosomas...

- Apie kokias chromosomas? Čia tau ne biologija! Viešpatie! Per tuos mokslus vaikas ramiai pavalgyt negali! Tėvai! Tu irgi užmigai? Greičiau kramtyk! Į darbą pavėluosi!

„Kai kada pastebima, kad nėsčiosios jautrumas padidėjęs, jos psichika greitai pažeidžiama, padidėjusi reakcija kartais palyginti silpniems išoriniams dirginimams...“

Taip, negali būti jokių abejonių. Grybai čia niekuo dėti. Atitinka visi požymiai. Dabar belieka vienintelė mįslė - broliukas ar sesutė? Bet šią paslaptį, kaip teigia medicininė literatūra, gamta ištikimai saugo.

Kai mama išėjo iš virtuvės, tėtis sušnibždėjo Vidui į ausį:

- Turiu didelę problemą... Patark, ką daryti?

- Aš tau menkas patarėjas, tėveli. Reikėjo anksčiau galvoti.

- Regis, ir galvojau, ir stengiausi, ale vis tiek...

- Reikėjo ne stengtis, o dirbti!

- Lengva pasakyti - dirbti... O kurgi tu buvai?

- Aš? Manau, jog aš čia niekuo dėtas.

- Niekuo dėtas? O kodėl kiti vaikai kaip vaikai? Ir kontrolinius už tėvus parašo, ir namų darbus paruošia. O viena mano klasiokė vis giriasi, kad ji neskaitytė

nė vieno lietuviško romano. Ir skaityti nesirengia. Ne todėl, kad romanai neįdomūs ar skaitydama kaip ir aš užmiega. Mat jai dukra ne tik romanų siužetus atpasakoja, bet ir pagrindinę autoriaus mintį išnagrinėja, visas tas herojų problemas išnarplioja.

- A, tai tu apie savo mokslus?

- O apie ką gi daugiau?

- Aš maniau, apie įvykį, kuris mūsų laukia vasaros pradžioje.

- A, egzaminai! Tiesą sakant, aš jų nebijau... Nė trupučio.

- Na, gerai. Jeigu taip nori, pakalbėkim apie tavo mokslus, tėveli. Kiek dabar turi matematikos dvejetų?

- Gėda ir prisipažinti - devynis...

- Daugoka. Prasti tavo popieriai. Bet tai, žinoma, ne rekordas. Zuika pernai turėjo šešiolika.

- Zuikai, vaike, nusispjaut į tuos dvejetus. O aš, jeigu trimestre išves dvejetą, negausiu ketvirtinės premijos, supranti?

- Ko čia nesuprasti? O ar didelė ta premija?

- Visas pusalgis. Bet svarbiausia štai kas. Mokytoja atnešė sąsiuvinius ir pasakė: blogiausiai kontrolinį darbą parašė Aleksas Šakalys. Aš vos nenu-miriau iš gėdos.

- Gerai. Nuo šiol namų darbus ruošim sykiu, ir aš garantuoju, jog tu, tėveli, to pusalgio neprarasi... Bet visų pirma aš labai norėčiau sužinoti vieną dalyką - kada aš turėsiu brolių? Na, arba sesutę? Tai juk priklauso nuo chromosomų poros...

- Kokį broliuką? Kokią sesutę? Ką tu čia paistai? Aš nieko nesuprantu. Kas tos chromosomos?

- Ai, tėtė! Tu ir biologijos nesimokai! Na, ko čia nesuprasti? Kodėl aną dieną mama įsigeidė vyšnių kompoto? Todėl, kad pirmaisiais mėnesiais nėščioji nori neįprasto maisto. Neretai tai būna rūgštūs produktai, pavyzdžiui, rauginti agurkai, marinuota žuvis, marinuoti ar sūdyti grybai. O kodėl šiandien per pusryčius...

- Na, garbės žodis! Tu pakvaišai! - tėtis staiga pradėjo kvatoti. - Juk tai neįmanoma, vaike mano! Ar tu žinai, kad mama...

- Taip, tėveli, aš viską žinau. Mama gydėsi Kaune, Druskininkuose, galų gale daktarai pasakė...

- Vidmantai, jeigu tu viską žinai, turėtum suprasti, kad stebuklą nebūna, - Aleksandro Šakalio veidas staiga surimtėjo, o kaktoje atsirado trys gilios raukšlės.

- Lažinamės! - Vidas vyriškai ištiesė ranką.

Meškučių kilnojamosios mechanizuotos kolonos dispečeriui Aleksandrui Šakaliui staiga apsvaigo galva. Nejaugi jo šeštaklasis sūnus laimės varžybas? Po šimts pypkių! Nejaugi iš tikrųjų?

- Lažinamės iš tos tavo premijos!

- Sutinku. Jeigu laimėsi tu, premiją išleisim drauge!

- Ne visą, - pridūrė Vidas, - pusę paslėpsim knygų.

- O kuriem galam?

- Pats žinai.

- A, juodai dienai? Tu šaunuolis, sūnau! Jeigu būtum vyresnis, pastatytčiau tau butelį alaus.

- Tėti, tu gi žinai, mano alus - limonadas! - Vidas ištiesė ranką, ir tėvas negalėjo neduoti jam taip reikalingų kišenpinigių.

O vakare, per matematikos pamoką, Šakalys vyresnysis vėl gavo dvejetą.

Dešimtą iš eilės.

Tik šįkart dėl jo visai nesusijaudino.

ROKENROLAS ANT LEDO

Žiema į Meškučius atslinko tyliai ir nepastebimai. Kaip baltas ir labai geras vaiduoklis. Šitaip ateina pirmoji meilė ar kažkas panašaus. Nespėji, žmogau, nè sumirksėti, o jau matai, kad esi nei šioks, nei toks – vaikštai iš kampo į kampą lyg musmirių apsiėdęs, pyksti, kai reikia džiaugtis, džiaugiesi, kai tam džiaugsmui gal ir ne per daugiausia priežasčių ir vis žvalgaisi į įskilusį veidrodėlį ant motorinio dviračio vairo... O tie vos prasikalę, vos žymūs ūseliai ant viršutinės lūpos lyg užkerėti – neauga, nors tu ką. Nors vištašūdžiu tepk! Ką čia kalbėti, pasidarai, kaip pirmas ledas ant Meškučių mokyklos tvenkinio – skaidrus ir toks netvirtas, kad nuo menkiausio smūgio imi traškėti kaip skaniai iškeptas riestainis.

Tas tvenkinys prie mokyklos atsirado prieš kelias vasaras. Jį iškasė dar senojo direktoriaus rūpesčiu, kai buvo norėta padaryti atvirą plaukimo baseiną. Kad visi Meškučių vaikai plaukti išmoktų. Mat ne taip seniai vasaros pradžioje, per pačius birželio karščius, kūdroje prigargaliavo vienas berniūkštis. Tačiau greitai mokykla pritrūko lėšų, nelaimė užsimiršo, ir baseino statyba sustojo.

Dabar, kai tvenkinį sukaustė šaltukas, didesni ir mažesni vaikai prisiminė beturį ledžingę (šitaip Meškučiuose vadinamos pačiūžos) ir lyg kurapkos apspito veidrodinį ledą.

Tik vienas Zuika prasidėjus žiemos džiaugsmams, galima sakyti, abejingas. Jis neturi nei ledžingių, nei slidžių. Be to, nėra laiko. Mokytoja Gruodytė jį ruošia respublikinei prancūzų kalbos olimpiadai, todėl Rimantas Zuika jau kelinta savaitė iki išnaktų sėdi apsikrovęs žodynais ir prancūziškomis knygomis. Pamatęs, jog Zuika originalo kalba skaito Mopasano noveles, Algimantas Rutkauskas neištvėrė neiškonveikęs dabartinės mokymosi programos – kad ji nuo vaikų devynis kailius lupanti, o naudos kaip iš ožio pieno! Vaikų proteliai dar pradinėse klasėse perkaista, todėl ir daugėja tų „lėtai galvojančių“. Rutkauskas, be abejo, ne iš kelmo spirtas, bet ir jis kartais nušneka. Zuika mokosi ne dėl programos ir ne dėl pažymių. Zuikai patinka. Prancūzų kalbą jis pamilo kaip tikrą seserį, prancūzų kalba jam ne vien tam tikra žodžių ir kitokių kalbos ženklų sistema, o kur kas daugiau.

Beveik vienintele Zuikos pramoga pastaruoju metu liko šeštadieninės diskotekos, kurių jis stengiasi nepraleisti, nes diskotekų metu dažniausiai

budi mokytoja Gruodytė. (Budint kitoms mokytojoms, niekas neina šokti.) Tik nepamanykit, kad Zuika su ja ir šoka. Niekada! Užtat prancūziškai visada pasišneka.

Rutkauskas neseniai nupirko deficitinį lygintuvą su tokia angele rankenoje. Į tą angelę reikia pripilti vandens. Kai tik lygintuvas įkaista, jis ima purkšti karštus garus, kurie sudrėkina lyginamą drabužį. Neblogai sugalvota, mąsto Zuika, lygindamas savo kelnes. Beje, anksčiau Rimantas kelnes visuomet lygindavo nuo klešnių galų į viršų. Rutkauskas jį pamokė, kad reikia lyginti atvirkščiai – nuo juosmens į apačią, antraip per ilga kelnės susitraukia. Beje, sykį Zuika skaitė laikraštyje, jog vienas „Žalgirio“ futbolininkas, regis, Latoža, prieš kiekvienas rungtynes būtina išsilygina kelnes. Jeigu to nepadaro, jam nesiseka žaisti. Keistuolis. Juk su tomis kelnėmis po aikštę jis nebėgioja.

Tąjį šeštadienį, išsipustęs ir išsikvepinęs prancūzišku Rutkausko odekolonu, Rimas išėjo kiek anksčiau. Diskoteka prasideda šeštą. Kol nueis, kol ką, bus ir šešios. O žemė po kojomis tvirtai sukaustyta gruodo, tokia švari, tik vietomis sniegelio lyg pudros ant pyragaičio pabarstyta.

Dar vos vos šviesu, bet greit dangus susigniauš
į juodą kumštį, ir ateis vakaras. Žmonės jau nami-
nėja, iš dienos darbų sugrižę, žiebia žiburius, gar-
siai kalbasi. Tarpusavyje ir su gyvuliais tvartuose.

Tuščia ir ant mokyklos tvenkinio. Nebebraižo ledo
pačiūžos, negirdėti jokių garsų. Ne, kažkas dar yra.
Zuikos ausį pasiekia tarytum treškančio ledo garsai.

O gal kas įlūžo? Pavasariį Smulkio ežere net du
žvejai prigėrė. Betgi mokyklos tvenkinį, rodos, nėra
jokių žuvų? Jame niekas niekada nežvejoja.

Rimantas Zuika paspartino žingsnį. Dar akimirka,
ir jo širdis suspurdėjo... Pačiame tvenkinio viduryje,
nedidelėje properšoje, tyliai kapanojosi berniūkštis.
Jam už nugaros plūduriavo kepurė. Nelaimingasis
visaip stengėsi užlipti ant ledo, bet plonas pirmo-
žiemio ledelis nelaikė svorio ir trūkinėjo lyg trapus
sausainiukas.

Zuika apsidairė. Aplinkui lyg tyčia – nė gyvos dvasios.
Ką daryti? Puolė į netoliese dūlavusį krūmą ir
akimirksniu nulaužė ploną medelį. Vėl prišoko prie
tvenkinio. Reikia gelbėti! Reikia šliaužti! Atsigulti
ant pilvo ir šliaužti, o paskui...

Ar akyse aptemo, ar taip greit naktis nusileido?
Eketėje nieko nebesimatė. Nejaugi nuskendo?

- Laiky-y-kis! Girdi? Aš tuoj!

Kiek kartų Rimantas Zuika šitaip gulėjo, pilvu prisiplojęs prie ledo! Stebėjo ten, po ledu, judančias žoles, keistai išsalusius lapus. Kiek kartų visu svoriu krito? Ir niekad nepagalvojo, jog ledas gali įlūžti. Dabar Zuika kiekvienu savo kūno raumenėliu jautė menkiausią ledo trekštelėjimą. Atrodė, kad Zuika lyg tas jogas, iškvėpė iš savęs visą orą ir pasidarė dvigubai ar trigubai lengvesnis. Ne, ledas jį išlaiskys! Privalo išlaikyti. O gal jau viskas? O gal... Ne, tamsioje eketėje vėl kažkas sutavaravo.

- Laiky-y-kis! Na, čiupk už pagalio! Atsargiai!

Pagalys Zuikos rankose suspurdėjo kaip meškerė, užkibus stambiai žuviai, ir Zuika išvydo nelaimingojo mauduolio veidą. Tai buvo Pelakauskų Stasiukas. Teisingumo ministras. Mirtinas Zuikos priešas...

- Ar tu gyvas, Stasy? Laikykis!

Pelakauskiukas abiem rankom įsikirto į pagalį ir taip pradėjo drebėti, kad net dantys barškėjo.

- Ne-nepaleisk, Rimka... N-nepaleisk... Aš tau algebrą kiekvieną dieną išspręsiu... Ir per kontroli-nius padėsiu... Visada...

Zuika tempė pagalį į save net stenėdamas, tačiau Teisingumo ministras kaukšėjo dantimis ir visai nesi-judino.

- Lipk iš vandens! Girdi? Kelk koją ant ledo.

- N-n-negaliu... - sukaleno Stasiukas.

- Sakau tau paskutinį kartą, lipk ant ledo! O gal į kelnes pridėjai?

- N-n-negaliu... Aš visas šlapias... Aš skęstu...

- Arba tu lipi, arba aš vošiu tau per makaulę!

Pelakauskiukas užsikniaubė ant ledo ir pradėjo žliumbti.

- Jeigu tu nieko nedarysi, mes prigargaliuosim abu, supratai? Aš negaliu arčiau prišliaužti! Na! Lipk, po velnių, iš vandens arba aš paleidžiu! Skaičiuoju iki trijų...

Stasiukas liovėsi verkęs ir šiaip ne taip užkėlė ant ledo vieną koją. Dabar jau bus lengviau, atsiduso gelbėtojas. Zuika iš visų jėgų įtempė žagarą, ir Pelakauskiukas pagaliau užsiritu ant ledo.

Krante pasigirdo žmonių balsai.

- Skęsta!

- Kvieskit greitąją, žmonės!

Kai krantan ištemptą Stasiuką vyrai nunešė į artimiausią pirkią, kai visi išsiskirstė, Zuika staiga atsikvošėjo. Taigi ir jis pats galėjo įlūžti! Galėjo nugarmėti dugnan, pas dėles ir vabalus. Su ką tik išlygintom kelnėm, baltais marškinėliais ir juoda varlyte po kaklu. Ir dėl ko? Dėl Pelakauskiuko. Dėl šūdžiaus šito. Nieko, tegu jis kuo greičiau atsigauna,

Zuika ras tinkamą progą ir kaip reikiant išmals jam marmūžę. Šitas šiknius dar atsiims savo! Staiga nudiegė kairės rankos pirštus. Ak, nuo krumplių iki pat kraujo nudrėksta oda! Ar tik ne lauždamas tą krūmą susižeidė? Ė, tiek to, iki vestuvių, sugis, pasakytų siuvėjas Svirskis. Panašūs nuotyčiai gyvenime kartais ir liūdniau baigiasi.

Nulaižęs kraujuotus pirštus, Zuika lyg išbadėjęs žvėris paragavo sniego ir patraukė į mokyklą, kur žvygavo elektrinės gitaros, aidėjo solistų balsai ir iki pasiutimo daužėsi būgnai.

Kaip visada, diskoteka prasidėjo nuo smagaus rokenrolo.

VISU GREIČIU PIRMYN!

Dabar Rimantą Zuiką Meškučiuose visi pažįsta. Kai jis važiuoja motoriniu dviračiu, žmonės jį godžiais žvilgsniais palydi. Žiūrėkit! Tai šitas išgelbėjo skęstantį vaiką... O mokykloje, sako, jis visai mokytojų neklauso. Kaip ten dabar yra, kad mokykloj vaikas visai juodas, o gyvenime lyg ir baltas?

Antradienį ar trečiadienį, per ilgąją pertrauką, Stasys Vitkus išrikiavo visą mokyklą. Į iškilmingą rikiuotę atėjo net ūkvedys ir valytoja Marijona.

- Mieli mokiniai, - gerokai jaudindamasis prabilo direktorius. - Jūs visi tikriausiai numanote, kokia proga mes čia išsirikiavome. Šį kartą tikrai ne praleistų pamokų ar dvejetų skaičiuoti. Be abejo, girdėjote, jog šeštadienio vakarą ant mūsų mokyklos tvenkinio vos neįvyko skaudi nelaimė. Žaisdamas ant netvirto pirmojo ledo, šaltoje tvenkinio gelmėje atsidūrė VI „A“ klasės mokinys Stasys Pelakauskas. Pagalbos šauksmą išgirdo netoliese buvęs Pelakausko klasės draugas Rimantas Zuika, kuris nepabūgo treškančio bei lūžtančio ledo ir, rizikuodamas savo gyvybe, kaip tikras draugas, kaip tikras žmogus ištiesė pagalbos ranką... Netrukus, po kelių

dienų, iš šaltų mirties nagų išplėštas Stasiukas vėl lankys mokyklą, džiaugsis gyvenimu, visi girdėsime jo skambų balsą. Ir už tai jis, žinoma, bus dėkingas savo klasės draugui Rimantui Zuikai, kurio didžiu žygdarbiu mes labai didžiuojamės...

Po to direktorius dar ilgai kalbėjo apie pareigą Tėvynei, žmogaus vietą gyvenime, mokykloje ir visur kitur, prasmę ir atsakomybę ir kad ne visada penketai ir kitokie balai svarbiausia. Yra dalykų, už kuriuos nerašomi pažymiai.

- Mes visi nepaprastai didžiuojamės kilniu Rimanto Zuikos poelgiu bei jo didvyriškumu, - trūkčiojančiu balsu kalbėjo direktorius, - ir esame giliai įsitikinę, jog Zuika neužries nosies ir neišpuiks. Galbūt atvirksčiai - šis žygdarbis privers Rimantą giliau susimąstyti ir rimčiau pasižiūrėti į mokymąsi. Šiaip ar taip, vyriškumas ir narsa nesuderinami su dvejetainiais. O gerai ir net labai gerai mokytis Rimantas gali - šiuo metu jis, regis, geriausias prancūzistas klasėje. Ir ne tik klasėje. Na, bet šiandien, kaip sakiau, nenorėčiau pamokslauti, šiandien mes susirinkome pasidžiaugti Zuikos žygdarbiu, pagerbti jį, todėl, mieli moksleiviai, leiskite jūsų ir viso pedagogų kolektyvo vardu padėkoti Rimantui, taip pat padėkoti ir Stasiuko tėvelių vardu už parodytą drąsą

ir pasiaukojimą ir įteikti jam kuklią atminimo dovanėlę...

Iškilingai, kaip didžiausioje šventėje, trenkė mokyklos dūdų orkestras, Stasys Vitkus vyriškai paspaudė Zuikai ranką ir įteikė Nikolajaus Ostrovskio romaną „Kaip grūdinosi plienas“. Atvertęs viršelį, Rimantas perskaitė Gruodytės ranka įrašytus žodžius: „Meškučių didvyriui Rimantui Zuikai, išgelbėjusiam draugo gyvybę – linkime visada tvirtai eiti gyvenimo keliu – moksleiviai ir pedagogų kolektyvas.“

Zuikos ausyse dar skambėjo dūdos ir plojimai, kai jis, kelis kartus pralėkęs pagrindine Meškučių gatve, taškydamas atolaidžio sniegą, įsuko į savo namų kiemą, kurį Rutkauskas dar prieš šalčius buvo gražiai išlyginęs ir išklojęs baltomis šaligatvio plytelėmis.

Pastatęs ant kojelių dviratį, staiga sukluso. Pro atdaras priebučio duris veržėsi muzika, dudeno vyriški balsai, skardėjo girtas juokas, rusiški keikmažodžiai. Zuikos širdis apmirė. Vėl?!

Duris pravėrė lyg ne savomis rankomis. Į veidą mušė tvanki šiluma, sumišusi su alkoholio kvapu ir cigarečių dūmais. Motina sėdėjo ant sofos tarp dviejų vyrų, kurie jai kažką kalbėjo ir garsiai kvatojo.

Ji visada šitaip – juokiasi, kvatoja, o paskui verkia. Verkia, kol akys parausta.

Išvydę jaunąjį namų šeimininką, vyrai pakilo nuo sofos ir, stumdydami lėkštes, pilstydami sklidinas taures, užgulė pustuštį stalą. Tas, kur su barzda, Rimantui jau matytas, jis dažnai lankydavosi, kai dar nebuvo Rutkausko. Antrąjį Zuika matė pirmą kartą.

– O! Meškučių didžiavyris parvyko! – užbliovė barzdočius. – Motin, pažiūrėk, koks gražus tavo vaikas! Koks gražus tavo vaikas! O tu kokia? Prisėsk, Rimantai! Užvalgyk! O gal taurelę? Ne, negalima. Tau dar negalima...

– R-rimuti... Aš... Tu nepyk ant manęs, aš išgėriau... Nebėra iš manęs nieko... Tik tu, vaikeli, negerk!

– Mama!

– Aš ne mama... Aš... Tu pats žinai, kas aš...

– Prisėsk, Rimantai, neimk į galvą, – kalbėjo toliau barzdočius. – Na, kas čia tokio? Na, išgėrė... Ar pirmas kartas? Prisėsk, visi kalba, kad tau dabar medalį duos?

Zuika pažvelgė į motinos ranką ir viską suprato.

– Mama, kur tavo žiedas?

- Žiedas? Nebeturiu. Nereikia man jo. Man nieko nereikia. Ir to smirdžiaus Rutkausko taip pat. Nebėra iš manęs nieko... Tik tu, vaikeliai...

Vadinasi, motina pardavė žiedą! Štai iš kur degtinė, užkandžiai! O Rutkauskas nieko nežino. Stovi už prekystalio ir šypsosi pirkėjams...

Zuika pamažu atatupstas nuslinko prie durų.

- Rimuti, neišeik...

Motorinis užkaukė, užriaumoją. Greičiau pas Rutkauską, greičiau!

Zuika spaudžia vairo rankenas. Ausyse zvimbiam šaltas vėjas. Greičiau! Sankryža, posūkis... Sankryža, posūkis. Gaisrinė. Paštas. Bankas. Netoli ir universalinė. Įsižiebia raudona šviesoforo akis. Laukti nėra kada. Zuika apsidairo. Mašinų nėra. Spusteli rankeną ir kaip griaustinis pralekia sankryžą. Tą pačią akimirką išvysta mėlyną automobilį. Iš jo strykteli uniformotas vyras ir energingai mosuoja dryžuota kelių inspektoriaus lazdele. Atkočiūnas! Zuika dar labiau užgula vairą. Jonas Atkočiūnas kurį laiką šaižiai švilpia, paskui šoka atgal į automobilį ir, įjungęs pavojaus sireną, vejasi nepaklusnųjį eismo dalyvį.

Rimantas Zuika ne pirmą kartą šitaip neša kudašius. Ne, Atkočiūnas jo nesugaus. Svarbu tik suskubti

iki bažnyčios. Paskui keliuku palei kapus iki pievos. O ten – melioracijos griovys ir gudriai paties Zuikos Meškučių autoinspektoriams paspęsti spąstai.

Milicijos kapitono Jono Atkočiūno vairuojami „Žiguliai“ čia priartėja, čia vėl atitolsta. Zuika nardo skersgatviais ir kiemais. Pagaliau miestas baigiasi, ir Zuika pasileidžia gerai pažįstamu takučiu per pievą. Atkočiūnas – iš paskos. Lieka šimtas metrų, penkiasdešimt, dvidešimt... Dar akimirka, ir Rimantas Zuika kaip tikras kaskadininkas peršoks griovį, kapitonui Atkočiūnui prisiminimui apie save palikdamas tik melsvą dūmų uodegėlę.

Bet kai iki griovio buvo vos keli žingsniai, Zuika pašiurpo. Nėra lentos! Kirto per stabdžius. Vėlu! Akyse sutavaravo juodas griovio dumblas, iš rankų išsprūdo vairas...

Kapitonas Atkočiūnas aiškiai matė, kaip Zuika kelis kartus apsivertė ore ir žnektelėjo į griovį.

Gulėdamas purve, Zuika kurį laiką dar girdėjo kaukiant sireną, bet netrukus ir ji išsijungė.

PO KETURIŲ MĖNESIŲ

Keturis mėnesius garsiausi Vilniaus daktarai gydė Meškučių didvyrį. Gipsavo sulaužytas kojas, tampė išnarstytus sąnarius, kabino sunkiausius svorius ir stebėjosi, jog Rimantas Zuika dar visai vaikas, o toks kantrus ir ištvermingas.

Suprantama, žmogus ne koks motociklas ar dviratis, todėl Zuika gerokai sulyso ir išblyško lyg lietas sūris. Bet tai niekis. Visa bėda, kad viena Zuikos koja, regis, kairė, liko trumpesnė. Dviem ar trim centimetrais. Taip jau kaulai suaugo. Kelis kartus daktarai laužė ir vėl klįjavo, bet vis blogai ir blogai. Taigi dėl tų kelių centimetrų Zuika dabar vaikšto šiek tiek šlubčiodamas.

Be abejo, jį atleis nuo fizinio lavinimo pamokos, ir šito Zuikai labai gaila, nes fizinis visuomet buvo jo mėgstamiausia pamoka. Ir dar gaila, kad jo niekada nepašauks į karinę tarnybą, kad jis niekada Genovaitei Gruodytei ir kitiems mokytojams negalės pasirodyti su blizgančia kariūno uniforma. Bet motoriniu dviračiu Zuika važinės kaip važinėjęs, o vėliau būtinai nusipirks motociklą ir tikrai taps motokroso čempionu. Meresjevas, ar Maresjevas (buvo toks

lakūnas), visai neturėdamos kojų skraidė, o Zuika, ačiū Dievui, juk turi abi.

Visą tą laiką, kol Zuika kamavosi ligoninėje, sekmadieniais jį lankė Rutkauskas. Vaišino obuoliais, apelsiniais ir kitokiais skanėstais, kokius Meškučiuose Zuika tik sapne regėdavo. Beje, gydos ir Zuikos mama. Kaune ar Vilniuje. Vis dėlto alkoholizmas – labai rimta liga. Bet Rutkauskas sako, kad viskas bus gerai. Svarbu neprarasti vilties. Motorinį dviratį jis jau suremontavo. Tiesą sakant, nieko rimto nė nebuvo atsitikę. Lūžo šakės ir gerokai susilankstė priekinis ratas. Dar virus šiek tiek sulinko.

Ir štai pagaliau atėjo ta diena, kai seselė paskutinį kartą į numirėliškai baltą Zuikos užpakalį įsmeigė adatą ir suleido paskutinę dozę vitaminų, kad išsismarkavęs pavasario vėjas nenuneštų Meškučių didvyrio kaip nužydėjusios pienės pūko.

Kai Zuika parvažiavo į namus, Meškučiuose jau tirpo paskutinis sniegas. Žydėjo karklai, gurgėjo upeliai, papieviais geltonavo purienos, medžiuose palei namus švilpiniavo varnėnai.

Keturi ilgi mėnesiai ligoninėje... Ir štai vėl namai, mokykla!

Zuika tiesiog savam kaily netvėrė. Visų pirma, žinoma, išsivarė iš sandėliuko motorinį, kuris tikrai atrodė kaip naujas.

Tą dieną ilgai netilo dviračio plerpsėjimas, visam Meškučių miesteliui skelbdamas, jog Rimantas vėl namie sveikas ir gyvas ir visiškai pasirengęs naujiems gyvenimo išbandymams.

Pirmas daiktas, kurį Zuika išvydo, vos įžengęs į mokyklą, buvo naujutėlaitė skelbimų lenta, o joje – didelėmis auksinėmis raidėmis iš tolo šviečiantis ir, rodos, tik vieno Zuikos nekantriai laukiantis užrašas:

UŽ DRĄSĄ IR PASIAUKOJIMĄ
GELBĖJANT SKĘSTANTIŲ
MEŠKUČIŲ VIDURINĖS MOKYKLOS
VI KLASĖS MOKSLEIVIS RIMANTAS ZUIKA
APDOVANOTAS MEDALIU
„UŽ SKĘSTANČIŲJŲ GELBĖJIMĄ“.

Na, o klasės draugai Zuiką apstojo, lyg šimtą metų nematę. Kiekvienas norėjo paspausti jam ranką, pačiuPINėti jo bicepsus ar iš arčiau į akis pažiūrėti. O klausimai pasipylė kaip dvejetai per kontrolinį.

- Rimka, ar teisybė, kad tu tris dienas gulėjai be sąmonės? - išsprogdino veizolus Kostas Volkovas.

Zuika nutaisė rimtą veidą.

- Ne tris dienas, o beveik tris savaites. Visi daktarai galvojo, kad aš jau utiū-tiū - miręs. Jau norėjo gabenti mane į lavoninę ir mėsinėti, bet aš staiga atsimerkiau ir sakau: „Bonžur abažur!“ Seselė vos infarkto negavo.

- Ir ką veikei be sąmonės gulėdamas?

- Kvaily! - užbliovė Povilas Simanavičius. - Be sąmonės tai ir yra be sąmonės! Ar daug ką gali nuveikti miegodamas?

- O kodėl gi ne? Aš, pavyzdžiui, miegodamas pasikartojau geografiją. Arba istoriją...

- Tai ko į mokyklą vaikštai? Miegok sau sveikas, ir auksinės mokslo žinios pačios sulis į tavo saliamonišką smegeninę!

- Aš taip ir daryčiau, bet direktorius neleidžia.

- Iš tikro, - toliau pasakojo Zuika, - aš buvau komos būklėj. Pusiau miręs, pusiau gyvas, suprantat? Ir visas tas tris savaites sapnavau neįtikėtinus sapnus. Pavyzdžiui, kad esu rojūj. Einu basas per kažkokias samanas, o tos samanos baltos kaip vata. Aplink žalia žalia. Žydi glicinijos, magnolijos ir kiti rojiški žolynai. Sirpsta vynuogės, persikai, abriko-

sai. Raškau saldžiausius vaisius ir valgau. Bananus, ananasus...

- Rimka, galėjai ir mums nors po vieną ananasą atsiųsti... - varvindamas seilę ištarė Amerikonas.

- Nors ir po šimtą, nors ir po tūkstantį, bet kad tam rojui nei telefono, nei pašto... Norėjau Gruodytei kalėdinį pasveikinimą atsiųst - daug laimės, džiaugsmo ir etc. Kur tau! Niekur pašto dėžutės neradau. O tu kalbi apie ananasus! O šiaip jau ten ne gyvenimas, o tikra pasaka! Guli sau po palme ant baltų samanų, kokoso riešutų pieną geri, kramsnoji saldžiausius finikus... Kažkokios nimfos, ant debesų sutūpusios, kanklėmis kankliuoja, o negriukai baltais dantimis ir raudonomis lūpomis savo tantamus muša ir šoka amžiną laimės šokių...

- Ė, tai gal tu buvai Afrikoje?

- Ne, jis tik sapnavo...

- Na, o kai pagaliau atsibudai, tau darė operaciją?

- Ne operaciją, o operacijas! Mane mėsinėjo lyg prancūzišką varlę...

- Ar labai skaudėjo, Rimka? - visas drebėdamas paklausė Povilas.

- Skaudėjo ne tas žodis... Ar esi kada nors kalęs vinių?

- Kokią vinių?

- Bet kokią.
- Esu.
- Ar esi plaktuku pataikęs sau į pirštą?
- O kaipgi? Ne kartą!
- Ar skaudėjo?
- Kaipgi savas pirštas neskaudės?
- Tai va, o kai daktarai, kad ir patys geriausi, tave pjausto, šimtą kartų labiau skauda. Bet aš prie skausmo pripratau...
- O vaistus dažnai leisdavo?
- Oho! Rytą šeštą valandą kaip pradėdavo badyti, tai iki vėlaus vakaro. Švirkštas toks, adata šitokia. O syki, žinokit, įeina palaton Gruodytė! Apsirengusi baltai, kaip seselė, ir su kepurėle, rankoje dėžutė su adatomis ir visokiais ten vaistais. Turėtų būti seselė, bet iš akių ir iš nosies – Gruodytė kaip dukart du! Prieina prie mano lovos ir laukia, kol aš jai užpakalį atkišiu. O man ranka nekyla kelnes nusimauti. Šiaip ar taip, Gruodytė juk mokytoja! Tada ji pasilenkia prie mano ausies ir tyliai sako: „Ligoni, pabuskit!“ Tada aš atsimerkiu ir matau – visai ne Gruodytė...
- Visos gražios moterys panašios... – Kostas Volkovas šiais žodžiais gana vykusiai užčiaupė Rimantą Zuiką ir dabar jau pats pradėjo pasakoti Meškučių naujienas. Kad Šakalys respublikiniame vais-

tažolių rinkimo konkurse užėmė pirmąją vietą, o lenktyniaudamas su triušiu augintojais – antrą; kad susirgo mokytoja Kuzmaitė, ir biologiją dabar dėsto tokia jauna specialistė, kuri visai nesibara ir nerašo dvejetų; kad Regina Dūdėnaitė pradėjo kurti eilėraščius, nes įsimylėjo, o rajono laikraštis ją vis spausdina literatūriniame puslapyje. Kad Kazys Maigys sukonstravo trumpųjų bangų siūstuvą ir buvo užmezgęs ryšį su Abisinija, bet nesusikalbėjo, nes nemoka angliškai, o abisinai nė mur mur prancūziškai.

Tačiau Zuikai svarbiausioji naujiena buvo tai, jog per Naujuosius metus Meškučių vidurinės mokyklos salėje buvo atšoktos Stasio Vitkaus ir Genovaitės Gruodytės vestuvės, todėl dabar Gruodytė, suprantama, nebe Gruodytė, o Vitkienė ar Vitkuvienė...

Zuika prikando lūpą. Ligoninėje taip darydavo, kai labai skaudėdavo... Gruodytė ištekėjo už Stasio Vitkaus? Vitkaus, kuris nemoka prancūziškai, neišgelbėjo nė vieno skęstančio žmogaus, kuris, ko gero, ne tik motorinio, bet ir paprastų paprasčiausio dviračio neturi? Bet jis yra direktorius, uždirba daug pinigų. Galbūt greit nusipirks raudoną automobilį, ir jiedu išvažiuos į povestuvinę kelionę po Prancūziją. Ką gi, laimingo, laimingo jiems kelio!

Šeštokai buvo taip susijaudinę, kad neišgirdo nei skambučio, nei į klasę įėjusios mokytojos Genovaitės Gruodytės-Vitkuvienės.

- Kas čia dabar? Turgus? Greičiau į savo vietas! Kai triukšmas aprimo, mokytoja nusišypsojo:

- Visų pirma, noriu pasveikinti į mokyklą sugrįžusią Rimantą Zuiką... Tikiuosi, jog Rimas su draugu pagalba užkamšys dėl ligos jo žinių bagaže atsirusias spragas. Na, o dabar pradėsime pamoką...

Tie keturi mėnesiai gerokai pakeitė prancūzų kalbos mokytojos Genovaitės Gruodytės išvaizdą. Vietoj geltono nertinio – solidus pilkas švarkas. Trumpi, kukliai sušukuoti plaukai. Ir jokio kuodo. Taip, žinoma, ant rankos auksinis žiedas žiba. Ak, anksčiau ji bėgiojo tarp suolų eilių kaip stirna! O dabar? Gal mokytoja rytais mankštos nedaro?

Vidas Šakalys prisikišo prie Zuikos ausies ir sušnibždėjo:

- Gruodytė laukiasi...

- Ką sakai? A! Tikrai?

- Taigi pažiūrėk! Bene akių neturi?

- Aha, matau... O aš galvoju, kodėl ji į Mirėj Matjė panaši?

- Kas ta Mirėj Matjė?

- Prancūzų dainininkė...

- Birželio mėnesį gimdys...
- Ar Mirėj Matjė?
- Ne, Gruodytė!
- O tu iš kur viską taip gerai žinai?
- Daktarai tiek nežino, kiek aš!
- Berniukai! - sukľuso mokytoja. - Ne parlez pas!
- Gruodytė, na, kitaip sakant, Vitkuvienė, dabar septintame nėštumo mėnesyje... Kertu lažybų, kad ji pagimdys sūnų! Klausyk, Rimka, o tu kai apsivesi, ko labiau norėsi - berniuko ar mergaitės?
- Nežinau. Gal berniuko?
- Kodėl?
- Kad tos mergiotės daug kainuoja... Joms puoštis, dažytis reikia...
- O Vitkus laukia mergaitės.
- Iš kur žinai?
- Visi žino. Jis net vežimėlį rožinės spalvos nusipirko. O rožinė salva - mergaitiška. Mėlyna - berniukiška, o rožinė - mergaitiška.
- Hm... O jeigu braukšt, ir sūnus?
- Tada Vitkus braukšt pas Rutkauską į universalinę, ir tas jam kaipmat pakeičia į mėlyną... O tu žinai, kodėl jis mergaitės nori? Ogi todėl, kad ji vėliau bus puiki auklė po jos gimsiantiems broliukams ir sesutėms...

- Berniukai! Aš suprantu, judu seniai nesimatėt, bet per pamoką negalima! - mokytoja norėtų pykti, bet tik antakius tesuraukia. - Na, gerai, Rimantai, paskaityk iš vadovėlio! Tik garsiai ir su intonacija.

Zuika atsistojo, paėmė į rankas knygą.

- Lia... Lio... Lè... Chacun est l'artisan de sa for... for... fortune... Ne, tamsta mokytoja, aš negaliu skaityti...

- Kodėl?

- Nežinau, man gerklė džiūsta.

- Ką gi, jeigu taip, paskaitys tavo suolo...

Ak, Rimantai! Kas gi atsitiko? Kurgi pasidėjo ankstesnis tavo prancūzų kalbos žinojimas? Kada išbarstei atmintinai iškaltus prancūziškus žodžius? Nejaugi tą akimirką, kai kritai į melioracijos griovį? O gal barzdoti daktarai apsiriko ir netyčia išpjovė tą vienintelį geną ar vos įžiūrimą gyslelę, kurioje viskas ir buvo?

Zuika lėtai sėdasi, jo trumpoji koja girgžteli, ir jis vėl iki kraujo prikanda lūpą.

Ligoninėje taip darydavo, kai labai labai skaudėdavo...

RAGANA NE ANT ŠLUOTOS

Meškučių vidurinėje – didelis sujudimas. Trečią valandą atvažiuoja kažkokia labai garsi profesorė. Ji Vidmantui Šakaliui įteiks Sveikatos bei Švietimo ministerijų Garbės raštus. Ir prizą už vaistažoles. Be to, sako, ji dar skaitys lekciją.

Valytoja Marijona nuo pat ryto šlapiu skuduru brūžina koridoriaus grindis ir nepatenkinta burba, kad per tuos „propiesorius“ jai papildomo darbo atsirado. Ūkvedys nuo sienos nukabino į pernykščius rinkimus kviečiantį plakatą. Kadangi siena toje vietoje buvo pernelyg balta, kampuotą lopinį uždengė stendu, užsilikusiu nuo turistų sąskrydžio. Žaliame audeklo fone švietė trys balti žodžiai – „Pažinkime gimtąjį kraštą!“

Gamtininkų būrelis surengė parodėlę „Lietuvos vaistingieji augalai“, aktų salės sienas išpuošė spalvotais plakatėliais, ant kurių prirašė juokingų mįslių apie vaistažoles. Jeigu vaistažolių nečiupinėjai, tai ir mįslių neįminsi: jaunas dailus bernelis baltais autaskariais, juodais apyvariais; devyni šaukštai šaukštinėja, visų kotai draugėj; du stypso, du kypso, vienas vypso; rugio grūdelis, o duonon nekepamas; penki

kiškučiai ražienoj. Ir taip toliau, ir panašiai. Šakalys Zuikai iškart pasakė atsakymus: beržas, gyslotis, našlaitė, beržo bei pušies pumpurai.

Na, o direktorius visiems liepė kuo gražiausiai susitvarkyti savo klases, kad nebūtų gėda, jeigu viešnia užsuktų.

- Kažin, kokia mašina atvažiuos toji profesorė? - tarė Vidas, kai pasibaigus pamokoms jiedu su Zuika išėjo į kiemą pasišildyti balandžio saulutėje.

- Tikriausiai „Volga“... - svarstė Zuika. - Juk ministrai tik „Volgomis“ važinėja.

- Norėjai pasakyti - profesoriai?

- O koks skirtumas - profesorius ar ministras?

- Toks, kad profesorius ministru gali būti, o ministras profesoriumi - ne.

- Nori pasakyti, kad profesoriaus smegeninė didesnė?

- Aišku. Profesoriai protingas knygas skaito, o ministrai „Volgomis“ važinėjasi...

- Norėčiau būti ministras... - atsiduso Zuika.

- O aš profesorius... - sukikeno Šakalys.

Draugužiai buvo taip pasinėrę į pokalbį, kad visai nepastebėjo, kaip šalia jų atsirado pagyvenusi moteriškė su išsipūtusiu, ne visai nauju portfeliu rankoje. Tą portfelį ji pasidėjo prie savo kojų, iš apsiausto

kišenės išsitraukė baltą nosinę ir visu garsu nusišnyptė savo ilgą kumpą nosį. Net ant mokyklos stogo tupėję žvirbliai pasibaidė.

Zuika su Šakaliu ausis pastatė – priešais juos stovėjo senė Matiukienė.

– Na, tai katras iš jūsų profesorius, o katras ministras?

– Jis ministras, o aš profesorius, – tarė Šakalys. Matiukienė gardžiai nusikvatojo.

– O kaip jūs čia atsiradot? – Vidas pagaliau atgavo amą.

– Labai paprastai. Nusipirkau bilietą, sėdau į autobusą ir atvažiavau.

– O mes, žinokit, profesorės laukiam! Pas mus šiandien profesorė atvažiuoja... – pasigyrė Šakalys.

– Kokia profesorė?

– Iš Vilniaus... – pakartojo Zuika. – Sako, jos galva kaip kopūstas. Nuo didelio galvojimo. Profesoriai, žinokit, nieko daugiau ir neveikia, tik galvoja ir galvoja...

– Na, o pavardę tos kopūstgalvės ar žinot?

Zuika su Šakaliu susižvalgė, bet nei vienas, nei kitas laukiamos viešnios pavardės niekaip negalėjo atsiminti.

– Tiek tos bėdos, o direktorius yra?

- Yra. Jis savo kabinete. Aš galiu parodyti, - pasiūlė Vidas.

- Nereikia. Tupėkite čia, dar savo profesorę pražiopinsit... Aš pati susirasiu.

Ir Matiukienė nukrypavo.

- Ot, ragana! Ko jai čia reikia?

Zuika gūžtelėjo pečiais.

- Gal darbo ieško? Marijona, girdėjau, išeina...

- Žiūrėk! Kažkoks limuzinas atvažiuoja! - Vidas parodė plentų riedantį juodą automobilį. - Matai?

Bet limuzinas pralėkė pro šalį.

- Kiek valandų?

- Jau dvi minutės po trijų...

- Gal ta profesorė susirgo? Gal nebeatvažiuos?

Staiga į kiemą išoko Simanavičius ir Kasinskių Juozukas.

- Mes po visą mokyklą bėgiojam, ieškom, o jie kieme žioplina! Greičiau! Visi jau salėj. Tuoj prasideš...

- Kad profesorė dar neatvažiavo!

- Seniai atvažiavo! Ji su direktorium kavą geria...

Še, kad nori! Tai gal profesorė - kaip ta ragana - ant šluotos atlėkė, o į mokyklą įsmuko pro kaminą? - mąstė Vidmantas Šakalys, išblizgintu koridoriumi

eidamas į salę, kur visi nekantraudami laukė renginio pradžios.

Zuika su Šakaliu atsisėdo paskutinėje eilėje, prie durų.

Pagaliau koridoriuje išsirikiavęs dūdų orkestras užgrojo maršą, pagaliau atsivėrė durys ir, lydima direktoriaus ir naujosios biologijos mokytojos, pasirodė... senė Matiukienė!

Zuikai su Šakaliu žandai užkaito.

„Matiukienė... Matiukienė...“ – per salę nubėgo tylus šnabždesys.

- Mieli moksleiviai, - tarė direktorius. - Šiandien mes sulaukėm garbingos viešnios. Pas mus atvyko profesorė, biologijos mokslų daktarė, garsi vaistažolininkė Monika Barakūnaitė. Beje, daugelis jūsų gerbiamą profesorę tikriausiai pažįstat. Ji kiekvieną vasarą vasaroja čia, savo gimtuosiuose Meškučiuose. Šis vizitas mums, be abejo, daro didelę garbę. Taigi suteikiu žodį viešniai...

Profesorė pabraukė kaulėta ranka per savo žilus, vyriškai sušukuotus plaukus ir tarė:

- Kadangi jūs visi sėdit, tai ir aš kalbėsiu sėdėdama. Iš tikrųjų, daugelis jūsų mane gerai pažįstat. Bent jau privalėtumėt pažinti. Tik pažįstat ne kaip Barakūnaitę, ne kaip mokslininkę, o kaip kažkokią

Matiukieneį, nežinia ko kiekvieną vasarą atlendančią į sukrypusią trobelę Meškučių pakraštį, o rudenį išsidanginančią Vilniun. Aš taip pat žinau, kad jūs mane vadinat ragana ir trupučiuką manęs prisibijot. Tai, žinoma, labai gerai. Kas ir būtų, jeigu vaikai raganų nebijotų? Tai va. Na, o dabar leiskit imtis reikalo. Jūs, be abejo, žinot, kad respublikiniame vaistažolių rinkimo konkurse labai gerai įvertintas jūsų moksleivis Vidmantas Šakalys, kuris surinko virš šimto kilogramų įvairių vaistažolių ir užėmė pirmą vietą. Esu įpareigota Vidmantui įteikti gražų Garbės raštą ir labai neprastą dovaną...

Viešnia atsegė portfelį.

- Na, tai kurgi tas Šakaliukas?

Dūdos... Plojimai... Ir visa tai - Vidmanto Šakalio garbei!

Iš susijaudinimo Vidas nė neišgirdo, ką jam pasakė viešnia, įteikdama dovaną. O kai leidosi nuo scenos, vos nenubildėjo.

- Tai va, - toliau kalbėjo profesorė. - Norėčiau palinkėti, kad ne tik Šakalys, kad jūs visi pradėtumėt rimčiau rinkti vaistažoles, kuriomis gydėsi dar pirmykštis žmogus, be kurių neįmanomas sėkmingas gydymas ir dabar, mūsų dienomis. O Lietuva nuo seno garsėja vaistažolininkystės tradicijomis. Šven-

čionių vaistažolių fabrikas jau nuo 1883 metų organizuoja vaistažolių rinkimą respublikoje. Fabrikas dabar perdirba ir gamina 15 pavadinimų vaistažolių mišinius, kasmet gamina apie 600 tonų vaistažolių...

- Parodyk, kas čia per prizas? - Zuika timptelėjo už rankovės savo draugą, kai tas atsisėdo į savo vietą. - Oho! Tikras fotoaparatas! Gal vokiškas ar japoniškas?

Profesorė tyčia atsikosėjo ir nužvelgė salę. Ji labai pykdavo, jeigu per jos paskaitą kas kalbėdavo, nesiklausydavo.

- O dabar norėčiau jums keletą žodžių pasakyti apie smulkiausią vaistinę medžiagą - pumpurus, kurių tikslas - iškęsti nepalankias sąlygas: karštį, šaltį, drėgmės stoką. Pumpurai taip ir atsiranda: gretimi lapeliai spaudžiasi prie gyvosios viršūnėlės, ją dangsto, viršutinieji net sukietėja, dervomis susitepa. Smulkūs, glaudžiai susiklostę lapeliai, kietų žvynelių padengti ir dervomis sulipinti, ne tik nuo nepalankių klimato sąlygų saugo, bet ir gina nuo augalų parazitų, įvairių bakterijų. Kai žmogus pradėjo apžiūrinėti gamtos turtus ir savo reikams juos taikyti, pastebėjo, kad pumpuro vidiniai lapeliai gležnesni ir skanesni negu to paties augalo subrendę lapai. Ilgainiui pradėjo rūpintis patoges-

niais, stambesniais pumpurais, tokiais kaip salotinė cikorija, kopūstas. Beje, kopūstas bene didžiausias pumpuras. Kantriai nurangstykite kopūsto lapus. Rasite stiebą, šerdį. Vidinė jo dalis skani, sultinga, turi daug vitaminų. Neišmeskite jos, suvalgykite. Gerkles rečiau peršalsite. Ir dantys bus sveikesni, ir patys žvaiesni būsit.

- Tratina kaip iš knygos, - burbtelejo Zuika, tebečiupinėdamas Šakalio fotoaparata, - o televizoriaus susiremontuoti nesugeba...

- Lengva jai tratinti, kai viską atmintinai žino.

- Kas ten, salės gale, burba? Prašyčiau patylėt, kai aš kalbu!

Zuika su Šakaliu trumpam pritilo.

- Pastebėjo žmonės, kad vieni pumpurai stipriai gleivėti, juos verdant ar brinkinant kisielius iššina. Juo galima nuplikytas ar nušalusias vietas patepti, kad ne taip skaudėtų. Tinka tuo kisieliu ir peršalus gydytis - gerklę ar bronchus nebe taip peršti, lengviau atsikosėti. Kitų pumpurų tepalas kvapus, riebus, dervingas. Šitoksai paviršiuje luobelę sudaro, žaizdeles padengia, o kvapiosios medžiagos dar ir dezinfekuoja...

- Iš kur ji tiek daug žino? - vėl, rodos, labai tyliai paklausė Zuika.

- Iš knygų. Vilniuje ji gal kelis tūkstančius knygų turi, - paaiškino Šakalys. - Ir visos storos...

- O kodėl ji su dviem pavardėmis?

- Visi žymūs žmonės turi bent dvi pavardes. Antanas Vienuolis-Žukauskas, Vincas Mickevičius-Krėvė...

- Vidmantas Šakalys-Ša...

- Zuika su Šakaliu! Nagi, išeikit iš salės!

Draugužiai net susigūžė.

- Ką, apkurtot? Išeikit, jums pasakyta!

Deja, šįkart profesorė visai nejuokavo ir jiedu buvo priversti vykdyti griežtą viešnios įsakymą.

Koridoriuje bičiuliai pasijuto gana nejaukiai.

- Klius dabar nuo direktoriaus, - liūdnai atsiduso Šakalys.

- Ale ji iš tikrųjų ragana, - abejingai pasakė Zuika. - Bėgam laukan! Užvalgysim beržo pumpurų, ir viskas bus gerai.

PASKUTINĖ MOKSLO METŲ DIENA

Jau iškalti visi paragrafai, išmoktos taisyklės ir išvesti trečiojo trimestro pažymiai. Šiandien mokytoja Genovaitė Gruodytė-Vitkuvienė nekvies atsakinėti. Šiandien – paskutinė mokslo metų diena, todėl ant mokytojos staliuko raudonuoja didelė puokštė gėlių.

Šias tulpes užaugino Šakalys. O puokštę suskynė Zuika.

– Padarom toki šakar makar, – tarė Zuika. – Aš tau atiduosiu savo magnetofoną, o tu man – savo gėles?

– Juokauji?

– Visai nejuokauju. Nereikalingas man tas aparatas, vis tiek muzikos klausytis dabar negaliu.

– Kodėl?

– Ėda.

– Kas ėda?

– Va, čia... – Zuika dūrė pirštu sau į pilvo duobutę.

– Tau vitaminų trūksta. Išsivirk dilgėlių sriubos.

– Išvažiuosiu aš. Sėsiu ant motorinio ir išvažiuosiu.

– Žinoma, tau nusispjaut. Tu – didvyris. Tavo vietoj aš irgi kur nors maučiau. Galbūt net į Paryžių...

Žinai, Rimka, Matiukienės arbata vis dėlto padėjo. Aš turėsiu broliuką...

Zuika prikišo sau prie smilkinio pirštą ir švilpau-damas pasukiojo.

- Kvailas tu per visą pilvą, jeigu tiki, kad tos žole-lės... Arbata čia niekuo dėta. Gruzinai arbatą kibi-rais geria, bet vaikų nuo jos neatsiranda... Matiukienė tave paprasčiausiai apmulkino, štai ir viskas.

- Bet aš vis tiek turėsiu broliuką...

- Turėk, man negaila.

Kibiran sugrūdęs gėles, Zuika atsisėdo ant suo-liuko.

Keistas šiandien Zuika. Plaukai tvarkingai sušu-kuoti ant šono, švarko atlope - medalis, kurį jam neseniai Vilniuje kažkoks generolas įteikė. Zuikos kelnės sujuostos plačiu kareivišku, tikriausiai Rut-kausko, diržu, batai išblizginti iki spindėjimo.

Tik Zuikos veidas kažkodėl apniukęs.

- Rimai, gal tau koją skauda? - susirūpino Šakalys.

- Niekas man neskauda.

- Nori, medaus ant duonos užtepsiu?

- Nenoriu. Nei medaus, nei duonos, nei...

- Tai ko sėdi, nosį nukabinęs?

Kiek patylėjęs Zuika tarė:

- Motina iš gydymo pabėgo. Vėl laka. Kasdien...
- O Rutkauskas?
- Jis išėjo. Pas mus nebegyvens. Žada į Paryžių išvažiuoti ar kur... Ir gerai. Kas jis man? Tėvas? Aš irgi išvažiuosiu.

- Į Paryžių?

Zuika tik šyptelėjo, ir tiek.

- Kaip tu manai, ar Gruodytė apsidžiaugs?

- Kai tu išvažiuosi?

- Ne, kai tiek gėlių pamatys.

- Dar ir kaip! Garantuoju, kad šitokio glėbio jai ir Vitkus niekada nėra dovanojęs. Klausyk, Rimka, o tie migdolai tau vis dar kvepia?

- Kokie migdolai?

- Nuo Gruodytės nertinio.

- Nežinau.

Zuika vėl šyptelėjo, palankstė, pamankštino trumpesniąją koją ir pagaliau atsistojo.

- Eisim!

Kibirą su gėlėmis iki pat mokyklos nešė Vidas, o Zuika žingsniavo greta. Šlubuodamas ir kaip koks čempionas blizgėdamas auksiniu medaliu ant krūtinės.

Mokykloje Zuiką, žinoma, vaikai tuoj pat apsupo iš visų šonų, nes niekas dar nebuvo matęs tikro

medalio. Kostas su Kaziu tuoj pat išsigeidė išsiaiškinti, ar medalis auksinis, ar tik paauskuotas, todėl mėgino kęsti ir vos neišsilaužė dantų.

Kuri laiką Zuika nežinojo, ką daryti. Visi jį tampė ir sukinėjo tarsi kokį manekeną. Pagaliau jis išsisegė tą medalį ir paslėpė švarko kišenėje.

Tada visi pamatė Šakalį su gėlėmis kibire.

- Vaje, kiek daug gėlių! - rankomis suplojo Dūdėnaitė. - Kieno gėlyną išskynėt, besarmačiai?

- Šitas tulpes užaugino Vidmantas Šakalys, - pasakė Zuika, ir niekas neišdrįso manyti kitaip. - Įteiksime jas auklėtojai...

- Ar su visu kibiru?

Vėl prasidėjo ginčai. Kas įteiks?

Pagaliau buvo nuspręsta, jog tai padarys aktyviausi visuomenininkai Vidmantas Šakalys ir Rūta Rakauskaitė.

- Merçi beaucoup, cher amis¹⁴... - pasakė prancūzų kalbos mokytoja, o jos skruostu nusirito ašara ir nukrito ant tulpės žiedo. Bet ją matė tik vienas Rimantas Zuika.

- Štai ir baigėsi mokslo metai. Nekalbėsiu dabar apie pamokas, pažymius, jūsų pasiektus rezultatus.

---

¹⁴ - Labai ačiū, brangūs draugai... (Pranc.)

Norėčiau jums tik iš visos širdies palinkėti turiningu atostogu, kad rugsėjo pirmą vėl visi sugrįžtumėt į mokyklos suolą sveiki, žvalūs, gerai pailsėję. O dabar prisiminkime, kokias patarles esame išmokę: Chacun est l'artisan de sa fortune...

Kai bus išskiemenuotos visos patarlės, Vidmantas Šakalys išsitrauks iš suolo savo prizinį fotoaparata, ir niekas, net mokytoja Genovaitė Gruodytė-Vitkuvienė neprieštaraus, kad šeštoji „A“ išeitų ant mokyklos laiptų ir nusifotografuotų ilgam atminimui.

Čekšt... Čekšt... Čekšt... Tarsi pavasario saulės apsvaigintas paukštelis čekšės Šakalio aparatėlis...

Ak, Vidai, laimingas žmogaus, štai tu fotografuoji besišypsančius savo klasės draugų veidus, prisimerkęs žiūri pro mažytį fotoaparato stikliuką, bet iš tikrųjų nieko nematai. Gal kada nors ir bus išrasti kokie nors stereovideo aparatai ne žmogaus išorei, bet jo jausmams filmuoti? Gal... O šiandien tu nežinai, negali žinoti, jog tai bus paskutinė Meškučių didvyrio Rimanto Zuikos nuotrauka, kad po kelių dienų, trečiadienį ar ketvirtadienį, Rimantas Zuika užsidarys savo sandėliuke ir, sėdėdamas ant surūdijusio kanistro, ilgai ilgai galvos. O kai sugalvos, tai supils iš to kanistro į savo motorinio dviračio baką paskutinius benzino lašus, ir Zuikai paga-

liau nustos ėdę pilvo duobutėje. Ir jis išvažiuos iš namų – pasileis visu greičiu pro mokyklą, kultūros namus, paštą, o pakalnėje staiga pasuks vairą kairėn, trenks riaumojančiam sunkvežimiui į jo tepaluotus nasrus ir pakils virš raudono Meškučių dvaro ir baltai pražydusių sodų. Dviračio skardų žlegėjimo išgąsdintos varnos pradės blaškytis skaisčiame Meškučių danguje, bet Rimantas Zuika suspės padaryti paskutinį viražą – išlygins vairą ir, perskrodęs kelis kamuolinius debesis, pagaliau pateks į daug kartų sapnuotą rojų.